

Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos veiklos ataskaita

2022 m. sausio 1 d.– gruodžio 31 d.

Sutrumpinimai:

Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija – Komisija
Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatas – Sekretoriatas
Lietuvos nuolatinė atstovybė prie UNESCO – Atstovybė
Lietuvos jaunimo organizacijų taryba – LIJOT
Lietuvos mokslo taryba – LMT
Nacionalinė švietimo agentūra – NŠA
Švietimo, mokslo ir sporto ministerija – ŠMSM
UNESCO Asocijuotųjų mokyklų tinklas – ASPnet

Turinys:

1. INFORMACIJA APIE NACIONALINĖS UNESCO KOMISIJOS IR SEKRETORIATO VEIKLĄ IR VALDYMĄ

- 1.1. KOMISIJOS IR VYKDOMOJO KOMITETO POSĖDŽIAI
- 1.2. KOMISIJOS PAREIŠKIMAI DĖL KARO UKRAINOJE
- 1.3. NEFORMALUS KOMISIJOS, SEKRETORIATO IR PARTNERIŲ SUSITIKIMAS
- 1.4. SEKRETORIATO PERSONALO, BIUDŽETO, PATALPŲ, KT. BENDRIEJI KLAUSIMAI

2. DALYVAVIMAS UNESCO VALDYMO ORGANŲ RENGINIUOSE, NACIONALINIŲ KOMISIJŲ SUSITIKIMUOSE

- 2.1. UNESCO VYKDOMOSIOS TARYBOS 214-OJI SESIJA
- 2.2. UNESCO VYKDOMOSIOS TARYBOS 215-OJI SESIJA
- 2.3. VI-asis NEFORMALUS EUROPOS NACIONALINIŲ UNESCO KOMISIJŲ SUSITIKIMAS
- 2.4. BENDRIEJI KLAUSIMYNAI

3. VEIKLA UNESCO KOMPETENCIJOS SRITYSE

- 3.1. ŠVIETIMAS (I UNESCO PROGRAMA)
- 3.2. GAMTOS MOKSLAI (II UNESCO PROGRAMA)
- 3.3. SOCIALINIAI IR HUMANITARINIAI MOKSLAI (III UNESCO PROGRAMA)
- 3.4. KULTŪRA (IV UNESCO PROGRAMA)
- 3.5. KOMUNIKACIJA IR INFORMACIJA (V UNESCO PROGRAMA)
- 3.6. UNESCO SAVAITĖ

4. LIETUVOS NACIONALINĖS UNESCO KOMISIJOS PATRONAŽAS, REKOMENDACIJOS KITŲ ORGANIZACIJŲ PROJEKTAMS, BENDRADARBIAVIMO SUTARTYS

5. KITA

- 5.1. UNESCO GENERALINĖS DIREKTORĖS VIZITAS LIETUVOJE

1. INFORMACIJA APIE NACIONALINĖS UNESCO KOMISIJOS IR SEKRETORIATO VEIKLĄ IR VALDYMĄ

1.1. KOMISIJOS IR VYKDOMOJO KOMITETO POSĖDŽIAI

Sausio 24 d. įvyko Komisijos metinė konferencija, kurioje buvo pristatyti Komisijos ir Sekretoriato 2021 m. ataskaita bei 2022 m. veiklos planas - Komisija pritarė Komisijos ir Sekretoriato veiklos turiniui; taip pat pristatyti ir patvirtinti UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Lietuvos nacionalinio komiteto nuostatai; pristatyta Lietuvos Saugomų teritorijų pertvarka ir aptarta, kaip tai paveiks UNESCO vietoves: Kuršių nerijos nacionalinį parką ir Žuvinto biosferos rezervatą. Be to, Generalinė sekretorė Marija Drėmaitė iškėlė klausimą dėl Komisijos ir Sekretoriato nuostatų problematikos bei prievolės teikti ataskaitas ir veiklos planus. Komisijos pirmininkui Rimantui Žyliui tarpininkaujant, vėliau konsultuotasi su LRVK teisininke Egle Gasiūnaite, o sulaukus išaiškinimo, pateiktos dvi atskiros Komisijos ir Sekretoriato ataskaitos bei Sekretoriato 2022 m. veiklos planas.

Vasario 15 d. įvyko Komisijos Vykdomojo komiteto posėdis, kuriame buvo svarstomi klausimai dėl švietimo srities ekspertų kandidatūrų aptarimo ir delegavimo; UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Lietuvos nacionalinio komiteto sudėties (2022-2025); Lietuvos eksperto UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos Vertinimo komisijoje kandidatūros 2023-2026 laikotarpiui tvirtinimo. Nutarta į tarptautinę darbo grupę, skirtą 1974 m. rekomendacijos atnaujinimui, teikti dvi kandidatūras - Armino Varanausko ir prof. dr. Aukšės Balčytienės. Taip pat posėdžio metu pritarta pasiūlytai UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Lietuvos nacionalinio komiteto sudėčiai. Priimtas nutarimas teikti prof. dr. Rimvydo Laužiko kandidatūrą į UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos Vertinimo komisiją.

Kovo 3 d. įvyko neeilinis Komisijos posėdis, skirtas aptarti prof. dr. Rimvydo Laužiko iniciatyvą, reaguojant į Rusijos Federacijos vykdomus karo veiksmus Ukrainoje, prie Sekretoriato steigti tarptautinį koordinacinį centrą Ukrainos kultūros paveldo išsaugojimui. Nutarta suburti iniciatyvinę darbo grupę bei apie tai informuoti Atstovybę, prašant savo ruožtu pasidalinti sumanymu su tarptautiniais partneriais. Į grupę pasiūlyta įtraukti: Rimvydą Laužiką, Mantą Adomėną, Rimantą Žylių, Dainą Urbanavičienę, Žymantą Morkvėną ir l.e.p. Generalinę sekretorę Miglę Mašanauskienę.

Kovo 4 d. buvo sušauktas šios grupės pasitarimas, kuriame nubrėžtos galimos veiklos kryptys: skaitmeninio ir suskaitmeninto paveldo išsaugojimas; poveikio kultūros ir gamtos paveldui monitoringas (informacijos rinkimas, skelbimas apie nesunaikintus, apgadintus ir sunaikintus objektus); pagalbos poreikio iš Ukrainos fiksavimas; tarpininkavimas dėl įvairių tarptautinių pagalbos iniciatyvų; pagalba telkiant tarptautinius ekspertus, dirbančius su paveldo išsaugojimu ir atstatymu; tarptautinių dokumentuotų gerųjų praktikų rinkimas ir kt. Visų pirma buvo tarpininkaujama dėl Ukrainos institucijose esančio skaitmeninio turinio perkėlimo ir išsaugojimo Vakarų šalių serveriuose ir *crowdsourcing* platformos sukūrimo. Į ją skaitmeninį turinį (daugiausia foto, architektūrinių detalių piešinius, brėžinius ir pan.) galėtų teikti kiekvienas norintis (ši informacija reikalinga tiek karo nusikaltimų registravimui, tiek atstatymo/atkūrimo laikotarpyje). Išsiųstas kreipimasis į Ukrainos nacionalinės UNESCO komisijos pirmininkę Eminę Džaparovą, prašant pasidalinti šia galimybe su Ukrainos atminties institucijomis, perduotas EK naujai įkurto Europos kompetencijų centro kultūros paveldo išsaugojimui kvietimas prisidėti prie jų iniciatyvos skubiai išsaugoti dar nesunaikintus skaitmeninius duomenis.

Vasario 8 d. įvyko nuotolinis susitikimas su VDU UNESCO medijų ir informacinio raštingumo įtraukiai žinių visuomenei katedros vadovėmis prof. Aukse Balčytienė ir prof. Kristina Juraite. Jo metu Komisijos pirmininkas buvo supažindintas su katedros veikla, buvo tariamasi dėl viešosios komunikacijos strategijos.

Balandžio 7 d. įvyko Komisijos Vykdomojo komiteto posėdis, kuriame buvo svarstomi klausimai dėl institucijų, atsakingų už UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos nuostatų įgyvendinimą, paskyrimo ir Aplinkos ministerijos rengiamos Statybų kodekso koncepcijos, aptariant galimas rizikas kultūros paveldui, įskaitant Pasaulio paveldo vertybes Lietuvoje. Pateikti pasiūlymai koreguoti 2010-05-19 LR Vyriausybės nutarimą ir Kultūros ministerijai, bendradarbiaujant su Aplinkos ministerija, priskirti ilgalaike institucinė atsakomybę už Konvencijos nuostatų įgyvendinimą, siekiant nuoseklaus ir aktyvaus valstybės dalyvavimo Konvencijos veikloje. Tačiau nutarta atidėti klausimo svarstymą ir pasiūlyta prie jo grįžti svarstant Nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių įstatymo pataisas.

Kitu klausimu svarstytos Statybų kodekso koncepcijos keliamos rizikos kultūros paveldui. Sekretoriato siūlymu parengtas Komisijos kreipimasis į Statybų kodekso rengėjus, atkreipiant dėmesį, kad dauguma Pasaulio paveldo vertybių Lietuvoje susijusios su urbanistine ir architektūrine aplinka, todėl rengiamas naujas statybų teisinis reglamentavimas gali turėti reikšmingą įtaką Pasaulio paveldo vertybių būklei ir išsaugojimui. Atkreipiamas

dėmesys, kad bet koks teisinio reguliavimo pokytis turi būti įvertintas atsižvelgiant į Lietuvoje galiojančias tarptautinės kultūros paveldo apsaugos teises normas. Raštas Aplinkos ministerijai pateiktas balandžio 19 d. Ruošiantis Vykdomojo komiteto posėdžiui birželio 6 d., Komisijos pirmininko iniciatyva, sutarus dėl atstovų iš CGI Lithuania apsilankymo Sekretoriato, kurio metu pristatyta kibernetinio saugumo programėlė vaikams „Spoofy“, skirta ugdyti kibernetinio saugumo įgūdžius, bei siekiant diskutuoti dėl panašios programėlės kaip įrankio ir senjorų kibernetinio saugumo įgūdžių ugdymui, l.e.p. Generalinė sekretorė M. Mašanauskienė kreipėsi į Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje vykusio projekto „Prisijungusi Lietuva“ vykdytojus. **Gegužės 24 d. buvo surengtas nuotolinis susitikimas su Kompetencijų ugdymo ir kultūrinės edukacijos centro** vadove Jurgita Vasilavičiūte-Garunkštie ir Mokslinė sekretore Alma Masevičiene. Jos pasidalino projekto eiga ir rezultatais bei patikino, kad net ir 2021 m. rudenį pasibaigus projektui, išliko geras grįžtamasis ryšys su senjorais: sukurta FB grupė, jie nuolat konsultuojasi su buvusio projekto koordinatoriais; taip pat išliko aktyvus ir bibliotekinių tinklas, kurie vykdė mokymus. Prieita prie išvados, kad norint pasiekti šią tikslinę auditoriją, nacionalinis bibliotekų tinklas tam būtų puiki platforma.

Birželio 6 d. įvyko Vykdomojo komiteto posėdis, kuriame buvo svarstomi šie klausimai: 1) Dėl Komisijos ir Sekretoriato nuostatų apjungimo; 2) Dėl M. K. Čiurlionio 150-ųjų gimimo metinių sukakties kandidatūros teikimo UNESCO minimų datų sąrašui 2025 m.; 3) Dėl UNESCO vaidmens Lietuvoje įgyvendinant DVT 4 („Užtikrinti visa apimančią ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi“) (klausimą pristatė dr. Laima Galkutė) bei pasidalinimas kitomis aktualiomis naujienomis. Posėdžio metu nutarta: 1) apjungti Komisijos ir Sekretoriato nuostatus, nurodant, kad biudžetinė įstaiga Sekretoriatas turi kolegialų organą - Komisiją; 2) atsižvelgiant į išskirtinę M. K. Čiurlionio 150-ųjų gimimo metinių sukakties reikšmę, išimties tvarka pritarta paankstintam šios sukakties kandidatūros rengimui, nesulaukus UNESCO kvietimo teikti kandidatūras, ir neskelbiant kvietimo nacionaliniu lygiu teikti svarstymui kitas Lietuvos sukakčių kandidatūras 2025 m. Galutinį sprendimą dėl šios paraiškos teikimo priims Nacionalinė komisija, kai bus parengta preliminarinė kandidatūros paraiška; 3) Dr. Laima Galkutė įsipareigojo iki kito susitikimo parengti planą ir paaiškinimą, kaip Komisija galėtų prisidėti prie vienos iš DVT 4 minimų kompetencijų – sisteminio mąstymo – diegimo švietimo sistemoje. Dr. L. Galkutė vėliau patikslino, jog planas bus parengtas rugsėjo mėn.

Birželio 10–20 d. vyko Komisijos susirašinėjimas ir balsavimas el. paštu dėl Sekretoriato pasiūlymo steigti UNESCO Asocijuotųjų mokyklų tinklo (ASPnet) darbo grupę, kuri koordinuotų ASPnet tinklo veiklas Lietuvoje ir prisidėtų prie kryptingai ir efektyviai UNESCO švietimo prioritetus mokyklose diegiančios veiklos užtikrinimo. Sekretoriatas taip pat pasiūlė šios darbo grupės sudėtį bei pakvietė suinteresuotus Komisijos narius tapti šios darbo grupės nariais. Poziciją dėl darbo grupės Komisijos nariai pateikė iki birželio 20 d. Pasiūlymui (darbo grupės steigimui) pritarė 16 iš 23 Komisijos narių. 7 komisijos nariai nuomonės neišreiškė. Nepritariusių šiam pasiūlymui nebuvo.

Birželio 14–15 d. vyko Vykdomojo komiteto balsavimas el. paštu dėl atvirojo mokslo ekspertės prof. Rūtos Petrauskaitės kandidatūros į UNESCO Atvirojo mokslo rekomendacijos įgyvendinimo priežiūros komitetą tvirtinimo. UNESCO Atvirojo mokslo rekomendacijos įgyvendinimo priežiūros komiteto tikslas – padėti UNESCO generalinei direktorei įgyvendinant UNESCO rekomendaciją dėl atvirojo mokslo. Numatyta, kad komiteto nariai susitiks du kartus per metus nuotoliniu būdu. Prof. Rūtos Petrauskaitės kandidatūrai pritarė 4 iš 7 Vykdomojo komiteto narių. 3 komiteto nariai neišreiškė nuomonės, nepritariusių kandidatūrai nebuvo.

Spalio 25-31 d. vyko Vykdomojo komiteto balsavimas el. paštu dėl dviejų kandidatų UNESCO-AI Fozan tarptautiniams apdovanojimams jaunesiems mokslininkams STEM (*science, technology, engineering, mathematics*). Siūlyta teikti dvi kandidatūras: Lietuvos mokslų akademijos rekomenduota Jaunosios akademijos narė dr. Aldona Balčiūnaitė ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos rekomenduota L'Oreal-UNESCO programos „Moterims mokslė“ tarptautinių kylančių talentų laureatė dr. Ieva Plikusienė. Vykdomojo komiteto sprendimu nutarta teikti šias kandidatūras.

Lapkričio 8-11 d. vyko Vykdomojo komiteto balsavimas el. paštu dėl prof. dr. Almiros Ramanavičienės, VU Nanotechnologijų ir medžiagotyros centro vadovės, kandidatūros UNESCO Pusiaujo Gvinėjos tarptautiniam apdovanojimui už gyvybės mokslų tyrimus. Vykdomojo komiteto sprendimu nutarta teikti siūlomą kandidatūrą. Nuo vasario 3 d. kas antrą savaitę rengti nuotoliniai Generalinės sekretorės 1 val. susitikimai su Komisijos pirmininku Rimantu Žyliumi ir pirmininko pavaduotoja Reda Cimpmperman. Jų tikslas - aptarti aktualijas, veiklos planus, pasirengti Komisijos ar Vykdomojo komiteto posėdžiams ir pan. Atsižvelgiant į aptariamus klausimus, buvo kviečiami dalyvauti ir kiti Komisijos, Vykdomojo komiteto, Nacionalinių komitetų nariai, įvairių institucijų specialistai.

1.2. KOMISIJOS PAREIŠKIMAI DĖL KARO UKRAINOJE

Komisija ne kartą išreiškė savo poziciją, smerkdama Rusijos Federacijos pradėtą karą Ukrainoje bei siekdama užtikrinti kuo didesnę paramą/pagalbą Ukrainai ir valstybių narių palaikymą. Per šį laikotarpį buvo išplatinti šie pareiškimai:

Vasario 25 d. išsiųstas pareiškimas, adresuotas UNESCO Generalinei direktorei, kuriame smerkiama Rusijos Federacijos agresija kaip nepateisinamas tarptautinės teisės pažeidimas. Rusija laikoma atsakinga už gyvybių praradimą ir paveldo sunaikinimą: [Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija | Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos pareiškimas dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą](#);

Vasario 25 d. Komisija prisidėjo prie Nacionalinių komisijų deklaracijos, kurią pasirašė 29 valstybės narės. Joje nacionalinės UNESCO komisijos smerkia Rusijos ataką prieš Ukrainą ir solidarizuojasi su Ukrainos žmonėmis, palaiko UNESCO kvietimą gerbti tarptautinę humanitarinę teisę, ypač žiniasklaidos laisvę, žurnalistų apsaugą, Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvenciją ir kt.: [Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija | Nacionalinės UNESCO komisijos smerkia karą prieš Ukrainą](#);

Kovo 22 d. Sekretoriatas prisidėjo rengiant LRS Rezoliuciją dėl Rusijos Federacijos ir Baltarusijos narystės UNESCO. Šia Rezoliucija raginama sustabdyti Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos dalyvavimą UNESCO komitetuose, tarpvyriausybiniuose tarybose ir programose kultūros, švietimo, mokslo ir informacijos politikos srityse: [Seimo rezoliucijos „Dėl Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos narystės Jungtinių Tautų ... \(Lrs.lt\)“](#);

Balandžio 15 d. Komisija prisijungė prie bendro 40 nacionalinių komisijų kreipimosi į Pasaulio paveldo komiteto narius dėl 45-osios Pasaulio paveldo komiteto sesijos organizavimo. Kreipimesi pabrėžiama, kad jį pasirašiusios komisijos, kurių valstybės yra 1972 m. Pasaulio paveldo konvencijos šalys, nevyks į 45-ąją Pasaulio paveldo komiteto sesiją Kazanėje arba į kitą sesijai skirtą vietą, jei jai pirmininkaus Rusijos Federacija. Komisijos taip pat pasisakė nesutinkančios, kad 45-oji sesija būtų atidėta: [National-Commissions-letter-to-members-of-the-World-Heritage-Committee-14-April-2022.pdf \(unesco.lt\)](#)

1.3. NEFORMALUS KOMISIJOS, SEKRETORIATO IR PARTNERIŲ SUSITIKIMAS

Gruodžio 15 d. Sekretoriato vyko neformalus Sekretoriato darbuotojų, Komisijos narių ir partnerių susitikimas. Į šį susitikimą buvo kviečiami LRVK, universitetų, ministerijų ir joms pavaldžių įstaigų, UNESCO katedros ir klubo atstovai, su kuriais Komisija ir Sekretoriatas bendradarbiauja įvairiose srityse. Generalinė sekretorė pristatė 2022 metų svarbiausių veiklų apžvalgą bei numatomų veiklų 2023 metams akcentus Sekretoriato paruoštoje **prezentacijoje**, bei pakvietė susitikimo dalyvius tarpusavyje aptarti idėjas kitų metų veikloms.

1.4. SEKRETORIATO PERSONALO, BIUDŽETO, PATALPŲ, KT. BENDRIEJI KLAUSIMAI

Nuo vasario 1 d. Generalinė sekretorė Marija Drėmaitė baigė darbą Sekretoriato, o vietoje jos laikinai eiti šias pareigas paskirta Komunikacijos programų vadovė Miglė Mašanauskienė, kuri inicijavo kiekvieną savaitę rengti Sekretoriato darbuotojų vidinį pasitarimą einamiesiems klausimams aptarti, apsikeisti aktualia informacija ir pan. Nuo rugsėjo 1 d. M. Mašanauskienė, laimėjusi konkursą, pradėjo eiti Generalinės sekretorės pareigas. Spalio 19 d. paskelbtas konkursas Komunikacijos programų vadovo(-ės) pareigoms užimti. Nesulaukus tinkamų kandidatų, jis tęsiamas, vykdomi pokalbiai.

Balandžio mėn. pabaigoje Sekretoriatas persikėlė į naujas patalpas - Radvilų g. 6, Vilniuje. Balandžio 19 d. pasirašytas administracinių patalpų Radvilų g. 6, Vilniuje, perdavimo aktas su VĮ Turto banku. Gegužės 2 d. patalpos šv. Jono g. 11, Vilniuje, perduotos Vilniaus m. savivaldybei.

Pasikeitė du Komisijos nariai. 2022-05-09 LR Ministrės pirmininkės potvarkiu Nr. 104, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos prezidentą Luką Kornelijų Vaičiaką pakeitė naujasis prezidentas Domantas Katelė, o Aplinkos viceministrą Darių Kvedaravičių pakeitė viceministrė Daiva Veličkaitė-Matusevičė.

2022 metais iš valstybės biudžeto Sekretariatui buvo paskirtas 321,0 tūkst. Eur finansavimas įstaigos veiklai vykdyti. Iš gautų asignavimų panaudota 279,2 tūkst. Eur. Per ataskaitinį laikotarpį liko nepanaudota 40,8 tūkst. Eur darbo užmokesčiui ir 0,9 tūkst. Eur socialinio draudimo įmokoms. Asignavimai darbo užmokesčiui ir

atitinkamai lėšos socialinio draudimo įmokoms nepanaudoti dėl neužimtų etatų – iki rugsėjo 1 d. buvo laisvas Generalinio sekretoriaus etatas, o nuo rugsėjo 1 d. iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos neužimtas Komunikacijos programų vadovo etatas.

2023 metams patvirtinta šiek tiek didesnė Sekretoriato sąmata: papildomai pridėti 6 tūkst. Eur prie darbo užmokesčio fondo dėl padidėjusio pareiginės algos bazinio dydžio (nuo 181 Eur iki 186 Eur), o taip pat pridėtas papildomas finansavimas komunalinių paslaugų, t.y. elektros ir šildymo, sąnaudoms kompensuoti.

Prof. dr. Rimvydui Laužikui laimėjus rinkimus ir tapus UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos Vertinimo komisijos ekspertu (2023–2026), Sekretoriatas įpareigotas administruoti jo veiklą, todėl prie 2023 m. sąmatos papildomai pridėta 10 tūkst. Eur Ekspertų ir konsultantų paslaugų įsigijimo išlaidų eilutėje.

tūkst. Eur

Sekretoriato biudžeto asignavimai	2022 m.	2023 m.
Darbo užmokestis pinigais	240,0	246,0
Socialinio draudimo įmokos	4,0	4,0
Ryšių įrangos ir ryšių paslaugų įsigijimo išlaidos	1,0	2,0
Komandiruočių išlaidos	12,0	15,0
Materialiojo ir nematerialiojo turto nuomos išlaidos	20,0	13,0
Kvalifikacijos kėlimo išlaidos	1,0	1,0
Ekspertų ir konsultantų paslaugų įsigijimo išlaidos	2,0	14,0
Komunalinių paslaugų įsigijimo išlaidos	3,0	11,0
Informacinių technologijų prekių ir paslaugų įsigijimo išlaidos	2,0	2,0
Reprezentacinės išlaidos		1,0
Kitų prekių ir paslaugų įsigijimo išlaidos	26,0	25,0
Darbdavių socialinė parama pinigais	1,0	1,0
Kitų mašinų ir įrenginių įsigijimo išlaidos	9,0	5,0
VISO:	321,0	340,0

2. DALYVAVIMAS UNESCO VALDYMO ORGANŲ RENGINIUOSE, NACIONALINIŲ KOMISIJŲ SUSITIKIMUOSE

2.1. UNESCO VYKDOMOSIOS TARYBOS 214-OJI SESIJA

Kovo 30 d. - balandžio 13 d. vyko UNESCO Vykdomosios Tarybos 214-oji sesija. Lietuva šioje sesijoje dalyvavo kaip Vykdomosios tarybos narė.

Plenariniai posėdžiai vyko balandžio 4-5 d., balandžio 6-7 d. vyko Finansų ir administracijos klausimų komisijos (*Finance and Administration Commission, FA*) posėdžiai. Balandžio 6-8 d. - Programos ir išorės santykių komisijos (*Programme and External Relations Commission, PX*) posėdžiai, balandžio 11-12 d. - jungtiniai Programos ir išorės santykių bei Finansų ir administracijos klausimų komisijų (*Joint PX/FA Commission*) posėdžiai. Jų metu buvo diskutuojama UNESCO Etikos tarnybos, konsultuojančios organizaciją bei jos darbuotojus etikos ir elgesio standartų klausimais, pristatyta Vidaus priežiūros tarnybos (*Internal Oversight Service, IOS*) 2021 m. ataskaita ir priimtas atitinkamas sprendimas, kuriame prašoma užtikrinti, kad Vidaus priežiūros tarnybos veikla būtų visiškai finansuojama pagal Programos ir biudžeto 41 C/5 dokumentą. Taip pat pristatyta Vidaus priežiūros tarnybos parengta UNESCO Švietimo sektoriaus darbo vertinimo ataskaita ir priimtas sprendimas, kuriuo valstybės narės ir visi kiti dalyviai raginami ir toliau remti UNESCO Švietimo sektoriaus darbą ir labiausiai pažeidžiamų socialinių grupių įtraukties iniciatyvas. Posėdžių metu taip pat aptartas Jungtinių Tautų vystymosi sistemos pertvarkos klausimas, pateikta informacija apie tai, kaip UNESCO prisideda prie Jungtinių Tautų Generalinio sekretoriaus ataskaitos „Mūsų bendra darbotvarkė“ įgyvendinimo. Rizikos valdymo (*Enterprise Risk Management*) klausimu pabrėžta kibernetinio saugumo problema, kurią sprendžiant UNESCO bendradarbiauja visoje Jungtinių Tautų sistemoje. Svarstant Etikos tarnybos ataskaitą pabrėžta, kad įvairūs darbuotojams rengiami etikos principų mokymai yra vertingi dėl turinio, bet dabar svarbu užtikrinti, kad juose gytos žinios būtų praktiškai panaudojamos.

Balandžio 13 d. vyko baigiamasis UNESCO Vykdomosios tarybos 214-osios sesijos plenarinis posėdis, kuriame pristatytos Konvencijų ir rekomendacijų komiteto, Programos ir išorės santykių komisijos, Finansų ir administracijos klausimų komisijos bei Jungtinių Programos ir išorės santykių bei Finansų ir administracijos klausimų komisijų veiklos ataskaitos. Ši sesija pasižymėjo Rusijos vykdomo karo Ukrainoje atgarsiais: plenarinių posėdžių metu Ukrainos klausimą dažniausiai kėlė Europos šalys ir sąjungininkės. Pavyko atidėti klausimą dėl skubiai pateikto Rusijos pasiūlymo paskelbti UNESCO pasaulinę rusų kalbos dieną. Priimtas Lietuvos pateiktas pasiūlymas optimizuoti ataskaitų už tai, kaip įgyvendinamos tos pačios srities konvencijos ir rekomendacijos, tvarką.

Šioje Vykdomosios tarybos sesijoje Sekretoriatas, kartais bendradarbiaudamas su atitinkamomis institucijomis, parengė pozicijas šiais klausimais:

- Prisdėjo rengiant Lietuvos nacionalinį pranešimą;
- Švietimo programų vadovė surinko ir pateikė informaciją apie rusų tautinės mažumos švietimo Lietuvoje situaciją, jei tokios informacijos reikėtų atsakomajai pozicijai;
- 214 EX/13.I General monitoring;
- 214 EX/13.II 1980 Recommendation concerning the Status of the Artist;
- 214 EX/13.V Preparation for the next consolidated report on the implementation of the 2011 Recommendation on the Historic Urban Landscape;
- 214 EX/13.VII 2015 Recommendation concerning the Preservation of, and Access to, Documentary Heritage, including in Digital Form;
- 214 EX/13.VIII 2015 Recommendation concerning the Protection and Promotion of Museums and Collections, their Diversity and their Role in Society;
- 214 EX/13.IX Report on Potential Synergies in the Monitoring of the Implementation of the 2017 Recommendation on Science and Scientific Researchers with other UNESCO Standard-setting Instruments;
- Item 5.I.A Elimination of racial discrimination, racial hatred and racial hate crimes in the world;
- Item 5.I.C A Framework for Culture and Arts Education;
- Item 6 SDG 4 – Education 2030: global/regional coordination and support;
- Item 7 UNESCO Strategy for Technical and Vocational Education and Training (TVET);
- Item 9 UNESCO Global Geoparks;
- Item 10 UNESCO World Conference on Cultural Policies and Sustainable Development –MONDIACULT 2022;
- Item 25 Proclamation of the World Russian Language Day;
- Item 28 Problems and development prospects of the UNITWIN/UNESCO Chairs Programme.

Balandžio 4-5 d. rytais vyko nacionalinių komisijų sesijos, kurioms pirmininkavo Kazachstano nacionalinės komisijos Generalinė sekretorė Aliya Baisabayeva, sveikinimo kalbas sakė UNESCO skyriaus ryšiams su valstybėmis narėmis vadovas Dov Lynch ir Generalinės direktorės pavaduotojas Afrikos prioritetui ir išorės ryšiams Firmin Edouard Matoko, pabrėždamas nacionalinių komisijų svarbą organizacijoje. Buvo pristatyta vaizdo medžiaga apie nacionalinių komisijų architektūrą, šalys, kurios dar nepateikė sekretoriatui detalios informacijos apie savo šalies komisijos struktūrą, paprašytos kuo skubiau tai padaryti. Apie organizacijos logotipų keitimą ir naujus grafikos standartus informaciją pristatė Komunikacijos ir viešųjų ryšių skyriaus direktorius Matthieu Guevel, reaguodamas į šį pavasarį nacionalinių komisijų išreikštas pastabas dėl skuboto, chaotiško ir vienpusiško šios iniciatyvos plėtojimo, nepasitarus su valstybėmis narėmis, kurios ir turės realiai naujas taisykles įgyvendinti bei patirs dideles finansines išlaidas, keičiant atnaujintą organizacijos logotipą. Sesijose taip pat aptarti įvykę arba dar šiemet planuojami nacionalinių komisijų susitikimai: kovo 9-11 d. Centrinės Afrikos, gegužės 8-10 d. Europos šalių Islandijoje, birželio mėn. 9-asis tarpreģioninis susitikimas nuotoliniu būdu Jamaikoje, rugsėjo mėn. Afrikos komisijų Ganoje, spalio mėn. Centrinės Azijos Kazachstane. Nors ir buvo sutarta, kad Europos nacionalinių komisijų iniciatyva darbotvarkėje bus įtrauktas klausimas dėl UNESCO sekretoriato pateikto dokumento svarstyti šioje Vykdomosios tarybos sesijoje dėl UNESCO resursų mobilizavimo strategijos 2022-2023 m., nes komisijos įžvelgė tam tikras grėsmes atsirasti neskaidriems ar abejotinos reputacijos donorams, jei tokia nauja tvarka leis gauti įsigaliotų, tačiau šis dokumentas nebuvo svarstomas ir nesudaryta galimybė komisijoms jo svarstyti.

Visi šios VT sesijos sprendimai skelbiami [čia](#).

2.2. UNESCO VYKDOMOSIOS TARYBOS 215-OJI SESIJA

Rugsėjo 29 d. Sekretoriato generalinė sekretorė pakvietė Atstovybės diplomatus Ministrę patarėją Liną Ramanauskaitę ir Pirmąjį sekretorių Mindaugą Gabrėną į nuotolinį susitikimą, skirtą aptarti Vykdomosios tarybos 215-osios sesijos eigą ir galimas Lietuvos pozicijas, aptariant UNESCO sekretoriato paskelbtus dokumentus. Susitikime taip pat dalyvavo Sekretoriato švietimo, mokslo, kultūros ir paveldo programų vadovės. Sekretoriato atstovės, peržiūrėjusios dokumentus, suplanavo parengti apie 10 pozicijų bei prisidėti rengiant nacionalinį pasisakymą.

Spalio 5-19 d. vyko UNESCO Vykdomosios tarybos 215-oji sesija. Lietuva šioje sesijoje dalyvavo kaip Vykdomosios tarybos narė. Spalio 5-7 d. vyko Konvencijų ir rekomendacijų komiteto (*Committee on Conventions and Recommendations, CR*) posėdžiai, taip pat darbas vyko Specialiajame komitete (*Special Committee, SP*) ir Nevyriausybinių partnerių komitete (*Committee on Non-Governmental Partners, NGP*). Spalio 10-11 d. vyko plenariniai posėdžiai, spalio 12-14 d. buvo dirbama Programos ir išorės santykių (*Programme and External Relations Commission, PX*), Finansų ir administracijos klausimų (*Finance and Administration Commission, FA*) posėdžiuose, o spalio 14-18 d. – Jungtiniuose išorės santykių ir finansų bei administracijos klausimų komisijų (*Joint PX/FA Commission*) posėdžiuose.

Aptarta UNESCO personalo valdymo strategija, patvirtintos gairės strategijai 2023-2027 m., UNESCO programų įgyvendinimas, įvertinant būsimą biudžetą, prioritetus ir savanoriškų įnašų panaudojimą, Vykdomosios tarybos finansinės ataskaitos. Konfidencialioje komiteto posėdžių dalyje nagrinėti penki pranešimai/bylos apie žmogaus teisių pažeidimus UNESCO mandato srityse - 2 Vietnamo, 2 Kinijos ir 1 Egipto byla.

Spalio 12 d. Vykdomoji taryba priėmė sprendimą dėl stebėsenos Kryme, kuriuo UNESCO generalinė direktorė įpareigojama toliau stebėti situaciją Rusijos aneksuotame Kryme ir teikti reguliarias ataskaitas. Už šį sprendimą balsavo 19 Vykdomosios tarybos narių, 3 šalys (Rusija, Kinija ir Mianmaras) balsavo prieš.

Spalio 14 d. priimtas Vykdomosios tarybos sprendimas dėl UNESCO veiksmų plano ir skubios pagalbos Ukrainai. Lietuvos, Lenkijos ir kitų šalių grupės iniciatyva teiktame sprendimo pakeitime UNESCO ir kitos su šia organizacija susijusios institucijos bei programos raginamos įgyvendinti visas pagalbos Ukrainai priemones kultūros paveldo apsaugos, švietimo, mokslo ir žurnalistų saugumo srityse. UNESCO generalinė direktorė įpareigota aktyviai stebėti situaciją visoje Ukrainos teritorijoje ir teikti reguliarias ataskaitas. Už šį sprendimo pakeitimą balsavo 29 Vykdomosios tarybos narės, prieš balsavo vienintelė Rusija.

Rusijos agresiją prieš Ukrainą aiškiai įvardijo europinės Vykdomosios tarybos narės, kai kurios kitų regionų atstovės (pvz., Japonija, Korėjos Respublika, Turkija, Meksika). Buvo raginama sušaukti neeilinę Pasaulio paveldo komiteto (PPK) sesiją ir nuspręsti dėl tolimesnių veiksmų dėl PPK 45-osios sesijos. Stebėtojų teisėmis pasisakė dauguma Europos Sąjungos valstybių, taip pat buvo perskaitytas bendras ES pareiškimas.

Lietuvos nuolatinė atstovė prie UNESCO, ambasadorė Jolanta Balčiūnienė perskaitė nacionalinį pranešimą, kurį parengti padėjo Sekretoriatas. Pabrėžta, kad Rusijos karinė agresija prieš Ukrainą kelia grėsmę viso pasaulio taikai ir saugumui, pasmerktas Baltarusijos režimas dėl lietuviškų mokyklų uždarymo, žurnalistų persekiojimo, o Talibanas – dėl draudimų Afganistano moterims ir mergaitėms siekti mokslo. Pažymėta, kad Rusija, brutaliai naikinanti Ukrainos kultūros paveldą, grubiai pažeidžia Pasaulio paveldo konvenciją ir jokių būdu negali pirmininkauti Pasaulio paveldo komitetui. Sesijos metu taip pat atskirai aptarta ir situacija Ukrainoje, Lietuvos atstovai pasisakė praktiškai visais šios tarptautinės organizacijos mandato klausimais, įskaitant švietimą, mokslą, kultūrą, informaciją ir komunikaciją. Šioje Vykdomosios tarybos sesijoje Sekretoriatas, kartais bendradarbiaudamas su atitinkamomis institucijomis, parengė pozicijas šiais klausimais:

- 215 EX/24.II (*Implementation of the 1966 Recommendation concerning the Status of Teachers and the 1997 Recommendation concerning the Status of Higher Education Teaching Personnel*);
- 215 EX/9 (*Activities of the UNITWIN/UNESCO Chairs Programme*);
- 215 EX/13 (*Report on the influence of the adjusted structure of the Communication and Information Sector (CI) on the Information for All Programme (IFAP)*);
- 215 EX/16 (*UNESCO/Guillermo Cano World Press Freedom Prize*);
- 215 EX/39 (*Groundwater*);
- 215 EX/40 (*Implementation of the Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence (AI)*);
- 215 EX/44 (*Global Framework for Open Science in the Face of Pandemics*);
- 215 EX/ 5.I.D (*A Framework for Culture and Arts Education*);
- 215 EX/5.I.C (*Creative Economy*);
- 215 EX/12 (MONDIACULT);
- 215 EX/6 (*SDG 4 – Education 2030 – Global/regional coordination and support*).

Spalio 10-11 d. vyko UNESCO nacionalinių komisijų dviejų dienų susitikimas, tradiciškai rengiamas vykstant UNESCO Vykdomosios tarybos sesijai. Šiame susitikime dalyvavo daugiau nei 180 komisijų atstovai. Susitikimams vadovavo Libano nacionalinės komisijos generalinė sekretorė Hiba Nashabé. Komisijoms prisistatė pradėjęs eiti pareigas naujasis Partnerystių skyriaus direktorius Julien Pellaux, kuris inicijavo diskusiją, kaip komisijos gali prisidėti prie partnerystių kūrimo, kaip pritraukti daugiau donorų organizacijos programoms įgyvendinti, keičiant įprastą santykį tarp paramos teikėjo ir jos gavėjo į abipusį bendradarbiavimą, inicijuojant abiem pusėms svarbius projektus ar veiklas. Nacionalinių komisijų atstovai vieningai atsikirto, kad yra nepatenkinti organizacijos sekretoriato požiūriu į nacionalines komisijas kaip lėšas generuojančius darinius ar agentus, ieškančius rėmėjų savo šalyse, nes kiekviena šalis ir taip turi savo nacionalinius įsipareigojimus: garantuoti konvencijų ir programų įgyvendinimą savo šalyse. Šiuose susitikimuose taip pat dalyvavo Skyriaus ryšiams su valstybėmis narėmis vadovas Dov Lynch, Generalinės direktorės pavaduotojas kultūrai Ernesto Ottone, pristatęs UNESCO Pasaulinės kultūros politikos ir darnaus vystymosi konferencijos MONDIACULT 2022, vykusios Meksikoje rugsėjo 28-30 d., rezultatus ir tolesnę patvirtintų politikos gairių plėtotę. Skyriaus Švietimas 2030 direktorė Maki Katsuno-Hayashikawa trumpai apibendrino *Transforming Education Summit - TES 2022*, vykusio rugsėjo 19 d. Niujorke rezultatus. Ji pažadėjo, kad kasmet bus rengiama ataskaita apie šio aukščiausio lygio susitikimo rezultatų įgyvendinimą. Taip pat buvo aptartas Afrikos regioninis nacionalinių komisijų susitikimas Ganoje rugsėjo 11-14 d., kuriame dalyvavo 44 šalys. Jį padėjo surengti bei finansavo Kanada, Vokietija, Prancūzija ir Korėja. Aptartos ir UNESCO Vietos kalbų dešimtmečio 2022-2032 iniciatyvos, tvarumo politika ir gerosios praktikos UNESCO paveldo vietovėse, biosferos rezervatuose ir geoparkuose. Pastaroji tema buvo pristatyta teikiant Kanados ir Didžiosios Britanijos bendrą ataskaitą.

Į šią VT sesiją vyko ir jos darbe dalyvavo dvi Sekretoriato atstovės: Generalinė sekretorė ir Švietimo programų vadovė.

Visi šios VT sesijos sprendimai skelbiami [čia](#).

2.3. VI-asis NEFORMALUS EUROPOS NACIONALINIŲ UNESCO KOMISIJŲ SUSITIKIMAS

Gegužės 7–11 d. Reikjavike, Islandija, vyko VI-asis neformalus Europos nacionalinių UNESCO komisijų susitikimas. Jį organizavo Islandijos nacionalinė UNESCO komisija, prisidedant Didžiosios Britanijos ir Kanados nacionalinėms UNESCO komisijoms.

Susitikime dalyvavo beveik visų Europos šalių nacionalinių komisijų atstovai (50 asmenų), taip pat svečiai iš Kanados ir Ganos bei 1 atstovas iš UNESCO būstinės Paryžiuje - Dov Lynch, Skyriaus ryšiams su valstybėmis narėmis vadovas. Nuotoliniu būdu buvo pakviesti dalyvauti kolegos iš Ukrainos: Generalinis sekretorius Artur Oganov ir įvairių tarptautinių programų kuratorė Nina Kramareva. Visuose pagrindiniuose pranešimuose, kuriuos skaitė Islandijos, Didžiosios Britanijos, Vokietijos, Kanados ir Lenkijos nacionalinių komisijų Generaliniai

sekretoriai, nuolat skambėjo aktualiausia tema – karas Ukrainoje, parama švietimo, mokslo, kultūros ir žiniasklaidos sektoriams. Taip pat susitikimo dalyviai aptarė daugelį nacionalinėms komisijoms aktualių klausimų: popandeminė situacija švietimo ir kultūros sektoriuje; komisijų bendradarbiavimas su pilietine visuomene; paveldas ir klimato kaita; partnerystės; atnaujintas UNESCO logotipas ir su tuo susijusi jo sklaidos problematika; UNESCO kūrybinių miestų patirtys ir iššūkiai; kaip valstybėse sekasi įgyvendinti naujai priimtą Rekomendaciją dėl dirbtinio intelekto etikos; UNESCO asocijuotų mokyklų tinklo išplėtimas ir veikla; paveldo samprata Europos kontekste; klimato kaita ir UNESCO bei nacionalinių komisijų iniciatyvos; biosferos rezervatų ir geoparkų tinklai ir kt. Susitikimo dalyviai dalijosi gerosiomis praktikomis, aptarė konkrečius bendradarbiavimo planus, nagrinėjo bendras problemas, su kuriomis susiduria dauguma komisijų, vieni kitiems pristatė nacionalines iniciatyvas.

2021 m. pabaigoje Vilnių paskelbus UNESCO literatūros miestu, buvo labai svarbu išgirsti Reikjaviko, jau 10 m. turinčio šį statusą, patirtis, veiklas, megzti ryšius. Stengiantis Lietuvoje atnaujinti ir suaktyvinti UNESCO asocijuotųjų mokyklų tinklą, buvo labai svarbu megzti kontaktus su kitų šalių šio tinklo kuratoriais, aptarta artimoje ateityje rengti tarptautines šių mokyklų bendradarbiavimo veiklas, derinamos finansavimo galimybės. Taip pat buvo ieškoma paramos Lietuvos nacionalinio komiteto „Pasaulio atmintis“ iniciatyvai – siųsti kreipimąsi į UNESCO programos sekretoriata, išreiškiant paramą Ukrainai ir prieštaravimą dėl Rusijos dalyvavimo šioje programoje. Jo metu apsitarta surengti Baltijos šalių nacionalinių komisijų sekretoriatų susitikimą, kurio metu atskiras programas kuruojantys specialistai turėtų galimybę dalintis patirtimi, susitarti dėl bendrų veiklų.

Tokius Europos nacionalinių komisijų susitikimus planuojama rengti kasmet, tikintis suvienyti bendras visų komisijų pastangas tinkamai įgyvendinti Europoje UNESCO tikslus. Susitikime dalyvavo tuo metu laikinai pareigas ėjusi Generalinė sekretorė M. Mašanauskienė.

2.4. BENDRIEJI KLAUSIMYNAI

Klausimynas apie UNESCO nacionalinių komisijų struktūrą

Kovo 10 d. Sekretoriatas parengė ir pateikė visą reikalingą informaciją UNESCO sekretoriato atnaujinamam leidiniui „UNESCO nacionalinių komisijų architektūra“ (*Architecture of National Commissions for UNESCO*). Šios apklausos pagrindu UNESCO parengė specialų leidinį [Architecture of National Commissions for UNESCO, 2022](#)

Klausimynas apie UNESCO nacionalinių komisijų veiklą

Spalio 18 d. Generalinė sekretorė pateikė atsakymus klausimynui *Global Survey on Architecture of National Commissions* apie Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos struktūrą, darbo organizavimą, lėšas, rolę visuomenėje.

Klausimynas apie priemones ir veiklas, kurias UNESCO vykdė Covid-19 pandemijos metu

Lapkričio 11 d. Generalinė sekretorė ir programų vadovės pateikė atsakymus klausimynui *Survey on UNESCO's Response to the Covid-19 Pandemic*. Tokiu būdu UNESCO kaupia duomenis savianalizei, kaip valstybės narės vertina organizacijos sprendimus, iniciatyvas, spartą reaguojant į pandemijos iššūkius visose jos mandato srityse.

Klausimynas apie UNESCO nacionalinių komisijų ir nevyriausybinių organizacijų sąjungos bendradarbiavimą

Lapkričio 18 d. Generalinė sekretorė ir programų vadovės pateikė atsakymus klausimynui *Survey on Cooperation between UNESCO National Commissions and the NGO-UNESCO Liaison Committee* apie esamas ir galimas partnerystes su nevyriausybėmis organizacijomis. Išryškinti trys svarbiausi prioritetai Lietuvai: pasaulio paveldo valdymas, įtraukusis švietimas ir tvarumas.

3. VEIKLA UNESCO KOMPETENCIJOS SRITYSE

3.1. ŠVIETIMAS (I UNESCO PROGRAMA)

ŠVIETIMO SRITIES KONVENCIJOS IR REKOMENDACIJOS

Globali su aukštuoju mokslu susijusių kvalifikacijų pripažinimo konvencija

Sausio 17 d. oficialiai užbaigtos Globalios su aukštuoju mokslu susijusių kvalifikacijų pripažinimo konvencijos ratifikavimo procedūros. UNESCO Generalinės direktorės kabinetui Paryžiuje perduotas Lietuvos prezidento pasirašytas Konvencijos ratifikavimo dokumentas. Lietuva tapo devintąja prie Konvencijos prisijungusia valstybe ([straipsnis](#)).

Lapkričio 28 d. Norvegijos ir Tuniso nuolatinių atstovybių prie UNESCO atstovai Paryžiuje sušaukė neformalų pasitarimą dėl šios konvencijos įgyvendinimo. Į pasitarimą buvo pakviestos šiuo metu konvenciją jau ratifikavusios šalys, tarp jų ir Lietuva (iš viso – 18 šalių, dalyvavo 16). Konvencija turėtų įsigaliooti praėjus 3 mėnesiams po 20-ojo ratifikavimo deponavimo, o kelios šalys (pvz., Andora, Islandija) ketina artimiausiu metu konvenciją ratifikuoti, tad prognozuojama, kad konvencija įsigalios ne vėliau kaip 2023 m. balandžio mėn., ir pradedama galvoti apie tolesnius veiksmus. Kitą susitikimą planuojama organizuoti nuotoliniu būdu 2023 m. birželio mėn. ir jame kvieisti dalyvauti su kvalifikacijų pripažinimo klausimais tiesiogiai dirbančius ekspertus.

1974 metų Rekomendacija dėl Tarptautinio supratimo, bendradarbiavimo ir taikos ugdymo bei švietimo, susijusio su žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis

Kadangi 41-osios UNESCO generalinės konferencijos metu (2021 m.) buvo priimtas [sprendimas](#) rekomendaciją atnaujinti, siekiant geriau atliepti šių laikų iššūkius ir grėsmes, 2022 m. pradėtos susijusios procedūros: sudaryta tarptautinė ekspertų darbo grupė, atlikta vieša konsultacija (apklausa), vykdytos regioninės ir tematinės konsultacijos.

Tarptautinėje ekspertų grupėje (*International Expert Group, IEG*), kurią sudarė 21 ekspertas iš viso pasaulio ([sudėtis](#)), dirbo ir nuo II rinkminės grupės deleguotas ekspertas Arminas Varanauskas. Vasario-kovo mėn. buvo vykdoma pasaulinė apklausa („*Global survey to shape global policy on education for peace, human rights & sustainability*“), skirta visiems su švietimu tiesiogiai ir netiesiogiai susijusiems specialistams. Apklausa vasario 21 d. persiuntėme su švietimu susijusiems Komisijos nariams ir įvairiems švietimo ekspertams, organizacijoms. Iš viso į apklausą gauta apie 1500 atsakymų (pasauliniu mastu).

Kovo pabaigoje - balandį vyko šešios regioninės konsultacijos. Regioninė konsultacija, skirta Šiaurės Amerikai ir Europai, vyko balandžio 7 dieną (iš Lietuvos dalyvavo Sekretoriato švietimo programų vadovė ir jaunimo atstovė, Lietuvos medicinos studentų asociacijos (LiMSA) Žmogaus teisių ir taikos komiteto koordinatore Rusnė Kirtiklytė).

Laikotarpis nuo 2022 m. rugsėjo iki 2023 m. lapkričio skirtas formalioms konsultacijoms su valstybėmis narėmis. Rugsėjo mėn. atnaujinto rekomendacijos teksto projektas pateiktas valstybėms narėms komentarams (pateikimui iki 2022 m. gruodžio mėn.). Spalio 3 d. UNESCO Sekretoriatas valstybėms narėms organizavo nuotolinį informacinį susitikimą apie šios rekomendacijos atnaujinimo eigą ir progresą.

Numatyta sudaryti specialųjį komitetą (II kategorijos), kuris peržiūrės patikslintą projekto versiją. Tarpvyriausybinis susitikimas planuojamas tarp gegužės 30 d. ir birželio 2 d. Atnaujintą rekomendaciją patvirtinti planuojama 42-osios Generalinės konferencijos metu (2023.11). Po atnaujintos rekomendacijos priėmimo (2023 metų lapkritį) numatomos formalios konsultacijos su valstybėmis narėmis. Pirmiausia, narės bus prašomos pirmajam atnaujintos rekomendacijos projektui pateikti komentarus raštu, vėliau UNESCO sudarys specialųjį komitetą.

Daugiau apie rekomendaciją ir tarptautinės ekspertų darbo grupės susitikimus:

<https://en.unesco.org/themes/gced/1974recommendation#:~:text=The%201974%20UNESCO%20Recommendation%20concerning,justice%2C%20freedom%2C%20human%20rights%20and>

UNESCO 2019 m. Rekomendacija dėl atvirųjų švietimo išteklių (OER)

Spalio 20 d. vyko nuotolinė regioninė konsultacija Europai ir Šiaurės Amerikai dėl šios rekomendacijos įgyvendinimo. Renginio metu savo šalių patirtimi dalijosi Vokietija (pristatė 2022-2032 m. strategiją, skirtą atviriesiems švietimo ištekliams); Slovėnijoje šiai temai kuruoti įsteigtos UNESCO katedros atstovas (*UNESCO Chair on Open Technologies for OER and Open Education*), Suomijos, Šiaurės Amerikos ir Prancūzijos atstovai. Iš Lietuvos dalyvavo Sekretoriato švietimo programų vadovė. ŠMSM atstovės Vilija Gelažauskaitė ir Simona Dzikauskaitė.

Konsultacija surengta artėjant pirmosios periodinės ataskaitos teikimui (terminas - 2023 m. sausio 31 d.). Konsoliduota ataskaitų informacija bus pateikta Vykdomajai tarybai (217 sesijai, kuri vyks spalio mėn.) ir 52-ajai Generalinei konferencijai (lapkričio mėn.).

UNESCO 1993 m. Rekomendacija dėl aukštojo mokslo studijų ir kvalifikacijų pripažinimo

ŠMSM rugsėjo 23 d. tiesiogiai UNESCO pateikė periodinę ataskaitą (už 2020-2023 m. laikotarpį) apie šios rekomendacijos įgyvendinimą Lietuvoje. Ataskaitą parengė Užsienio lietuvių skyriaus vedėja Virginija Rinkevičienė, išsiuntė Dvišalio bendradarbiavimo skyriaus vyr. specialistė Aurelija Širkaitė. Sekretoriatas gavo šios ataskaitos kopiją.

UNESCO 2015 m. Rekomendacija dėl profesinio švietimo ir mokymo (TVET)

Iki gruodžio 20 d. valstybių narių buvo prašoma pateikti periodinę ataskaitą apie šios rekomendacijos įgyvendinimą. ŠMSM ir SKVC (ataskaitos rengėjų) prašymu, suderinome su UNESCO pateikimo termino pratęsimą iki 2023 m. sausio vidurio.

TARPTAUTINIAI ŠVIETIMO RENGINIAI

Pasaulinė aukštojo mokslo konferencija WHEC 2022

Gegužės 18-20 d. Barselonoje įvyko Pasaulinė aukštojo mokslo konferencija ([World Higher Education Conference, WHEC 2022](#)). Joje dalyvavo 3 oficialūs Lietuvos delegatai: VU rektorius ir LURK prezidentas prof. dr. Rimvydas Petrauskas, SKVC Studijų vertinimo komisijos pirmininkas Linas Leonas, LIJOT atstovas Klaudijus Melys. Prof. R. Petrauskas gegužės 18 d. pasisakė specialioje sesijoje apie Globalią konvenciją, skirtą aukštojo mokslo kvalifikacijų pripažinimui. Šioje sesijoje taip pat parodyta Švietimo, mokslo ir sporto ministrės J. Šiugždinienės video žinutė apie Konvencijos naudą. Oficialiai deleguota VDU Švietimo akademijos kanclerė Lina Kaminskienė dėl sveikatos problemų į konferenciją neišvyko. Konferencijos organizatorių asmeniniu kvietimu, iš Lietuvos taip pat dalyvavo prof. Inga Žalėnienė (Tarptautinės universitetų asociacijos (IUA) valdybos narė, Mykolo Romerio universiteto rektorė), kuri kalbėjo IUA organizuotoje diskusijoje gegužės 19 d. „*Leading Universities into the Future – finding pathways to transformation*“, ir prof. dr. Auksė Balčytienė (VDU Viešosios komunikacijos katedros profesorė) - ji nuotoliu pasisakė sesijoje apie medijų ir informacinį raštingumą („*Communicating Media and Information Literacy Research to Wider Audiences*“). Renginį oficialioje platformoje stebėjo dar 13 oficialių Lietuvos delegatų – atstovų iš Seimo, ŠMSM, Komisijos, Švietimo mainų paramos fondo, SKVC, Vilniaus universiteto, Kauno technologijos universiteto, Vytauto Didžiojo universiteto, Lietuvos studentų sąjungos, Vilniaus universiteto studentų atstovybės. Plačiau apie konferenciją ir delegatus: <https://unesco.lt/archives/5149>

Birželio 16 d., Komisijos sekretoriato kvietimu, nuotoliu įvyko konferencijos aptarimas tarp dalyvių. Diskusijoje dalyvavo L. Leonas, prof. dr. A. Balčytienė, prof. dr. I. Žalėnienė, K. Melys, Komisijos narė Laima Galkutė, Švietimo mainų paramos fondo (ŠMPF) direktoriaus pavaduotoja Gražina Kaklauskienė. Parengta vykusios diskusijos transkripcija, [straipsnis](#), [video įrašas](#), jie patalpinti internete.

Lapkričio 25 d. Lietuvos universitetų rektorių konferencijos (LURK) posėdyje buvo įtrauktas darbotvarkės punktas dėl šios konferencijos - R. Petrauskas, L. Leonas ir I. Žalėnienė trumpai pasidalino pagrindinėmis žinutėmis su posėdžio dalyviais.

Tarptautinė suaugusiųjų švietimo konferencija CONFITEA VII

Birželio 15-17 d. Marakeše (Marokas) vyko Tarptautinė suaugusiųjų švietimo konferencija [CONFITEA VII](#) (paskutinį kartą vyko 2009 m.). Gyvai į konferenciją vyko ŠMSM atstovai (ministerijos lėšomis): Mokymosi visą

gyvenimą departamento direktorius Julius Jakučinskas ir to paties departamento Neformalaus švietimo skyriaus vedėjas Tomas Pūtys. Nuotoliu stebėti renginį buvo užsiregistravę ir kitų organizacijų (KPMPC, LSŠA, MRU, Čoboto trečiojo amžiaus universiteto, Šiaulių savivaldybės) atstovai. Dar iki konferencijos, UNESCO prašymu, paskyrėmė nacionalinį koordinatorių - Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrą (KPMPC) – kuris užpildė apklausą apie Marakešo veiksmų programos projektą.

Šios konferencijos metu aptarti pasiekimai ir iššūkiai suaugusiųjų švietimo srityje, o taip pat priimtas naujas, Marakešo veiksmų planas, skirtas ateinantiems 12-ai metų ([Marrakech Framework for Action](#)), paskelbta penktoji pasaulinė GRALE ataskaita, orientuota į pilietiškumo temą („[Fifth Global report on Adult Learning and Education. Citizenship education: Empowering adults for change](#)“), paskelbtas vadovas, skirtas padėti politikos formuotojams ir kitiems valstybės tarnautojams užtikrinti mokymąsi visą gyvenimą nacionaliniu ir vietiniu lygmenimis („[Making Lifelong Learning a Reality: A Handbook](#)“).

Švietimo pertvarkos aukšto lygio susitikimas (*Transforming Education Summit, TES*)

Birželio 28-30 dienomis UNESCO būstinėje Paryžiuje įvyko Švietimo pertvarkos aukšto lygio įvadinis susitikimas (*Transforming Education Pre-Summit, TES*). Renginyje dalyvavo daugiau kaip 150 švietimo, finansų ir kitų sričių ministrų ir viceministrų iš įvairių šalių. Iš viso daugiau kaip 2000 dalyvių, per 900 jaunimo ir visuomeninių organizacijų. Jame dalyvauti buvo pakviesti ŠMSM atstovai, tačiau savo delegatų nesiuntė.

Rugsėjo 16, 17 ir 19 d. (Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos metu) Niujorke vyko Švietimo pertvarkos aukšto lygio susitikimas ([Transforming Education Summit, TES](#)). TES metu buvo parodytas Lietuvos [Prezidento iš anksto įrašytas kreipimasis](#). Pagrindinis dėmesys Prezidento kalboje buvo skiriamas Rusijos sukeltos karo poveikiui švietimui Ukrainoje ir veiksams, kuriais Lietuva prisideda prie šios krizės pasekmių švelninimo.

Abiem renginiais buvo siekiama permąstyti švietimo situaciją (ypač egzistuojančias nelygybes) ir ateitį, sustiprinti įsipareigojimus Darnaus vystymosi darbotvarkei 2030. TES metu paskelbtos 7 naujos pasaulinės iniciatyvos, kuriomis bus siekiama pokyčio šiose srityse: 1) „Žalinti švietimą“ (*Greening education*), kad kiekvienas besimokantysis būtų pasirengęs klimato kaitai; 2) kiekvienam vaikui ir jaunuoliui suteikti prieigą prie skaitmeninių mokymosi priemonių; 3) atliepti neraštingumo krizę; 4) pertvarkyti švietimo sistemas, kad visi krizių paveikti vaikai ir jaunuoliai galėtų naudotis įtraukiomis, kokybiškomis ir saugiomis mokymosi galimybėmis; 5) skatinti lyčių lygybę, mergaičių bei moterų įgalinimą; 6) pertvarkyti švietimo finansavimą investuojant daugiau, teisingiau, efektyviau ir inovatyviau; 7) įgalinti jaunus žmones tapti lyderiais pertvarkant švietimą.

Paskelbta [JT Generalinio sekretoriaus pareiškimas / vizija švietimui](#), taip pat [Jaunimo deklaracija](#). Pastarojoje pabrėžiama, kad jaunimas turėtų būti įtraukiamas į švietimo politikos formavimo ir sprendimų priėmimo procesus, jaunimą matant ne tik kaip naudos gavėją, bet ir kaip partnerį.

UNESCO DVT4 aukšto lygmens valdymo komitetas ([SDG4 High-level Steering Committee, HLSC](#)), atsakingas už tolimesnį procesą po TES. Jis įpareigotas stebėti progresą, skatinti ir fasilituoti žinių ir praktikos mainus, jaunimo įtraukimą, tarpsektorinį ir daugiašalį bendradarbiavimą. Rytų Europą šiame komitete atstovauja Latvija (Švietimo ir mokslo ministrė Anita Muižniece). Gruodžio 8-9 d. nuotoliniu būdu vyko susitikimas su šiuo komitetu Europai. Daugelis šalių minėjo, kad vadovausis EK ir savo nacionalinėmis strategijomis, ir naujų įsipareigojimų neprisiims. Kita vertus, atkreiptas dėmesys, kad ES tikrai ne visose srityse pirmauja (pvz., monitoringo). Išsakytos nuomonės, kad patirčių mainai tarp šalių būtų naudingi, tačiau turėtų vykti pasitelkiant egzistuojančius formatus; kalbėta apie tampraus HSCL bendradarbiavimo su EK svarbą, poreikį komitetui būti proaktyviam ir aktyviau pasitelkti ekspertus, užtikrinti galimybę stebėtojo teisėmis dalyvauti komiteto posėdžiuose, finansų ministrų įtraukimo į diskusijas reikšmę, realų jaunimo įtraukimą į švietimo politikos formavimą.

UNESCO konferencija apie ikimokyklinį ugdymą ir švietimą Uzbekistane

Lapkričio 14-16 d. Taškente vyko UNESCO konferencija apie ikimokyklinį ugdymą ir švietimą. Konferencijoje dalyvavo daugiau kaip 2500 dalyvių iš 147 šalių, tarp jų valstybių vadovai, ministrai, pedagogai ir ekspertai. Lietuvos atstovai gyvai renginyje nedalyvavo. Konferencijos metu perskaitytas Ukrainos draugų grupės pareiškimas apie Rusijos agresijos daromą žalą Ukrainos švietimo sistemai, kurį konsponsoriavo ir Lietuva. Konferencijos metu šalys įsipareigojo investuoti į ikimokyklinį ugdymą bent 10% visų švietimo išlaidų ir užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbuotojų atlyginimai ir darbo sąlygos būtų bent jau tokie patys kaip pradinio ugdymo mokytojų. 2023 m. UNESCO kartu su partneriais sieks nustatyti pirmuosius tarptautinius ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinio sertifikavimo standartus, panašius į jau galiojančius pradinių ir vidurinių mokyklų mokytojų profesinio sertifikavimo standartus. Siekdama išlaikyti konferencijos metu pademonstruotą

angažuotumą, UNESCO bendradarbiaudama su UNICEF ir Pasaulio banku kas dvejus metus ketina skelbti pasaulinę ataskaitą apie ankstyvąją vaikystę.

Pasaulinio Darnaus vystymosi švietimo tinklo pristatymas

Spalio 4 d. UNESCO organizavo nuotolinį seminarą *ESD for 2030 Global Network Launch Webinar*, kuriame detaliau pristatė kuriamą Pasaulinį Darnaus vystymosi švietimo tinklą ([ESD Global Network](#)) ir kelių šalių iniciatyvų pavyzdžius. Renginyje dalyvavo ŠMSM atstovės Vilija Gelažauskaitė ir Simona Dzikauskaitė bei Švietimo programų vadovė. ŠMSM Tarptautinio bendradarbiavimo ir Europos integracijos departamentas atsisakė įsitraukti į šį patirties mainams tarp šalių skirtą tinklą, tačiau planuojame naujai kelti šį klausimą 2023 m., nes tai atrodo potencialiai naudingas bendradarbiavimo formatas.

Kultūrinio ir meninio ugdymo regioninė ekspertų konsultacija

Spalio 28 d. per Atstovybę Komisijos sekretoriatai pasiekė valstybėms narėms skirtas kvietimas teikti kandidatūras dėl pirmininkavimo regioninėms konsultacijoms (tam skiriant 15 000 JAV dolerių paramą). Lapkričio 14 d. tarp Sekretoriato, NA ir ŠMSM nuotoliniu būdu vykusio susitikimo metu ŠMSM patvirtino, kad sutinka imtis lyderystės, tačiau bandys suderinti ir KM įsitraukimą, ką netrukus ir padarė. Lietuva tapo šios regioninės konsultacijos pirmininke. Abi ministerijas pasiekė oficialūs UNESCO raštai ir gruodžio viduryje UNESCO gavo abiejų ministerijų finansinius įnašus (ŠMSM – 9720 Eur, KM - 4860 eur). Visų susijusių šalių pritarimu, konsultacijai pirmininkaujančiu asmeniu pasirinktas Arminas Varanauskas (jam honorarą mokės ŠMSM).

Gruodžio 23 d. įvyko Venecijoje įkurto regioninio UNESCO biuro mokslui ir kultūrai (*UNESCO Regional Bureau for Science and Culture in Europe*), kuriam pavesta koordinuoti šią regioninę konsultaciją, inicijuotas pirminis susitikimas, kuriame dalyvavo A. Varanauskas, Švietimo bei Kultūros programų vadovės. Visoms susijusioms šalims pritarus, iki metų pabaigos suderintas dviejų konsultacijų (I ir II rinkiminių grupių ekspertų) apjungimas, atsižvelgiant į labiau įprastą geografinį skirstymą tokiuose renginiuose (skirstymas neturėtų vykti pagal rinkimines grupes ir visos Europos šalys turėtų dalyvauti kartu), politinius aspektus ir naudą patirties mainų atžvilgiu. Apjungtai konsultacijai, kuri apims 50 šalių, pirmininkaus Arminas Varanauskas ir Liliane Inés Cuesta Davignon (Ispanija). Sutartos datos: 2023 m. sausio 30 d. – vasario 1 d.

UNESCO Globalaus pilietiškumo švietimo forumas

Forumas vyko gegužės 13 d. nuotoliniu būdu. Kaip pažymėjo UNESCO generalinės direktorės pavaduotoja švietimui S. Giannini, UNESCO šioje srityje orientuojasi į ugdymo programos dekolonizavimą Afrikoje, taip pat rengia metodinę medžiagą ir vykdo mokymus, susijusius su empatijos, kritinio mąstymo, atjautos puoselėjimu (daugiausia tuo užsiima UNESCO MGIEP), darnaus vystymosi švietimu. UNESCO atliktos apklausos duomenimis, tik trečdalis mokytojų jaučia, kad gali moksleiviams paaiškinti, kas yra globalus pilietiškumas ir to mokyti. Forume pranešimus skaitė Austrijos, Armėnijos, Filipinų, Kenijos atstovai. Renginyje dalyvavo Švietimo programų vadovė.

Tarptautinis UNESCO forumas apie dirbtinį intelektą švietime

Forumas (*UNESCO International Forum on Artificial Intelligence and Education*) vyko nuotoliniu būdu gruodžio 5-6 d., jį organizavo UNESCO su Kinija ([forumo svetainė](#)). Kvietimą į šį renginį spalio 31 d. Sekretoriatas išplatino įvairioms institucijoms. Jame dalyvavo Švietimo programų vadovė ir doc. dr. Laura Daniusevičiūtė iš KTU. Forume kalbėta tiek apie su DI susijusias rizikas švietime (ir nepakankamą galimų rizikų analizę), tiek DI kuriamą teigiamą vertę ir įvairius jo pritaikymo būdus švietime. Pristatyti įvairūs šios srities tyrimai ir įdomūs praktiniai pavyzdžiai iš Suomijos, Didžiosios Britanijos, Kinijos ir kitų šalių.

UNESCO ASOCIJUOTŲJŲ MOKYKLŲ TINKLO (ASPNET) LIETUVOJE KOORDINAVIMAS

Balandžio 22 d. įvyko nuotolinis susitikimas tarp Linos Kaminskienės (VDU Švietimo akademijos kanclerės), Švietimo programų vadovės ir M. Mašanauskienės (i.e.p. generalinės sekretorės). Apsitarta dėl VDU ir Sekretoriato bendradarbiavimo organizuojant ASPnet veiklas (VDU tikriausiai galės surengti 1-2 veiklas per metus), aptarta ASPnet komiteto sukūrimo svarba, L. Kaminskienė sutiko būti jo nare.

Sudaryta ASPnet darbo grupė ir birželio 23 d. įvyko pirmasis jos posėdis (jame dalyvavo 9 iš 10 narių). Į darbo grupės sudėtį įeina: Indrė Augutienė (VŠĮ Pasaulio piliečių akademijos vadovė), dr. Laima Galkutė (VDU Politikos

mokslių ir diplomatijos fakulteto mokslo darbuotoja, Komisijos narė), dr. Sandra Kairė (VU Ugdymo mokslų instituto direktorė), prof. dr. Lina Kaminskienė (VDU Švietimo akademijos kanclerė), Rūta Krasauskienė (NŠA direktorė, Komisijos narė); dr. Asta Navickaitė (Vilniaus Žemynos gimnazijos biologijos mokytoja, ASPnet veiklos mokykloje koordinatorė); doc. dr. Liutauras Nekrošius (VGTU Architektūros fakulteto dekanas, Komisijos narys); dr. Eglė Pranckūnienė (VšĮ Mokyklų tobulinimo centro steigėja, programos „Renkuosi mokytis“ konsultantė); prof. dr. Jonas Ruškus (VDU Socialinio darbo katedros profesorius; JT Žmonių su negalia teisių komiteto narys ekspertas, vicepirmininkas, Komisijos narys); Dalia Stabrauskaitė (Švietimo programų vadovė, ASPnet Lietuvoje koordinatorė).

Parengta ir birželio 6 d. mokykloms išplatinta nauja atsiskaitymo ir veiklos plano forma (dvi formos apjungtos į vieną), dauguma mokyklų ją pateikė iki nurodytos birželio 30 dienos. Per rugsėjo mėnesį atnaujintos **dvišalės bendradarbiavimo sutartys** tarp Sekretoriato ir 15 Lietuvos mokyklų. Iš tinklo pasitraukė Miško mokykla - darželis; į jį vėl įtraukta anksčiau tinklo nare buvusi Gargždų „Krantas“ progimnazija. Sutartys sudarytos 3-erų metų laikotarpiui, išskyrus dvi mokyklas, su kuriomis jos kol kas sudarytos trumpesniai (1 m.) laikotarpiui. Tuo pačiu mokykloms išplatintas naujasis UNESCO ASPnet logotipas, prašant nuo šiol visur naudoti būtent jį.

Lapkričio 23, 24 ir 29 d. vyko **nuotolinė tarptautinė UNESCO ASPnet konferencija, skirta nacionaliniams koordinatoriams**. Jos metu pristatyta ilgalaikė 2022-2030 strategija (pagal kurią iki sausio pabaigos reikės parengti ir pateikti nacionalines strategijas), suplanuoti technologiniai pokyčiai (internetinė platforma bendradarbiavimui ir paraiškų teikimui), šalys dalinasi gerosiomis praktikomis ir kylančiais iššūkiais, taip pat idėjomis dėl kitais metais minimo ASPnet veiklos 70-mečio.

ASPnet tinklui organizuotos veiklos (plačiau aprašytos ketvirčių ataskaitose):

- Kovo 17 d. surengtas **nuotolinis ASPnet mokyklų koordinatorių susitikimas**. Jame dalintasi patirtimi priimant moksleivius iš Ukrainos, aptartos kasmetinio gyvo ASPnet susitikimo datos ir kiti einamieji klausimai.
- Gegužės 26-27 dienomis įvyko ASPnet mokyklų atstovų gyvas **metinis susitikimas** Klaipėdos rajone, į kurį atvyko 11-os (iš 15) mokyklų atstovai. Dvi dienas mokyklos dalinosi savo patirtimi, veiklos rezultatais, įvyko pažintiniai vizitai į Klaipėdos technologijų mokymo centrą, Miško mokyklą ir Dovylių pagrindinę mokyklą.
- Surengtos 2 **edukacijos apie Lietuvos paveldo vertybes UNESCO sąrašuose**, pasitelkiant šiai temai skirtą parodą.
- Lapkričio 3 d. surengėme **nuotolinį seminarą „Klimatui palankūs veiksmai: mokyklų daržai“** (pristatytas į lietuvių kalbą išverstas leidinys apie visuminį mokyklos požiūrį į klimato kaitą „[Pasirengimas veikti dėl klimato. Klimatui palankios veiklos vadovas](#)“; pranešimą skaitė apželdinimo specialistas Gytis Lietvaitis; patirtimi dalinosi ir pačios mokyklos). Renginio [įrašas patalpintas internete](#).
- Minint Tarptautinę tolerancijos dieną (lapkričio 16 d.), Sekretoriato skatinimu, dalis UNESCO Asocijuotųjų mokyklų tinklo (ASPnet) narių tą savaitę organizavo **filmo apie autizmą „Kaip Titanikas mane išgelbėjo“ peržiūras ir diskusijas** su moksleiviais. Dviejose mokyklose peržiūras organizavome su Lietuvos autizmo asociacija „Lietaus vaikai“ (turinčia teises rodyti šį filmą). Visoms ASPnet mokykloms buvo pateikti specialiai parengti užduočių lapai, skirti geresniam filme pateikiamos informacijos įsisąmoninimui. Prieš ir po filmo atlikta nuotolinė apklausa apie stereotipus, susijusius su autizmu. Apibendrinti rezultatai bus paskelbti 2023 m.
- **L'Oréal - UNESCO „Moterims moksle“** apdovanojimą 2022 m. gavusi mokslininkė Greta Jarockytė rudens semestru vedė edukacijas apie nanotechnologijas moksleiviams iš trijų ASPnet mokyklų. Edukacijos bus tęsiamos ir 2023 m.
- Gruodžio 9 d. Sekretoriato būstinėje vedėme **paskaitą apie UNESCO ir ekskursiją po Vilnių** moksleiviams iš Kuršėnų Radviliškio Lizdeikos gimnazijos.

Mokykloms rugsėjį priskirta po darnaus vystymosi tikslą, taip tęsiant 2021/2022 m. mokslo metais pasiteisinusį **mokyklų - DVT ambasadorių formatą**, kai kiekviena mokykla labiau gilinasi į jai priskirtą vieną tikslą, per mokslo metus įvykdo bent vieną su tuo susijusią veiklą ir metų pabaigoje tarp mokyklų keičiasi patirtimi.

Mokyklų inicijuotos veiklos, prie kurių prisidėjome:

- Birželio 2 d. VDU klasikinio ugdymo mokykla surengė nuotolinę mokinių konferenciją „**Ką į UNESCO paveldą įtrauktume šiandien?**“. Joje Švietimo programų vadovė skaitė pranešimą apie pasaulio paveldo vertybes UNESCO sąrašuose.
- Lapkričio 30 d. vyko nuotolinė **moksleivių konferencija „Mums rūpi – veikime kartu“** (*We Care and We Share*). Konferenciją ASPnet mokykloms inicijavo ir organizavo Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazija. Joje moksleiviai dalinosi patirtimi bei pristatė vykdytas arba vykdomas socialines-pilietines iniciatyvas.

Įvadinį pranešimą skaitė Komisijos narys Žymantas Morkvėnas. Įžanginius ir uždaromuosius žodžius - Švietimo programų vadovė. Visiems dalyviams išsiuntėme padėkas ir Vilniaus savivaldybės suvenyrus.

Tarptautiniai UNESCO renginiai ir konkursai, kuriuose dalyvavo mokyklos:

Jungtines Tautas simuliuojančiame renginyje Estijoje, ESTMUN2022 (balandžio 28 d – gegužės 1 d.); nuotolinėje tarptautinėje ASPnet konferencijoje *“Connecting for Peace”*, organizuotoje Didžiosios Britanijos atstovų (birželio 17 d); UNESCO Pasaulio paveldo centro inicijuotame Tarptautiniame kadruočių piešimo konkurse (*“Patrimonto International Storyboard Competition”*); tarptautiniame UNESCO konkurse „Kai garsas kuria vaizdą“.

Mokyklos taip pat buvo informuotos ir dalyvavo Komisijos partnerių renginiuose: IREX nuotolinio medijų raštingumo kurso pristatymo renginyje *“Very Verified”* (09.20); kasmetiniame Samsung projekte tema *“Solve for tomorrow”*, hakatone *„ActJust: Hack for Climate Justice“* (Komisijos narė L. Galkutė buvo viena iš mentorijų).

UNITWIN/ UNESCO KATEDRŲ TINKLAS

Kovo 14 d. UNESCO surengė nuotolinę informacinę sesiją apie pokyčius UNITWIN/ UNESCO katedrų tinkle. Jos metu pristatytos **naujosios tinklo taisyklės** ([The UNITWIN/UNESCO Chairs Programme: guidelines and procedures](#)), kuriose kiek pakeista paraiškų priėmimo, vertinimo tvarka, kriterijai, rolės ir kiti aspektai (pvz., 2 paraiškų nuo šalies apribojimas); pristatyta, kad kuriama platforma paraiškoms teikti ir vertinti bei katedroms bendradarbiauti.

Lapkričio 3-4 d. UNESCO būstinėje Paryžiuje vyko UNITWIN programos **30-mečio minėjimo renginys**. Šiame renginyje skatinome dalyvauti UNESCO-UNITWIN Medijų ir informacinio raštingumo tyrimų centro atstoves (siūlydami kompensuoti dalį išlaidų), deja, šįsyk dalyvauti jos negalėjo. Dalį renginio stebėjome nuotoliu. Sesijoje kalbėta apie bendrą situaciją ir naują paraiškų tvarką, apie labai didelę UNESCO katedrų koncentraciją Šiaurės pusrutulyje, siekį stiprinti bendradarbiavimą su pietų pusrutulio universitetais, akcentuota, kad paraiška nebus sėkminga, jei joje nebus aiškiai atliepiami UNESCO strateginiai tikslai.

VDU UNESCO Medijų ir informacinio raštingumo katedros vadovės K. Juraitė ir A. Balčytienė tarptautinei UNESCO katedrų koordinatorėi ataskaitą už 2018-2022 metus pateikė birželio 28 d., o prašymą sutartį pratęsti dar 4 metams (kartu su veiklų planu ir biudžetu) pateikė liepos 12 d. (UNESCO patvirtino, kad dokumentus gavo). Sekretoriatas iš savo pusės pateikė rekomendacinį laišką. Rugsėjo mėnesį UNESCO paprašė VDU paraišką pateikti ir per naują internetinę platformą. Sprendimas dėl pratęsimo vis dar negautas.

Paraiškų teikimas naujoms katedroms steigti vyksta kartą per metus, kitas teikimas bus 2023 m. balandžio mėn. Sutartis dėl UNESCO Tarpdisciplininės mechatronikos katedros Kauno technologijos universitete (įkurta 2006 m.) baigėsi dar 2021 m. KTU paraiškos dėl pratęsimo nusprendė neteikti, tačiau turi planų ateityje pateikti paraišką dėl Dirbtinio intelekto katedros įkūrimo. Tuo domisi ir **Mykolo Romerio universitetas** - šiuo tikslu, MRU iniciatyva, lapkričio 23 d. Sekretoriatai įvyko susitikimas tarp Rektorės prof. dr. Ingos Žalėnienės, patarėjos tarptautiniams ryšiams ir komunikacijai Violetos Gaižauskaitės ir Sekretoriato (Generalinės sekretorės, Mokslo ir Švietimo vadovių). Taip pat preliminariai aptartos idėjos bendriems renginiams atvirojo mokslo ar kitomis temomis. Rektorė taip pat pakvietė jų erdvėse rengti Komisijos renginius, parodas, paskaitas ar iniciatyvas. Rekomendavo, kad per vieną iš LURK posėdžių (jie vyksta kiekvieno mėnesio paskutinį penktadienį) Komisija prisistatytų LURK nariams.

KITOS INICIATYVOS

Didžiausia nuotolinė pamoka „Mokonomika“

Vasario 4 d. įvyko Swedbank organizuotas švietimo renginys „Mokonomika“, kuriam Komisija skyrė patronažą. Tiesioginę transliaciją stebėjo apie 400 000 žiūrovų ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje (prisijungė ir Pasaulio lietuvių bendruomenės bei lituanistinės mokyklos). Visos pamokos pritaikytos klausos negalią turintiems žiūrovams, o tiesioginė transliacija buvo verčiama į gestų kalbą. Šio renginio metu parodytos [24 skirtingų sričių specialistų pamokos](#). Dvi pamokas vedė Sekretoriato rekomenduoti ekspertai: Komisijos narys Rimvydas Laužikas pasakojo apie dokumentinio paveldo reikšmę pamokoje „Istorijos (ne)suklastosi. Kas saugo mūsų istoriją?“, o UNESCO L'Oréal „Moterys mokslui“ 2020 metų laureatė Dominyka Dapkutė supažindino su mokslo kova prieš vėžį ir mokslininkės karjera pamokoje „Moterys prieš vėžį: mokslininkės išdrįsusios atrasti“. Švietimo programų vadovė intarpe tarp pamokų pristatė UNESCO organizaciją, veiklos sritis bei pakvietė užpildyti Sekretoriato parengtą apklausą apie klimato kaitos švietimą - ją užpildė virš 500 įvairaus amžiaus moksleivių (atlikta analizė bus pavašinta 2023 m).

Renginys apie mokymąsi visą gyvenimą

NVO Šiaurės Lietuvos kolegija kovo 28 d. hibridiniu formatu organizavo renginį mokymosi visą gyvenimą ir jo gerinimo galimybių tematika. Organizatorių kvietimu, renginyje dalyvavo Švietimo programų vadovė ir skaitė pranešimą „Mokymasis visą gyvenimą iš UNESCO perspektyvos“, kuriame pristatė UNESCO Mokymosi visą gyvenimą instituto (UIL) leidinį-ataskaitą „*Embracing a Culture of Life-long Learning*“ ir jame pateiktas tarpdisciplininės ekspertų komandos rekomendacijas.

Atvirų pamokų ciklas

Dėl karo Ukrainoje kiek perorientuotos veiklos – planuoti renginiai įtraukiojo švietimo tema atidėti, nes įsitraukėme į [atvirų video pamokų ciklo](#), įgyvendinamo kartu su ŠMSM, Mažvydo biblioteka ir Britų taryba, organizavimą. Šiame cikle buvo nagrinėjamos dezinformacijos, Ukrainos istorijos, karo, psichologinės ir kitos šiuo metu mokykloms aktualios temos. Sekretoriatas rūpinosi trijų šio ciklo pamokų, susijusių su moksleivių emocine sveikata, koordinavimu (balandžio 6 d. paskelbta VŠĮ Vaikų linijos psichologės Jurgitos Smiltės Jasiulionės pamoka mokytojams „Kaip reaguoti į patyčias, susijusias su karu Ukrainoje?“; gegužės 5 d. - vaikų ir paauglių psichiatrės Monikos Misevičės pamoka mokytojams „Kaip bendrauti su traumą patyrusiu vaiku ir padėti jam geriau jaustis?“; gegužės 10 d. - integruotos kūno ir judesio terapijos edukatorės ir praktikės Ainos Pakeltės pamoka pradinukams „Įtampa mano kūne – kaip sau padėti?“).

Projektas „Vietokūra, vaikai ir paveldas“

Dar 2021 m. Kultūros ministerija į Sekretoriatą kreipėsi su siūlymu vystyti bendrą projektą kultūros paveldo edukacijos moksleiviams tema. 2022 m. sausio 26 d. Švietimo programų vadovė ir Eugenijus Kaminskis (agentūra „XWhy. Agency of Understanding“) parengtą projekto koncepciją pristatė EEA Grants bendradarbiavimo komitetui (jį sudaro KM, Finansų ministerijos, Centrinės projektų valdymo agentūros, Norvegijos kultūros paveldo direktorato, Norvegijos menų tarybos, Norvegijos ambasados, Finansinio mechanizmo ofiso Briuselyje atstovai). Koncepcija sutikta labai palankiai, komiteto nariai pabrėžė projekto aktualumą ir inovatyvumą, ir pritarė tokios paraiškos teikimui į dvišalį fondą. Su Norvegijos Jungtinių Tautų asociacija (*UN Association of Norway*), kuri yra ASPnet tinklą koordinuojanti organizacija Norvegijoje, buvo aptartas jos dalyvavimas, įtraukiant ir jų mokyklas į projektą (nes projektas dvišalis). Rugsėjo mėn. pradžioje EEA Grants dvišalio bendradarbiavimo fondo komitetas patvirtino finansavimą. Rudenį KM turėjo pradėti vykdyti viešųjų pirkimų procedūras, tačiau iki metų galo jos nebuvo pradėtos. Preliminariai planuojama, kad ASPnet mokyklos galės įsitraukti į šį projektą nuo 2023 m. rudens.

UNESCO Besimokantis miestas

Peržiūrėjus Kauno ataskaitą apie dalyvavimą UNESCO Besimokančiųjų miestų (*Learning cities*) tinkle, sausio 10 d. Švietimo programų vadovė Kauno savivaldybės Užsienio reikalų skyriui (Karolinai Bagočenko) pateikė rekomendacijas dėl veiklos stiprinimo. Birželio 3 d. gyvai susitiko ir konsultavo dėl strategijos parengimo, kurią Kaunas, kaip UNESCO Besimokančiųjų miestų tinklo narys, turi turėti, kad geriau atitiktų tinklo keliamas sąlygas ir kryptingai jame veiktų.

IREX Baltijos medijų raštingumo programa

Lietuvos aukštosioms mokykloms, rengiančioms pedagogus (KU, MRU, VU, VDU, KTU), persiuntėme kvietimą iki sausio 17 d. teikti projektų paraiškas [IREX Baltijos medijų raštingumo programai](#), kurią remia JAV valstybės departamentas. Atranką praėjo ir finansavimą gavo net trys Lietuvos universitetai - VDU Švietimo akademija, Klaipėdos universiteto Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto Pedagogikos katedra, Mykolo Romerio universiteto Edukologijos ir socialinio darbo institutas. Veiklos pradėtos 2022 m. kovą ir tęsis 1 metus. Programos veiklos orientuotos į tokius būsimų pedagogų apmokymus (mokymų sukūrimą ir vykdymą), kurių dėka jie ateityje gebėtų medijų raštingumą integruoti į ugdymą mokyklose.

Gegužės 5 d. Švietimo programų vadovė gyvai susitiko su IREX programos atstovais - Kaspars Kruklis (Latvija) ir Simon Mairson (JAV). Susitikimo metu aptartos einamosios programos iniciatyvos ir planai, tolesni bendradarbiavimo būdai. Buvo sutarta, kad Sekretoriatas ir toliau prisidės prie IREX veiklos sklaidos. Rudenį tarpininkavome informuodami ASPnet mokyklas apie platformą ir mokymus "Very verified Baltics".

ŠVIETIMO SRITIES KLAUSIMYNAI

Balandžio 19 d. pateiktas užpildytas **klausimynas apie mergaičių teisę į švietimą** ("[Her Atlas: monitoring the right to education for girls and women](#)"), kuriame reikėjo sutikrinti pateiktų duomenų apie Lietuvą teisingumą. Taip pat tyrėjams pateiktos pastabos: 1) dėl duomenų apie Lietuvą publikavimo be šalies, jos ekspertų patvirtinimo tyrimo ribotumas, nes išimtinai vertinamas specifinių frazių egzistavimas teisės aktuose, o ne visuminė dokumento ar situacijos šalyje analizė. Informaciją pateikė Švietimo programų vadovė.

Gegužės 12 d. pateiktas didelės apimties **klausimynas apie kultūrinę edukaciją** („*Culture and arts education*“). Klausimyną užpildė Švietimo programų vadovė, konsultuodamasi su ŠMSM (Emilija Bugailiškiene), KM (Iveta Puodžiūniene) ir Sekretoriato kultūros programų vadove.

UNESCO kreipėsi į valstybes nares su prašymu sutikrinti informaciją pasaulinėje švietimo ataskaitoje (***Global Education Monitoring Report, GEM Report***), parengtą jų tyrėjų. Lietuvos profilio peržiūrą ir visus patikslinimus atliko NŠA Švietimo politikos analizės ir tyrimų skyriaus vedėjas Evaldas Bakonis (Sekretoriatas gegužės 18 d. jį pateikė UNESCO).

Birželio 6 d. užpildyta nacionalinėms komisijoms skirta apklausa **apie UNEVOC tinklo tarptautinį koordinavimą** (“*UNESCO-UNEVOC survey on strengthening of the UNEVOC Network and the feasibility of creating a separate (sub-)network of vocational education institutions*”), pateikė Švietimo programų vadovė.

Birželio 17 d. užpildyta apklausa **apie autochtonines kalbas** (“*Survey – International Decade of Indigenous Languages*”), pateikė Švietimo programų vadovė.

UNESCO kreipėsi su prašymu paskirti du šalies atstovus (po vieną iš ŠMSM ir Statistikos departamento) į **techninę bendradarbiavimo grupę (TCG), kuri reguliariai gaus su 4-uoju darnaus vystymosi tikslu** susijusias statistines naujienas. Į pastarąją grupę institucijos paskyrė Daiva Marcinkevičienę (Statistikos departamentas) ir dr. Ritą Dukynaitę (ŠMSM).

Liepos 14 d. ŠMSM Strateginio planavimo skyriaus vedėjas Ričardas Ališauskas UNESCO sekretoriato prašymu pateikė patikslinimus UNESCO atliekamam tyrimui apie valstybių narių rodiklius **4-ojo darnaus vystymosi tikslo srityje** (“*National benchmarks on SDG 4 indicators Setting National Benchmarks*”). Šie duomenys skelbiami svetainėje [Global Education Observatory \(GEO\)](#) ir leidinyje [SDG 4 Data Digest 2021](#).

Liepos 22 d. užpildyta internetinė UNESCO apklausa nacionalinėms komisijoms apie **UNITWIN/ UNESCO katedrų programos tobulinimą** (“*Survey on the improvement of the UNITWIN/UNESCO Chairs programme*”). Apklausą užpildė Švietimo programų vadovė.

Spalio 31 d. pateiktos pastabos **klimato komunikacijos ir švietimo monitoringui** skirto projekto (*The Monitoring and Evaluating Climate Communication and Education, MECCE*) rėmuose parengtai analizei apie Lietuvą. Atsakymą parengė Švietimo programų vadovė, kartu su AM (Jolanta Merkeliene), ŠMSM (Vilija Gelažauskaite), NŠA (Margarita Purliene) specialistais. Suderinta apžvalga (šalies profilis) publikuota [projekto svetainėje](#).

3.2. GAMTOS MOKSLAI (II UNESCO PROGRAMA)

UNESCO PROGRAMA „ŽMOGUS IR BIOSFERA“

UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Lietuvos nacionalinio komiteto veikla

Siekiant užtikrinti efektyvesnę Lietuvos Respublikos dalyvavimą UNESCO programoje „Žmogus ir biosfera“ (*Man and the Biosphere, MAB*), nuspręsta atkurti UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Lietuvos nacionalinį komitetą (toliau – Komitetas). Sekretoriatas parengė Komiteto nuostatus remiantis MAB programos reikalavimais nacionaliniams komitetams ir suderino su teisininke. Kvietimas dalyvauti Komiteto veikloje ir skirti atstovus buvo išplatintas mokslo, aplinkos apsaugos bei gamtinių išteklių valdymo srities valstybės institucijoms bei įstaigoms, vyriausybinėms ir nevyriausybinėms organizacijoms. Naujai suburto Komiteto sudėtis buvo patvirtinta Komisijos vykdomojo komiteto posėdyje vasario 15 d.

Kovo 14 d. nuotoliniu būdu įvyko pirmasis Komiteto posėdis. Komiteto pirmininku nutarta patvirtinti Lietuvos mokslo tarybos Gamtos ir technikos mokslų komiteto narį prof. dr. Algimantą Paulauską, pirmininko pavaduotoju

– Valstybinės saugomų teritorijos tarnybos direktorių ir Komisijos narį Albertą Stanislovaitį. Posėdžio metu buvo aptarta: Lietuvos saugomų teritorijų pertvarka ir kaip tai paveiks Žuvinto biosferos rezervatą, vėjo elektrinių (VE) parko įrengimo šalia Žuvinto biosferos rezervato projektą ir diskutuotinus klausimus, susijusius su Poveikio aplinkai vertinimo ataskaita, Žuvinto biosferos rezervato buferinės zonos nustatymo poreikį bei susirūpinimą, kad VE vystymas būtų derinamas su aplinkos apsauga. Šio posėdžio metu išryškėjo du pagrindiniai uždaviniai, su kuriais Komitetas dirbo 2022 m.:

1. Žuvinto biosferos rezervato teritorijos buferinės apsaugos zonos, atitinkančios UNESCO biosferos rezervatų pereinamosios zonos reikalavimus, įteisinimas (šiuo metu buferinės zonos nėra). Tokia zona leistų skatinti socialiniu, kultūriniu ir ekologiniu požiūriu tvarią ekonominę ir žmogaus veiklą, bei užtikrintų maitinimosi vietų apsaugą migruojančių paukščių rūšims, saugomoms Žuvinto biosferos rezervate, ir leistų išvengti nepageidaujamos bei nenumatytos žalos bioįvairovei;
2. užsakomųjų reikminių bioįvairovės tyrimų, kurie suteiktų mokslinį pagrindą plėtojant didelio masto vėjo elektrinių projektus, vykdymas.

Balandžio 1 d. nuotoliniu būdu įvyko antrasis komiteto posėdis. Posėdžio pirmininkas A. Paulauskas pristatė rengiamo rašto dėl vėjo elektrinių plėtros projektą. Baltijos aplinkos forumo direktorius ir Komisijos narys Ž. Morkvėnas pristatė siūlymą nominuoti Nemuno Deltos regioninį parką UNESCO biosferos rezervato statusui. Buvo nutarta inicijuoti Nemuno Deltos regioninio parko nominavimo UNESCO biosferos rezervato statusui procedūrą ir įtraukti į Komiteto veiklos planą.

Balandžio 11 d. Komiteto raštas dėl vėjo elektrinių plėtros buvo išsiųstas LR Vyriausybės kanceliarijai su kopija AM ir VSTT. Rašte teigiama, kad Komitetas, teigiamai vertindamas didžiulę ekonominę ir ekologinę naudą, kurią suteikia vėjo elektrinių projektų plėtra, suprasdamas energetinės nepriklausomybės svarbą valstybės pažangai bei Europos žaliojo kurso politikos sklandesnio įgyvendinimo siekį, norėtų atkreipti dėmesį į Lietuvos nepakankamą pasiruošimą vertinant didžiulio masto vėjo elektrinių plėtros projektų poveikį gamtai ir saugomoms teritorijoms. LRVK persiuntė kreipimąsi AM su prašymu įvertinti kreipimesi pateiktą informaciją ir atsakyti pareiškėjui, pateikiant informaciją, kaip numatoma užtikrinti, kad vėjo elektrinių plėtra būtų suderinta su gamtos apsauga.

Gegužės 5 d. gautas Aplinkos viceministro Dano Augučio pasirašytas atsakymas, kuriame rašoma, kad dėl buferinės zonos įteisinimo tikslingumo būtina platesnė diskusija. AM taip pat informavo, kad derinamas Detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, žalos paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir pašalinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašo projektas. Taip pat vykdomas projektas „Biologinės įvairovės informacinės platformos sukūrimas“, kur bus sudaryta galimybė viename platformos modulyje teikti, kaupti ir tvarkyti vėjo elektrinių parkuose vykdomos paukščių ir šikšnosparnių stebėsenos duomenis. AM tikisi, kad šių priemonių pagalba vėjo elektrinių veiklos poveikis jautrioms rūšims bus sumažintas iki minimalaus.

Gegužės 9 d. Komiteto pirmininkas kartu su VDU atstovais ir Žuvinto biosferos rezervato direkcijos komanda paruošė ir pateikė projektą UNESCO kvietimui dėl darnaus vystymosi iniciatyvų MAB programai priklausančiuose biosferos rezervatuose „*Promoting sustainable development through UNESCO's programmes and sites*“. Pateikto projekto pavadinimas – „*The role of organic farming for sustainable development in the transition area of Žuvintas Biosphere Reserve*“. Šis projektas finansavimo negavo.

Rugsėjo 12 d. įvyko Komisijos pirmininko Rimanto Žylius inicijuotas susitikimas su Aplinkos viceministru Danu Augučiu dėl Komiteto iškelto vėjo elektrinių plėtros šalia Žuvinto biosferos rezervato klausimo. Svarstyta platesnė vėjo elektrinių parkų plėtros šalia saugomų teritorijų problematika, ieškant sprendimų kaip atsinaujinančios energetikos parkus siūlyti steigti tokiai veiklai palankiose teritorijose. Nuspręsta toliau ieškoti sprendimų, svarstyta galimybė derinti sprendimus su kitomis ministerijomis, Žemės ūkio ministerija ir / arba Energetikos ministerija. „UNESCO savaitės“ metu vyko Komiteto inicijuota diskusija „Ieškant harmonijos tarp žaliosios energijos ir saugomų teritorijų“, kurioje dalyvavo ir Aplinkos ministras. Diskusijoje išryškėjo poreikis vykdyti daugiau mokslinių tyrimų, susijusių su nacionaliniais žaliosios energetikos, bioįvairovės ir saugomų teritorijų interesais.

Spalio 6 d. Sekretoriato vyko neformalus Komisijos pirmininko Rimanto Žylius, Komiteto pirmininko prof. A. Paulausko, Komiteto pirmininko pavaduotojo A. Stanislovaičio ir Sekretoriato atstovių susitikimas. Jame aptarti aktualiausi Komiteto iškelti probleminiai klausimai dėl Žuvinto biosferos rezervato buferinės zonos įteisinimo bei mokslinių tyrimų poreikių nustatymo. Spręsta dėl tolimesnių veiksmų koordinavimo, nutarta kuo greičiau rengti raštą Aplinkos apsaugos agentūrai.

Spalio 18 d. parengtas ir išsiųstas raštas Aplinkos apsaugos agentūrai (AAA) su prašymu, kad tuo atveju, jeigu būtų priimtas teigiamas sprendimas dėl UAB „Alytaus vėjas“ planuojamos ūkinės veiklos – vėjo elektrinių parko įrengimo Alytaus rajono savivaldybės Simno seniūnijoje statybos ir eksploataavimo galimybių, veiklai būtų

nustatytos sąlygos, užtikrinančios galimybę nepriklausomiems mokslininkams patekti į vėjo elektrinių parko teritorijas ir montuoti mokslinę stebėsenos įrangą statybų metu, prieš statybas ir jau pastačius vėjo elektrinių parką.

Lapkričio 3 d. pirmą kartą buvo minima Tarptautinė biosferos rezervatų diena. Tą pačią dieną buvo paminėta ir 85 m. Žuvinto biosferos rezervato įkūrimo sukaktis. Dzūkijos-Suvalkijos saugomų teritorijų direkcija pasidalino straipsniu apie Žuvinto biosferos rezervatą ir pakalbino Rūtą Baškytę, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus pavaduotoją, daug prisidėjusią prie dabartinio biosferos rezervato statuso suteikimo ir ilgametį, dabar jau buvusios Žuvinto biosferos rezervato direkcijos vadovą Arūną Pranaitį.

Lapkričio 18 d. įvyko Komisijos pirmininko Rimanto Žyliaus inicijuotas nuotolinis susitikimas su Aplinkos apsaugos agentūros atstovais dėl mokslinių tyrimų užtikrinimo šalia Žuvinto biosferos rezervato. Pagrindinis tikslas – siekti, kad mokslininkai turėtų teisę vykdyti tyrimus, eksperimentuoti, kad galėtų atsakyti į aktualius klausimus prieš ir po vėjo elektrinių statybų. Moksliniai tyrimai reikalingi tam, kad ateityje galėtume konkretizuoti veiklas ir reikalavimus. Mokslinių tyrimų poreikis atitinka nacionalinius energetikos tikslus ir būtinybę suprati bei stebėti, kas iš tiesų turi ir kokį poveikį, prašyti sprendimų, atitinkančių faktus. AAA atstovai patikino, kad yra atviri, išklauso, remiasi ir įtraukia suinteresuotų kokybiška aplinkos apsauga grupių prašymus atliekant PAV procedūras.

Gruodžio 16 d. Komitetas pateikė siūlymus Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo projektui. Siūloma užtikrinti būtinybę biosferos rezervatams įteisinti buferinę zoną.

Gruodžio 19 d. įvyko trečiasis Komiteto nuotolinis posėdis. Jo metu buvo apžvelgtos 2022 m. Komiteto inicijuotos veiklos, vyko diskusijos Žuvinto biosferos rezervato buferinės zonos įteisinimo ir mokslinių tyrimų prioritetų nustatymo klausimais. Nutarta organizuoti gyvą susitikimą Žuvinto biosferos rezervate, siekiant detaliau aptarti Žuvinto biosferos rezervato buferinės zonos nustatymo reikalingumą, išgryninti argumentus ir priimti bendrą Komiteto narių poziciją šiuo klausimu. Taip pat nutarta toliau detalizuoti ir prioritetizuoti mokslinių tyrimų poreikį. Dzūkijos-Suvalkijos saugomų teritorijų direkcijos direktorius P. Čeponas pasiūlė šiuo metu aktualiausias temas. Mokslinių tyrimų poreikius, reikalui esant, nutarta aptarti gyvo susitikimo metu.

UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Tarptautinės koordinavimo tarybos 34-oji sesija

Birželio 13-17 d. vyko 34-oji UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Tarptautinės koordinavimo tarybos (MAB ICC) sesija. Sesijoje stebėtojo teisėmis dalyvavo Sekretoriato mokslo programų vadovė. Svarbiausi svarstyti klausimai buvo naujų biosferos rezervatų nominacijos (MAB ICC sprendimu į Pasaulinį biosferos rezervatų tinklą įrašyta 11 naujų vietovių iš 9 pasaulio šalių: šiuo metu tinkle yra 738 rezervatai iš 134 valstybės), periodinių ataskaitų tvirtinimai (šioje sesijoje galutinai patvirtinta Žuvinto biosferos rezervato ataskaita), jaunimo įtraukimo į programą klausimai, programos pavadinimo keitimas ir kt.

UNESCO TARPTAUTINĖS HIDROLOGIJOS PROGRAMOS (IHP) ATVIROSIOS DARBO GRUPĖS SUSITIKIMAI

Kovo 10-11 d. vyko IHP atvirosios darbo grupės nuotolinis susitikimas, skirtas suderinti 9-ojo programos etapo (IHP-IX) veiklos įgyvendinimo planą. Galutinis suderintas plano projektas bus pateiktas tvirtinimui IHP Tarybos 25-osios sesijos metu balandžio 26–29 d. Lietuvos nacionalinis koordinatorius, Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos Hidrologinių stebėjimų skyriaus vedėjas, Juozas Šimkus informuotas apie galimybes dalyvauti procese. Gruodžio 14 d. nuotoliniu būdu vyko Tarpvyriausybės hidrologijos programos 9-ojo įgyvendinimo etapo (IHP-IX) darbo grupių susitikimas. Susitikimo metu buvo pristatytas aštuonių darbo grupių darbo modelis ir pasiekimai, bendradarbiavimo platforma, aptarti pasiekimų indikatoriai. Susitikime dalyvavo programos nacionalinis koordinatorius Lietuvoje Juozas Šimkus.

UNESCO PASAULINĖS GEOPARKŲ TARYBOS SESIJA

Gruodžio 7–9 d. nuotoliniu būdu vyko UNESCO Tarptautinės geologijos mokslų ir geoparkų programos (*International Geoscience and Geoparks Programme*, IGGP) 7-oji UNESCO Pasaulinės geoparkų tarybos sesija. Sekretoriatas apie sesiją ir galimybę jos klausytis informavo šios programos Nacionalinę koordinatorkę, Lietuvos geologijos tarnybos direktoriaus pavaduotoją Jolantą Čyžienę. Sesijos metu UNESCO Pasaulinė geoparkų taryba svarstė naujų geoparkų paraiškas (penkiolika paraiškų). Dalis paraiškų buvo atmesta arba gražinta taisyti, nes neatitiko vieno arba kelių kriterijų, pvz., vietovės vizualumas (informacinių stendų aiškumas ir tikslingumas), valdymo plano ir valdymo mechanizmo efektyvumas, aiškios ir pagrįstos vietovės ribos ir dydis (tokiu pagrindu buvo atmestas Ida Madra geoparkas Turkijoje). Taip pat buvo vertinami jau įtraukti geoparkai, jų ribų pokyčiai,

pavadinimų keitimai ir kt. Geoparkai, kurie buvo įvertinti teigiamai, bus siūlomi įrašymui į Pasaulinį geoparkų tinklą 2023 m. UNESCO Vykdomosios tarybos sesijoje.

UNESCO REKOMENDACIJA DĖL ATVIROJO MOKSLO

UNESCO organizuoja penkių atvirųjų teminių grupių darbą: atvirojo mokslo gebėjimų stiprinimas, atvirojo mokslo politikos ir instrumentai, atvirojo mokslo finansavimas ir skatinimas, atvirojo mokslo infrastruktūra, atvirojo mokslo stebėsenos sistema. Apie galimybę dalyvauti darbo grupių veikloje informuoti ŠMSM, LMT atstovai ir nepriklausomi ekspertai. Lietuvos ekspertė prof. Rūta Petrauskaitė dalyvavo darbo grupėje atvirojo mokslo infrastruktūros tema.

Dėl dalyvavimo UNESCO Generalinės direktorės kuriamame Rekomendacijos dėl atvirojo mokslo įgyvendinimo priežiūros komitete, Vykdomojo komiteto sprendimu, pateikta prof. Rūtos Petrauskaitės kandidatūra, kuri dėl konkurencijos grupėje nepateko į darbo grupę.

2022 m. IV ketvirtį Sekretoriatas organizavo UNESCO rekomendacijos dėl atvirojo mokslo vertimą iš anglų kalbos į lietuvių kalbą. Rekomendacijos vertimo mokslinę redakciją atliko atvirojo mokslo ekspertė prof. Rūta Petrauskaitė.

L'ORÉAL-UNESCO PROGRAMA „MOTERIMS MOKSLE“

Sekretoriatas kartu su L'Oréal atstovybe Baltijos šalyse ir Lietuvos mokslų akademija sutarė tęsti 2022 m. L'Oréal-UNESCO Baltijos šalių stipendijų konkurso jaunoms mokslininkėms programą. Dalyvaujančioms šalims pasirašius bendradarbiavimo memorandumą, vasario 3 d. paskelbtas ir pradėtas paraiškų programai „Moterims moksle“ (*For Women in Science*) priėmimo procesas trijose Baltijos šalyse. Konkursas organizuojamas šeštą kartą Lietuvoje ir Estijoje, o 18-ą kartą Latvijoje.

Birželio 8 d. septynios Baltijos šalių mokslininkės buvo paskelbtos L'Oréal-UNESCO jaunųjų talentų programos Baltijos šalyse (*For Women in Science*) apdovanojimų nugalėtojomis. Konkurso Lietuvoje laimėtojų laurai ir 6000 Eur premijos atiteko dr. Gintarei Kručaitėi ir doktorantei Gretai Jarockytei. Be to, trys apdovanojimus pelniusios mokslininkės, po vieną iš kiekvienos Baltijos šalies, buvo nominuotos prestižiniam „L'Oréal-UNESCO For Women in Science“ kylančių talentų apdovanojimui. Šiam apdovanojimui buvo nominuota doktorantė iš Lietuvos Greta Jarockytė.

Programa „Moterims moksle“ talentingos mokslininkės skatinamos tęsti tyrimus ir pagerbiamos už indėlį į visuomenės pažangą. Jaunųjų talentų Baltijos šalyse programą „Moterims moksle“ „L'Oréal Baltic“ įgyvendina bendradarbiaudama su Baltijos šalių mokslų akademijomis ir nacionalinėmis UNESCO komisijomis. Už indėlį į mokslą per šešerius programos Lietuvoje metus jau buvo apdovanotos dešimt Lietuvos tyrėjų.

L'Oréal-UNESCO programos „Moterims moksle“ Tarptautinių kylančių talentų apdovanojimais

Birželio 3 d. buvo paskelbtos L'Oréal-UNESCO programos „Moterims moksle“ Tarptautinių kylančių talentų apdovanojimų laimėtojos, tarp kurių pateko lietuvė dr. Ieva Plikusienė. Ji įvertinta už SARS-CoV-2 baltymų ir antikūnų sąveikų tyrimus. Garbė atsiimti apdovanojimą kasmet suteikiama penkiolikai perspektyvių mokslininkių iš įvairių šalių, kurios svariai prisideda prie mokslo pažangos įvairiose srityse ir gali pakeisti pasaulį plėtodamos savo potencialą bei vykdydamos mokslinius tyrimus. Šios mokslininkės taip pat yra ankstesnių metų nacionalinių arba regioninių „Moterims moksle“ programų nugalėtojos. Tai antras kartas, kai Tarptautinių kylančių talentų apdovanojimas skiriamas Lietuvos mokslininkei. 2019 m. juo buvo pagerbta neuromokslininkė dr. Urtė Neniškytė, Vilniaus universiteto Gyvybės mokslų centro Neurobiologijos ir biofizikos katedros mokslo darbuotoja.

Birželio 22 d. Paryžiuje vyko L'Oréal-UNESCO Tarptautinių kylančių talentų apdovanojimų ceremonija, kurioje dalyvavo ir apdovanojimą atsiėmė dr. Ieva Plikusienė. Speciali apdovanojimų ceremonija Paryžiuje vyko „Moterims moksle“ savaitės metu. Visą savaitę iškiliausios pasaulio tyrėjos dalijosi savo patirtimi ir žiniomis, dalyvavo lyderystės mokymuose, kontaktų užmezgimo renginiuose ir neeilinėje paskaitoje Mokslų akademijoje. Ceremonijoje dalyvavo trijų pastarųjų metų laureatės. 15 perspektyvių mokslininkių iš įvairių šalių atsiėmė tarptautinius „L'Oréal-UNESCO For Women in Science“ apdovanojimus už išskirtinius pastarųjų metų mokslo pasiekimus, o 30 jaunų mokslininkių, atrinktų 2020 ir 2022 m., pelnė tarptautinių kylančių talentų vardą.

L'Oréal-UNESCO programos „Moterims moksle“ Baltijos šalyse apdovanojimo ceremonija

Rugpjūčio 23 d. buvo surengta L'Oréal-UNESCO programos „Moterims moksle“ Jaunųjų talentų apdovanojimų ceremonija Rygos technikos universiteto patalpose Latvijoje, kurios metu pagerbtos 2020, 2021 ir 2022 m.

laureatės. Iškilmingoje ceremonijoje buvo pagerbta 21 laureatė iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos. Ceremonijos metu buvo apdovanotos 6 mokslininkės iš Lietuvos: dr. Gintarė Kručaitė, doktorantė Greta Jarockytė, dr. Joana Smirnovienė, dr. Ieva Plikusienė, dr. Rima Budvytytė ir dr. Dominyka Dapkutė. Viena iš jų – dr. Ieva Plikusienė – įvertinta „Moterims mokslė“ Tarptautinių kylančių talentų apdovanojimu. Ceremonijoje Lietuvą atstovavo ir laureates pasveikino LMA prezidentas akademikas Jūras Banys ir Sekretoriato mokslo programų vadovė.

Prieš ceremoniją vyko partnerių susitikimas: Lietuvos, Latvijos ir Estijos mokslo akademijų ir nacionalinių UNESCO komisijų atstovai kartu su „L'Oréal“ generaliniu direktoriumi Lenkijoje ir Baltijos šalyse Valéry Gaucherand bei programos koordinatorėmis Latvijoje ir Estijoje diskutavo apie tolesnę programos vystymą ir galimybę kitais metais ceremoniją organizuoti Estijoje arba Lietuvoje. Abiejų šalių atstovai pozityviai priėmė sprendimą rengti ceremoniją savo šalyse, galutinis sprendimas dėl vietos bus priimtas vėliau.

KITA VEIKLA

Konferencija „Etika akademinėje aplinkoje 2022“

Spalio 14 d. nuotoliniu būdu vyko Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos organizuota konferencija „Etika akademinėje aplinkoje 2022“. Pranešimus skaitė Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos, Lietuvos mokslo tarybos, Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos atstovai. Sekretoriato mokslo programų vadovė dalyvavo konferencijoje ir skaitė pranešimą „UNESCO rekomendacijos mokslo etikos srityje“, kurio metu pristatė UNESCO poziciją ir veiklas mokslo etikos srityje bei pagrindinius dokumentus: UNESCO rekomendaciją dėl mokslo ir mokslininkų, UNESCO rekomendaciją dėl atvirojo mokslo ir UNESCO rekomendaciją dėl dirbtinio intelekto etikos.

Tarptautinių fundamentaliųjų mokslų metų darniam vystymuisi atidarymo renginys

Liepos 8 d. UNESCO būstinėje Paryžiuje vyko Tarptautinių fundamentaliųjų mokslų metų darniam vystymuisi atidarymo renginys. Atidarymo renginio metu vyko paroda skirta R&D produktams, kurioje šalys galėjo pristatyti savo kurtus produktus ir parodyti savo pasiekimus mokslinių tyrimų ir plėtros srityje. Lietuvą šioje parodoje atstovavo startuolis „CasZyme“. „CasZyme“ pristatė naujausius ir aukščiausios kokybės tyrimais pagrįstus išradimus CRISPR molekulinį įrankių srityje. UNESCO parodoje Paryžiuje „CasZyme“ pristatė genų redagavimo technologijos potencialą siekiant Darnaus vystymosi tikslų ir sprendžiant globalias problemas, kaip klimato kaita, maisto trūkumas ir kt.

Jungtinių tautų Generalinė asamblėja 2022 m. paskelbė Tarptautiniais fundamentaliųjų mokslų metais darniam vystymuisi. UNESCO su partneriais planuoja organizuoti daugybę renginių ir veiklų visame pasaulyje iki 2023 m. birželio 30 d., siekiant parodyti ryšį tarp fundamentaliųjų mokslų ir Darnaus vystymosi tikslų ir įtikinti ekonominius ir politinius lyderius bei visuomenę apie investicijų į fundamentaliuosius mokslus svarbą.

Susitikimas su tarptautiniame sintetinės biologijos konkurse iGEM 2022 dalyvaujančia VU studentų grupe

Gegužės 4 d. Sekretoriato vyko susitikimas su Vilniaus universiteto studentų grupe, kuri rengėsi dalyvauti prestižiniame tarptautiniame sintetinės biologijos konkurse iGEM 2022. Kasmet VU komandos šiame konkurse pasiekia aukštus rezultatus. Šiais metais Vilnius-Lithuania iGEM 2022 komanda užsibrėžė tikslą sukurti nanoplastiko detekcijos ir identifikacijos sistemą, kuri prisidėtų prie plastiko taršos kontrolės. Todėl šių metų iGEM komanda susitikimo su Mokslo programų vadove metu domėjosi, kokie UNESCO užsibrėžti tikslai aplinkos apsaugos srityje, UNESCO bendradarbiavimas taršos problemos klausimu, plastiko taršos problema Lietuvoje ir t.t.

Lietuvos mokslininkų kandidatūrų teikimai UNESCO apdovanojimams

UNESCO Pusiaujo Gvinėjos tarptautiniai apdovanojimai už gyvybės mokslų tyrimus

Lapkričio 15 d. Sekretoriatas, patvirtinus Vykdomajam komitetui, pateikė prof. dr. Almiros Ramanavičienės, Vilniaus universiteto Nanotechnologijų ir medžiagotyros centro vadovės, kandidatūrą UNESCO Pusiaujo Gvinėjos tarptautiniam apdovanojimui už gyvybės mokslų tyrimus. Tikslas – apdovanoti gyvybės mokslų srityje dirbančių asmenų, institucijų ar nevyriausybinių organizacijų projektus ir veiklą, gerinančius žmogaus gyvenimo kokybę. Apdovanojimų kriterijai labai aukšti, todėl Sekretoriatas, konsultuodamasis su Lietuvos mokslų akademijos specialistais, pasiūlė prof. dr. Almiros Ramanavičienės kandidatūrą, kaip turinčią realią galimybę laimėti apdovanojimą.

UNESCO-AI Fozen tarptautiniai apdovanojimai jaunesiems mokslininkams STEM srityse

Lapkričio 14 d. Sekretoriatas, patvirtinus Vykdomajam komitetui, pateikė dr. Aldonos Balčiūnaitės ir dr. Ievos Plikusienės kandidatūras UNESCO-AI Fozan tarptautiniams apdovanojimams jaunesiems mokslininkams STEM srityse. Kas antrus metus skiriamas penkiems talentingiems jaunesiems mokslininkams iš viso pasaulio už jų indėlį į mokslinius tyrimus, mokslinį švietimą ir mokslinio bendradarbiavimo skatinimą. Kandidatūros teikimo metu kandidatai turi būti jaunesni nei 40 m. ir aktyviai dalyvauti STEM veikloje. Mokslininkų kandidatūras Sekretoriatui pasiūlė:

1. Lietuvos mokslų akademija rekomendavo teikti Jaunosios akademijos narės dr. Aldonos Balčiūnaitės paraišką;
2. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija rekomendavo teikti L'Oréal-UNESCO programos „Moterims mokslė“ Tarptautinių kylančių talentų laureatės dr. Ievos Plikusienės paraišką.

3.3. SOCIALINIAI IR HUMANITARINIAI MOKSLAI (III UNESCO PROGRAMA)

UNESCO REKOMENDACIJA DĖL DIRBTINIO INTELEKTO ETIKOS

UNESCO rekomendacijos dėl dirbtinio intelekto etikos vertimas į lietuvių kalbą

2022 m. II ketvirtį Sekretoriatas organizavo UNESCO rekomendacijos dėl dirbtinio intelekto etikos vertimą iš anglų kalbos į lietuvių kalbą. Rekomendacijos vertimo mokslinę redakciją atliko Kauno technologijos universiteto Dirbtinio intelekto centro vadovė dr. Agnė Paulauskaitė-Tarasevičienė. LR Vyriausybės kanceliarija atliko vertimo ekspertizę ir autentifikavimą. Metų pabaigoje paruoštas rekomendacijos maketas, kuris pateiktas UNESCO sekretoriatui galutiniam patvirtinimui.

UNESCO rekomendacija dėl dirbtinio intelekto etikos buvo priimta 2021 m. UNESCO Generalinės konferencijos 41-osios sesijos metu. Šiuo metu UNESCO ir valstybės narės ruošiasi šios rekomendacijos įgyvendinimui: UNESCO rengia Pasirengimo vertinimo metodiką (*Readiness Assessment Methodology*) ir Etikos poveikio vertinimo įrankį (*Ethical Impact Assessment tool*).

UNESCO rekomendacijos dėl dirbtinio intelekto etikos „Draugų grupės“ susitikimas

Vasario 3 d. UNESCO generalinio direktoriaus pavaduotojos socialinių ir humanitarinių mokslų klausimais Gabriela Ramos ir Kuveito nuolatinės delegacijos prie UNESCO ambasadoriaus Adam Almulla iniciatyva suorganizuotas neformalus valstybių narių, suinteresuotų UNESCO rekomendacijos dėl dirbtinio intelekto etikos įgyvendinimo klausimais, susitikimas. Pagrindinis susitikimo klausimas – kaip galima pagerinti rekomendacijos įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu, įtraukiant tarptautines patirtis ir diskusijas. Daugelio valstybių atstovai akcentavo nacionalinių strategijų kūrimo ir įgyvendino poreikius bei politikos ir teisėkūros ekspertų vaidmenį, siekiant tobulinti nacionalinės teisės sistemą. Kanados atstovė geranoriškai pasiūlė pasidalinti savo šalies sukauptą patirtimi ir kompetencija. Vokietija ir Slovakija taip pat nemažai nuveikusios ir jų patirtys gali būti aktualios Lietuvai.

Grupė kelia vieną labai aktualų tikslą – pasiruošti ataskaitų apie rekomendacijos įgyvendinimą nacionaliniu mastu teikimo procesui, vyksiančiam po 4 metų. Tam ruošiamasi sudaryti reikalingų atlikti veiksmų planą, siekiant kuo produktyvesnio rekomendacijos įgyvendinimo, ne tik formalumo. Visos valstybės narės kviečiamos teikti siūlymus, rekomendacijas, dalintis patirtimi.

Nuotolinis renginys „Nuo įsipareigojimų link veiksmų – DI sprendimai siekiant DVT“ (*From Commitment to Action – presenting AI solutions for the SDGs*)

Vasario 18 d. vyko Nuolatinės Slovėnijos misijos prie JT ir Tarptautinio dirbtinio intelekto tyrimų centro (ICRAI) prie UNESCO organizuotas renginys skirtas pristatyti konkrečius dirbtinio intelekto technologijomis paremtus projektus, skirtus siekti Darnaus vystymosi tikslų. IRCAI direktorius John Shawe-Taylor pristatė IRCAI veiklas ir planus ir kvietė bendradarbiauti švietimo, sveikatos, aplinkos apsaugos ir socialinės lygybės srityse. Jis akcentavo, kad svarbu dirbti ne tik su programuotojais, bet ir su plačiąja visuomene, o technologija rodo didžiulį potencialą ir naudą visuomenei. Renginio metu pristatyti projektai priklausantys „ICRAI Top 100“ – šimtui geriausių projektų siekiant DVT.

Apskritasis stalas „DI etikos ir valdymo iššūkiai: nuo principų iki praktikos“

Sekretoriatas išplatino informaciją apie vasario 24 d. UNESCO Socialinių ir humanitarinių mokslų sektoriaus iniciatyva surengtą apskritojo stalo diskusiją, skirtą dirbtinio intelekto reguliavimo procesų klausimams etiniu požiūriu.

Šiais metais įvyko ketvirtasis Japonijos remiamas apskritasis stalas, pradėtas 2018 m. Renginiai siekiama skatinti tarptautinį dialogą ir didinti visuomenės informuotumą apie etinius iššūkius, susijusius su dirbtiniu intelektu. Virtualūs renginiai buvo vieši ir skirti plačiajai visuomenei.

Ekspertų diskusija dirbtinio intelekto ir skaitmeninės erdvės etikos tema

Lapkričio 16 d. vyko Korėjos Respublikos nacionalinės komisijos organizuotas nuotolinis informacinis renginys – ekspertų diskusijos – dirbtinio intelekto ir skaitmeninės erdvės etikos tema. Diskusijų tikslas – suburiant įvairius ekspertus ir stiprinant ryšius tarp ekspertų, nacionalinių komisijų ir UNESCO padėti bendrus pagrindus dialogui, siekiant UNESCO ir valstybių narių tikslų. Tokios dialogo sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas turėtų tapti naujoviškų UNESCO ir nacionalinių komisijų partnerystių varikliu.

Neformalus nacionalinių komisijų informacijos dalijimosi seminaras apie Rekomendacijos dėl dirbtinio intelekto etikos įgyvendinimą

Spalio 25 d. Sekretoriatas pateikė atsakymus į klausimą, susijusį su Rekomendacijos dėl dirbtinio intelekto etikos įgyvendinimu ir Lietuvos nacionalinės komisijos veiklomis šioje srityje. Klausimą parengė Vokietijos ir Korėjos nacionalinės komisijos, o klausimyno rezultatai buvo pristatyti gruodžio 5 d. renginyje, skirtame nacionalinėms komisijoms.

Gruodžio 5 d. vyko Korėjos ir Vokietijos nacionalinių komisijų organizuotas nuotolinis seminaras, skirtas UNESCO nacionalinėms komisijoms. Ypatingas dėmesys buvo skiriamas nacionalinių komisijų vaidmeniui remiant rekomendacijos įgyvendinimą nacionaliniu mastu, taip pat buvo pristatytos ir aptartos bendradarbiavimo su vyriausybėmis ir pilietine visuomene strategijos ir veikla. Seminaro tikslas – skatinti keitimąsi gerąja patirtimi ir idėjomis įgyvendinant rekomendaciją, diskutuoti apie nacionalinių komisijų veiklą ir kurti nacionalinių komisijų bendradarbiavimo tinklą.

Seminaro metu buvo apžvelgtos nacionalinių komisijų veiklos, tarp kurių ir Lietuvos. Į klausimą atsakė 37 šalys, seminare dalyvavo 44 šalių atstovai, o diskusijoje aktyviai dalyvavo 68 specialistai iš nacionalinių komisijų. Pirmojoje seminaro sesijoje buvo pristatytos keturios svarbiausios teminės sritys, po kurių vyko diskusijos:

1. Kamerūno nacionalinės komisijos atstovė Anne Lawrence Moumé pristatė veiklas, susijusias su ekspertų grupės / platformos sukūrimu;
2. Filipinų nacionalinės komisijos atstovas Rex Ubac pristatė savo šalyje organizuojamas konferencijas ir ekspertų darbinis susitikimus. Atkreipė dėmesį į poreikį identifikuoti esamas iniciatyvas (siekiant išvengti persidengimo) nurodant etinę dimensiją, kurios trūksta esamose politikos bei reguliavimo sistemose;
3. Palestinos nacionalinės komisijos atstovas Adham Hannoun pristatė publikacijas, susijusias su DI etika;
4. Rumunijos nacionalinės komisijos generalinė sekretorė Madlen Serban pristatė veiklas, susijusias su viešais renginiais. Po pranešimo vykusioje diskusijoje Sekretoriato mokslo programų vadovė supažindino su Lietuvoje vykdomomis veiklomis, pvz., „UNESCO savaitės“ Lietuvoje metu vykusia diskusija apie DI etiką plačiai auditorijai.

Antroje seminaro dalyje dalyviai dirbo keturiose teminėse darbo grupėse. Mokslo programų vadovė prisijungė prie antrosios grupės, kurioje buvo diskutuojama apie ekspertams skirtas konferencijas ir jų poreikį bei būtinybę siekti kuo profesionalesnės rekomendacijos skaidos bei apčiuopiamų rezultatų politikos formavimo srityje.

Pirmas pasaulinis forumas „Ensuring inclusion in the AI world“, skirtas dirbtinio intelekto etikos klausimams

Gruodžio 13 d. Prahoje vyko UNESCO ir Čekijos organizuotas forumas, skirtas bendradarbiavimui tarp ES ir UNESCO dirbtinio intelekto etikos tema. Forumą pradėjo Čekijos užsienio reikalų ministras J. Lipavsky, UNESCO generalinė direktorė A. Azoulay, UNESCO generalinės direktorės pavaduotoja socialiniams ir žmogaus mokslų klausimais Gabriela Ramos, Kalifornijos universiteto kompiuterijos mokslų profesorius Stuart J. Russell, DG REFORM generalinis direktorius Mario Nava.

Forumo metu vyko aukšto lygio ministrų sesija, kurioje daugiausia dėmesio buvo skirta etiškam dirbtinio intelekto vystymui ir naudojimui ES, taip pat potencialiam ES ir UNESCO bendradarbiavimui įgyvendinant Rekomendaciją

dėl dirbtinio intelekto etikos. Diskusijoje dalyvavo skaitmeninės darbotvarkės, inovacijų, užsienio reikalų arba švietimo ministrai iš Argentinos, Austrijos, Belgijos, Čilės, Indonezijos, Korėjos Respublikos, Meksikos ir kt. Diskusijoje Lietuvą atstovavo Lietuvos ambasadorius Čekijoje Laimonas Talat-Kelpša. Ambasadorius akcentavo kalbų technologijų vystymo poreikį tokioms nedidelio vartojimo kalboms kaip lietuvių ir kaip pavyzdį pateikė Lietuvos veiksmus ir planus investuojant į lietuvių kalbos skaitmenines technologijas. Po aukšto lygio sesijos vyko dvi ekspertų apskritojo stalo diskusijos, kuriose buvo nagrinėjami esminiai etinio dirbtinio intelekto plėtros klausimai: lyčių šališkumo klausimas, skaidrumo ir nediskriminavimo užtikrinimas, aplinkos apsaugos skatinimas ir bendradarbiavimas su privačiu sektoriumi.

Forume taip pat dalyvavo Ekonomikos ir inovacijų ministerijos atstovas, Skaitmeninių iniciatyvų valdymo skyriaus vyriausiasis specialistas Mantas Lukšys.

Susitikimas su Inovacijų agentūros specialistais dėl galimybių bendradarbiauti įgyvendinant UNESCO rekomendaciją dėl dirbtinio intelekto etikos

Liepos 27 d. įvyko Sekretoriato mokslo programų vadovės nuotolinis susitikimas su Inovacijų agentūros Sumanios specializacijos skyriaus vadove Giedre Zdanavičiene ir Informacinių ir ryšių technologijų srities vadovu Martynu Survilu. Po išsamaus aptarimo apie rekomendacijos įgyvendinimo Lietuvoje perspektyvas nuspręsta, kad šios rekomendacijos įgyvendinimas susijęs su politikos formavimo ir strateginių dokumentų rengimo procesu, už kurį atsakinga EIMIN, o ne Inovacijų agentūra. Sekretoriatas toliau bandys įtraukti EIMIN į rekomendacijos įgyvendinimo procesą.

UNESCO KONVENCIJA PRIEŠ DOPINGO VARTOJIMĄ SPORTE

Nacionalinių antidopingo ekspertų darbo grupė, skirta Konvencijos įgyvendinimo stebėsenai tobulinti

UNESCO Tarptautinės konvencijos prieš dopingo vartojimą sporte Šalių konferencijos 8-osios sesijos metu buvo nutarta sudaryti nacionalinių antidopingo ekspertų darbo grupę, skirtą Konvencijos įgyvendinimo stebėsenai tobulinti – atsiskaitymo už jos įgyvendinimą AD Logic klausimynui (skirto savarankiškam pildymui) atnaujinti. Į šią darbo grupę Sekretoriatas pateikė Lietuvos antidopingo agentūros direktorės ir šios Konvencijos nacionalinės koordinatorės Rūtos Banytės kandidatūrą, kuri buvo patvirtinta gegužės 13 d. UNESCO generalinės direktorės pavaduotojos Gabriela Ramos pasirašytu laišku.

Gegužės 19 d. įvyko pirmasis darbo grupės susitikimas, kuriame dalyvavo Lietuvos ekspertė. UNESCO sekretorius Marcellin Dally pristatė ataskaitą, kurioje pateikta, kad 50 šalių neatitinka Konvencijos reikalavimų. Vokietijos atstovė ir Rūta Banytė akcentavo, kad svarbu žinoti, kodėl toks didelis šalių skaičius neatitinka reikalavimų: ar visiškai nepateikė jokių atsakymų, ar jų atsakymai neleido surinkti reikiamo 60 proc. Kituose susitikimuose ekspertai toliau analizavo problemines klausimyno vietas ir siūlė sprendimus. Spalio 20 d. įvyko galutinis darbo grupės susitikimas ir rezultatų bei siūlymų aptarimas.

Lietuvos savanoriškas įnašas į UNESCO fondą, skirtą pašalinti dopingo vartojimą sporte

Gautas UNESCO kreipimasis dėl savanoriškų įnašų į Dopingo pašalinimo iš sporto fondą. Mechanizmas, numatantis minimalų 1% (nuo kasmetinio valstybės mokesčio UNESCO reguliariam biudžetui) įnašą, buvo šalių konferencijoje patvirtintas 6CP/10 ir 7CP/10 rezoliucijomis ir skiriasi nuo privalomojo mokesčio Pasaulio antidopingo agentūrai. 2020 m. Lietuva pirmą kartą prisidėjo prie šio fondo 1 % nuo bendro valstybės įnašo į UNESCO reguliarų biudžetą dydžio parama. 2022 m. balandžio 14 d. ŠMSM trečią kartą sumokėjo savanorišką metinį įnašą į fondą.

Projekto teikimas UNESCO fondui, skirtam pašalinti dopingo vartojimą sporte

Balandžio 28 d. Lietuvos antidopingo agentūra pateikė projektą UNESCO fondui, skirtam pašalinti dopingo vartojimą sporte. Projektas „*Audio – visual tools for e-learning platform on anti-doping in sport*“ skirtas patobulinti jau dabar egzistuojančią mokymosi platformą naujais vizualiniais ir audio ištekliais, pritaikytais įvairių tikslinių grupių poreikiams. Ši mokymosi platforma buvo sukurta šio fondo lėšomis 2016 m. Lietuvos antidopingo agentūros iniciatyva. Projektas nebuvo patvirtintas, nes buvo skirtas jau dabar Lietuvoje stipriai išvystytai sričiai – edukacijai.

Rugsėjo mėn. vyko dvišaliai Konvencijos sekretoriato ir valstybių, norinčių pateikti paraišką Dopingo pašalinimo iš sporto fondui 2023 m., nuotoliniai susitikimai. Šie susitikimai organizuojami pirmą kartą ir bus būtini šalims, kurios nori pateikti projektus fondui. Rugsėjo 28 d. įvyko Konvencijos sekretoriato, Lietuvos antidopingo agentūros direktorės Rūtos Banytės ir Sekretoriato mokslo programų vadovės susitikimas. Buvo aptartos galimybės Lietuvai

teikti projektą 2023 m. Konvencijos sekretoriatas pasiūlė naujai teikiamame projekte akcentuoti silpnąsias Lietuvos puses: etinio kodekso priėmimą arba sporto papildų žymėjimo ir logistikos procesą. Dėl nacionalinio konteksto problematikos, etinio kodekso priėmimas matomai nebus teikiamas projektui, tačiau Lietuvos antidopingo agentūra svarsto galimybę teikti projektą, susijusį su sporto papildų žymėjimo ir logistikos stiprinimu.

UNESCO Konvencijos prieš dopingo vartojimą sporte antrosios rinkiminės grupės regioninės konsultacijos

Rugsėjo 16 d. nuotoliniu būdu vyko II-osios rinkiminės grupės regioninės konsultacijos, skirtos pristatyti ir aptarti su valstybėmis narėmis Konvencijos prieš dopingo vartojimą sporte įgyvendinimo klausimus: Konvencijos įgyvendinimo stebėsenos tobulinimą; Dopingo pašalinimo iš sporto fondo ir Konvencijos įgyvendinimo stebėsenos ryšio stiprinimą; WADA'os (Pasaulinės Anti-dopingo agentūros) finansavimo regioninį paskirstymą. Dalyvavo Lietuvos antidopingo agentūros direktorė Rūta Banytė ir Sekretoriato mokslo programų vadovė.

UNESCO Konvencijos prieš dopingo vartojimą sporte klausimynai

Spalio 24 d. Lietuvos antidopingo agentūros direktorė Rūta Banytė pateikė Lietuvos poziciją dėl WADA'os (Pasaulinės Anti-dopingo agentūros) finansavimo regioninio paskirstymo atnaujinimo.

Gruodžio 14 d. Lietuvos antidopingo agentūros direktorė Rūta Banytė pateikė Lietuvos poziciją dėl konvencijos įgyvendinimo stebėsenos klausimyno (ADLogic) atnaujinimo.

LIETUVOS KILNAUS SPORTINIO ELGESIO KOMITETO SUSITIKIMAS IR KILNAUS ELGESIO SPORTE APDOVANOJIMAI

Vasario 23 d. įvyko Lietuvos tautinio olimpinio komiteto tradiciškai rengiami Kilnaus elgesio („Fair Play“) apdovanojimai. 27-ą kartą surengtuose apdovanojimuose pagerbti šešių nominacijų herojai: „Už viso gyvenimo nuopelnus“, „2021 m. kilnus poelgis“, „2021 m. jaunojo sportininko ar jaunimo komandos kilnus poelgis“, „Jaunasis sportininkas – pavyzdys bendraamžiams“, „Fair Play projektas“ ir „Fair play organizacija“. Nominacijas iki sausio 21 d. svarstė Lietuvos kilnaus sportinio elgesio komitetas, kuriame Sekretoriatą atstovauja Mokslo programų vadovė.

Lapkričio 16 d. įvyko Lietuvos kilnaus sportinio elgesio komiteto susitikimas ir kilnaus sportinio elgesio mokymai, kuriuose dalyvavo Mokslo programų vadovė. Komiteto nariai svarstė galimus kandidatus Lietuvos kilnaus sportinio elgesio apdovanojimams 2023 m.

TARPTAUTINIS BIOETIKOS KOMITETAS (IBC)

Birželio 23 d. UNESCO generalinės direktorės Audrey Azoulay pasirašytame rašte Lietuvos bioetikos komiteto prezidentė dr. Asta Čekanauskaitė buvo pakviesta pradėti darbą Tarptautiniame bioetikos komitete. Ši patariamoji mokslo institucija prie UNESCO sukuria galimybes tarptautiniam moksliniam dialogui ir svariai prisideda prie UNESCO rekomendacijų, konvencijų ir kitų tarptautinių teisinių dokumentų kūrimo.

Sekretoriatas 2021 m. pabaigoje pasiūlė Lietuvos mokslo institucijoms teikti kandidatus į šį komitetą ir atsižvelgdamas į kandidatų patirtį ir UNESCO mokslo patariamųjų organų darbo specifiką, Atstovybei pateikė keturių kandidatų gyvenimo aprašymus. Komiteto narių kadencija – 4 metai (2022–2025 m.). Komitetą sudaro 36 nariai. 2022 m. pradžioje narius naujai kadencijai rinko UNESCO generalinė direktorė, atsižvelgdama į profesinius kandidatų pasiekimus mokslo srityse, geografinį ir lyčių balansą, atstovaujамų pažiūrų ir mokyklų įvairovę. Nariai dirbs UNESCO organizacijoje kaip nepriklausomi ekspertai. Jie neatstovaus valstybių narių, dėl to ir jų dalyvavimą susitikimuose finansuos UNESCO, o ne Lietuvos institucijos.

Numatyta, kad naujos kadencijos komiteto nariai be įprastinės darbotvarkės dirbs prie 2005 m. Visuotinės bioetikos ir žmogaus teisių deklaracijos 13-ojo „Solidarumo ir bendradarbiavimo principo“ bei atsižvelgs ir apibendrins pamokas, išmoktas COVID-19 pandemijos metu.

Rugsėjo 19–23 d. vyko IBC susitikimas (19–20 d. vyko jungtinis IBC ir COMEST susitikimas) UNESCO būstinėje Paryžiuje. Susitikime dalyvavo ir darbą komitete pradėjo Lietuvos bioetikos komiteto prezidentė dr. Asta Čekanauskaitė.

KITA VEIKLA

UNESCO klausimynas valstybėms narėms prieš rasizmą ir diskriminaciją (veiksmų plano rengimui)

Vasario 1 d. Sekretoriatas nusiuntė UNESCO Lietuvos pozicijas klausimynui prieš rasizmą ir diskriminaciją. Atsakymus pateikė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės skyriaus patarėjas Eitvydas Zurba. Pildant klausimyną nuspręsta apie konkrečias Lietuvos galimybes dalyvauti UNESCO inicijuojamose veiklose (finansines, ekspertines ar organizacines) spręsti atsižvelgiant į konkrečias veiklas. Šis poreikis išreikštas ir klausimyne.

UNESCO stipendijos Šilko kelio tyrimams

Kovo 29 d. Sekretoriatas pasidalino kvietimu teikti paraiškas mokslinių tyrimų stipendijoms, skirtoms Šilko kelio paveldo ir tarpkultūrinių ryšių tyrimams. Šia iniciatyva siekiama sutelkti jaunos mokslininkus tolesniems Šilko kelio bendro paveldo tyrinėjimams. Bus skirta 12 mokslinių tyrimų stipendijų jaunoms moterims ir vyrams iki 35 metų amžiaus. Kvietimu susidomėjo VU Azijos ir transkultūrinių studijų instituto studentai, kurių tyrimų kryptys sutampa su kvietime įvardintomis temomis.

UNESCO-Madanjeet tolerancijos ir neprievartos skatinimo prizas

UNESCO kvietė teikti paraiškas 2022 m. UNESCO-Madanjeet tolerancijos ir neprievartos skatinimo prizui gauti. UNESCO plėtoja šią iniciatyvą nuo 1996 m. kartą per dvejus metus Tarptautinės tolerancijos dienos – lapkričio 16-osios proga – apdovanodama asmenį, instituciją ar nevyriausybinę organizaciją už reikšmingas ilgalaikes iniciatyvas skatinant supratimą, siekiant tarptautinių ir regioninių problemų sprendimo tolerancijos ir neprievartos dvasioje 100 tūkst. JAV dolerių piniginiu apdovanojimu.

Iki šiol konkursui nebuvo pateikta nei viena Lietuvos asmenybės ar institucijos kandidatūra. Sekretoriatas perdavė informaciją Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai, kurie tuo metu organizavo Nacionalinius lygybės ir įvairovės apdovanojimus su siūlymu nominuoti vieną iš nominantų arba laimėtojų, kurie paaikškėjo balandžio 26 d. Tai būtų buvęs reikšmingas įvertinimas tarptautiniu lygiu ir svarbus pasiekimais Lietuvai žmogaus teisių srityje. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba nesusidomėjo pasiūlymu.

3.4. KULTŪRA (IV UNESCO PROGRAMA)

UNESCO NEMATERIALAUS KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS KONVENCIJA (TOLIAU - 2003 M. KONVENCIJA)

Nematerialaus kultūros paveldo atvirosios ekspertų darbo grupės susitikimas

Balandžio 25-26 d. įvyko nuotolinis 2003 m. Konvencijos Nematerialaus kultūros paveldo atvirosios darbo grupės susitikimas. Jam pirmininkavo Japonijos nuolatinis atstovas prie UNESCO ambasadorius Atsuyuki Oike, renginį sponsoriavo Japonija. Renginyje Lietuvai atstovavo ir pasisakymus rengė Sekretoriato kultūros programų vadovė. Darbo grupės nariai patvirtino rekomendacijas, kurios vėliau buvo svarstomos 2003 m. Konvencijos Tarpyriausybinio komiteto 5-oje neeilinėje sesijoje ir Generalinės asamblėjos 9-oje sesijoje (žr. žemiau). Lietuva, kaip ir kitos Europos šalys, bendruose pasisakymuose akcentavo poziciją dėl esamos turimais finansais pagrįstos praktikos išlaikymo, siekiant vertinamų paraiškų kokybės, nuoseklumo, ekspertizės. Daug dėmesio skirta klausimui dėl kasmetinės svarstomų paraiškų kvotos, sutarta rekomenduoti Komitetui išlaikyti 60 paraiškų kaip kvotos lubas. Bendru sutarimu nutarta siūlyti visas tarptautinės paramos paraiškas (iki 100 000 JAV dol.) teikti vertinti Komiteto biurui. Papildomu punktu Sekretoriatas įpareigotas Generalinės asamblėjos 10 sesijai (2024 m.) pateikti su galimu kvotos didinimu susijusių išlaidų, skirtų žmogiškiems ir finansiniams ištekliams padengti, paskaičiavimus.

Darbo grupė pritarė rekomendacijai dėl dabartinės prioritetų taikymo praktikos būtinybės, tačiau įtraukiant nuostatą dėl kvotos daugiašalėms nominacijoms nustatymo eksperimentiniu principu tuo atveju, jei tai nedarytų poveikio (0) ir (i) prioritetams ((0) taikomas šalims, kurios nepateikė nė vienos paraiškos praėjusio ciklo metu; (i) taikomas šalims, kurios neturi nė vienos įrašytos vertybės į NKP sąrašus ar nepateikė tarptautinės paramos prašymo). Bendru sutarimu pritarta nuostatoms rekomenduoti retai pasitaikančius iš vieno į kitą sąrašą perkeliama vertybių atvejus bei daugiašalių nominacijų išplėtimo arba siaurimo atvejus eksperimentiniu principu vertinti ne kvotos ribose. Šios nuostatos taip pat bus peržiūrėtos Gen. Asamblėjos 10-osios sesijos metu. Pritarta rekomendacijai, kad Vertinimo komisijos sudėtis ir darbo metodai turi išlikti tokie patys.

Daug diskutuota dėl ilgą laikotarpį rezerve esančių paraiškų (*backlog files*) grąžinimo valstybėms. Daugumos sutarimu pritarta rekomendacijai, kad senesnes nei ketverių metų paraiškas būtina grąžinti valstybėms paraiškų atnaujinimui, akcentuojant tai, kad grąžinimas neturės poveikio ateityje paraiškos vertinimui.

Bendru sutarimu pritarta rekomendacijai šiuo metu netaikyti apribojimų aplikuojančioms į sąrašus valstybėms dėl kokių nors priežasčių neįgyvendinančių savo įsipareigojimo pateikti laiku periodines ataskaitas, argumentuojant tuo, kad šiuo metu periodinių ataskaitų reforma įgyvendinama sėkmingai.

Daug diskutuota dėl rekomendacijos skirtos išimties atvejų nagrinėjimo procedūriniais klausimams (precedentai: Belgijos Aalst karnavalas, abiejų Korėjų imtynės, Haičio Joumou sriuba). Po ilgų debatų sutarta, kad sprendimą dėl išimčių priima Komitetas po pradinio aptarimo Komiteto biure, remiantis sutartais kriterijais. Papildomai įrašyta nuostata, kviečianti Sekretariatą rekomenduoti galimus kriterijus išimties atvejams.

Paskutinė rekomendacija skirta pabrėžti dialogo metodo (*upstream process*) taikymo efektyvumui ir tęstinumui. Daugiau informacijos: <https://ich.unesco.org/en/open-ended-intergovernmental-working-group-01167>

Tarpyvyriausybinių nematerialaus kultūros paveldo komiteto neeilinė 5-oji sesija

Liepos 1 d. besirengiant Generalinės asamblėjos 9-ajai sesijai, įvyko 2003 m. Konvencijos Tarpyvyriausybinių nematerialaus kultūros paveldo komiteto nuotolinė neeilinė 5-oji sesija. Sesijoje dalyvavo Sekretoriato kultūros programų vadovė ir Atstovybės ministras patarėjas Gytis Marcinkevičius. Sesija skirta dviem klausimams: Konvencijos įgyvendinimo direktyvų atnaujinimo projekto patvirtinimui (Generalinės asamblėjos svarstymui) ir kulinarinio paveldo vertybės - ukrainietiškių barščių gamybos kultūros įrašymui į UNESCO nematerialaus kultūros paveldo, kuriam reikalinga neatidėliotina apsauga, sąrašą skubos tvarka. Abu klausimai patvirtinti skubos tvarka neeilinėje sesijoje tam, kad būtų galima įtraukti šiuos klausimus į Generalinės asamblėjos 9-osios sesijos darbotvarkę.

Generalinės asamblėjos 9-oji sesija

Liepos 5-7 d. Paryžiuje įvyko 2003 m. Konvencijos Generalinės asamblėjos 9-oji sesija. Sesijoje dalyvavo 180 valstybių, šios Konvencijos šalių atstovų. Lietuvai sesijoje atstovavo: Sekretoriato kultūros programų vadovė ir Atstovybės ministras patarėjas Gytis Marcinkevičius. Sesijoje buvo svarstomi Konvencijos statutinių organų ataskaitų, Konvencijos įgyvendinimo direktyvų pokyčių, akredituojamų nevyriausybinių organizacijų klausimai.

Lietuvos delegacija sesijoje pasisakė 4 darbotvarkės klausimais, teikti praktiniai ir taikomieji specifiniai pasiūlymai Konvencijos valdymo klausimais, Lietuva įtraukta į papildomą atvirąją laikinąją darbo grupę konkrečiam klausimui (NVO akreditacijos) spręsti; tarp Nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo fondo rėmėjų paminėta Lietuva, skyrusi laisvanorišką mokestį Sekretoriato personalo stiprinimui; UNESCO būstinėje surengtas #HeritageAlive serijos leidinio „Tradicioniniai muzikos instrumentai. Dalijamės praktine patirtimi“ (<https://www.ichnqforum.org/heritage-alive-news/traditional-musical-instruments-sharing-experiences-field/>) pristatymas, kurio metu etnomuzikologė kanklininkė Aušra Trapulionytė-Butkauskienė ir Sekretoriato kultūros programų vadovė (leidinio straipsnio bendraautorės kartu su Agota Zdanavičiūte) pristatė lietuviško kankliavimo tradiciją bei praktikas. Lietuvos delegacija taip pat dalyvavo papildomame sesijos renginyje – Europos šalių koordinatorių susitikime. Lietuvos delegacija sesijoje išplatino 2 leidinius anglų kalba (2021 m. Lietuvos NKP vertybių sąvado katalogą bei Preliminarų 4 vertybių, galimų teikti UNESCO NKP sąrašams ateityje bukletą, kuriame pristatoma ir Šiaudinių sodų tradicija).

Tarpyvyriausybinių komiteto 17-oji sesija

Lapkričio 28 d. – gruodžio 3 d. Rabate (Marokas) įvyko 2003 m. Konvencijos Tarpyvyriausybinių komiteto 17-oji sesija. Konferencijoje dalyvavo apie 1500 dalyvių iš 180 šalių narių. Sesijoje Lietuvai atstovavo delegacija, sudaryta iš Kultūros ministerijos, Atstovybės, Sekretoriato, Lietuvos nacionalinio kultūros centro ir Klaipėdos etnokultūros centro atstovų. Sesijos metu buvo svarstomi nematerialaus kultūros paveldo politikos klausimai ir skelbiami nauji vertybių įrašai į UNESCO nematerialaus kultūros paveldo sąrašus. Tarpyvyriausybinių komiteto į Nematerialaus kultūros paveldo, kuriam reikalinga neatidėliotina apsauga, įrašė 4 vertybes; į Reprerzentatyvų žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašą – 39 vertybes; į Gerųjų nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo praktikų registrą – 4 iniciatyvas. Nuo šiol UNESCO nematerialaus kultūros paveldo sąrašuose iš viso yra 678 vertybės, priklausančios 140 šalių. Komitetas nusprendė išbraukti iš Reprerzentatyvio sąrašo dalį vienos daugiašalės Belgijos ir Prancūzijos vertybės (Milžinių ir drakonų eisenos) dėl aspektų, nesuderinamų su UNESCO nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo konvencijos principais (rasistinių pasireiškimų). Išbraukta Belgijos miesto Ath eiseną *Ducasse d’Ath*, kurioje vieną pagrindinių vaidmenų vaidino *juodaodžio laukiniai*

personažas. Lietuvos delegacija savo 3 pasisakymuose, kuriuos pristatė stebėtojų teisėmis, akcentavo paramos Ukrainai reikšmę, vertybių paraiškų ekspertinio vertinimo svarbą, būtinybę stiprinti Rytų ir Vidurio Europos nevyriausybinį organizacijų sektorių nematerialaus kultūros paveldo srityje. Sesijoje patvirtinta kitų metų Tarpvyriausybinių komiteto 18-osios sesijos vieta ir data: Botsvana, 2023 m. gruodžio 4-9 d. Daugiau informacijos: <https://ich.unesco.org/en/17com>

Kandidatavimas į 2003 m. Konvencijos Vertinimo komisiją

Vasario 15 d. Komisijos Vykdomojo komiteto posėdžio metu buvo svarstomas klausimas dėl galimybės kandidatuoti Lietuvai 4 metų kadencijai į 2003 m. Konvencijos ekspertinę Vertinimo komisiją ir nutarta siūlyti Vilniaus universiteto profesoriaus dr. Rimvydo Laužiko, kulinarinio paveldo istoriko, Komisijos nario kandidatūrą. Kovo 9 d. Sekretoriatas kreipėsi į LRVK ir Kultūros ministeriją dėl galimybės sudaryti sąlygas Lietuvos kandidatui dalyvauti rinkimuose ir išrinkimo atveju užtikrinti tinkamą atstovavimą. Kovo 28 d. gautas Kultūros ministerijos atsakymas, užtikrinantis kandidato dalyvavimą rinkimuose. Birželio 10 d. įvyko nuotolinis posėdis šiuo klausimu. Jame dalyvavo Vyriausybės kanceliarijos, Užsienio reikalų bei Kultūros ministerijų, Atstovybės bei Sekretoriato atstovai. Posėdyje nutarta pavesti Kultūros ministerijai rengti LRVK pasitarimo protokolo projektą ir jį svarstyti Vyriausybės posėdžiuose, siekiant užtikrinti tikslinių lėšų, skirtų eksperto dalyvavimui UNESCO posėdžiuose, skyrimą.

Sekretoriatas, bendradarbiaudamas su R.Laužiku, parengė anglų kalba skaitmeninį gyvenimo aprašymo bukletą, skirtą rinkiminei kampanijai UNESCO.

Rugpjūčio 3 d. įvyko Vyriausybės posėdis, į kurio darbotvarkę taip pat buvo įtrauktas klausimas dėl galimybės Lietuvos ekspertui kandidatuoti 4 metų kadencijai į 2003 m. Konvencijos Vertinimo komisiją. Posėdyje be Vyriausybės atstovų taip pat dalyvavo Komisijos narys R. Laužikas. Posėdyje nutarta: 1. pavesti Kultūros ir Užsienio reikalų ministerijoms vykdyti kandidato rinkimų kampaniją; 2. eksperto išrinkimo atveju pavesti Vyriausybės kanceliarijai skirti lėšų eksperto dalyvavimui 2003 m. Konvencijos Vertinimo komisijos 2023–2026 m. kadencijos veikloje; pavesti Sekretoriatui administruoti eksperto dalyvavimą komisijoje.

Spalio 20, 21 d. vyko pasitarimai su Užsienio reikalų ir Kultūros ministerijų, Atstovybės ir Sekretoriato atstovais dėl Lietuvos eksperto kandidatavimo rinkiminės kampanijos. Pasitarimuose nutarta: 1. prieš Tarpvyriausybinių komiteto 17 sesiją surengti eksperto kandidato vizitą į Paryžių lapkričio 17-18 d. ir suorganizuoti neformalius susitikimus su Tarpvyriausybinių komiteto šalių narių ambasadoriais; 2. nufilmuoti trumpą vaizdo klipą, skirtą sklaidai diplomatinuose socialiniuose tinkluose.

Prof. R. Laužikas, Užsienio reikalų ir Kultūros ministerijų, Atstovybės ir Sekretoriato atstovai suderino ir parengė pristatomąjį tekstą vaizdo klipui. Sekretoriatas finansavo vaizdo klipo montažo ir vertimo į prancūzų kalbą išlaidas bei organizavo papildomas vaizdo medžiagas apie Lietuvos nematerialų kultūros paveldą pateikimą. Sekretoriatas ir Atstovybė išplatino šį vaizdo klipą 24 Tarpvyriausybinių komiteto nariams, šalių nacionalinėms komisijoms bei nuolatinėms atstovybėms el. paštu ir per socialinius tinklus.

Lapkričio 16-17 d. įvyko prof. R. Laužiko vizitas į UNESCO būstinę Paryžiuje bei darbiniai pietūs- susitikimai su 10 Tarpvyriausybinių komiteto narių-šalių nuolatinėms atstovybių diplomatų. Su kitų nuolatinėms atstovybių diplomatais Atstovybė rengė dvišalius susitikimus, prieš sesiją dalykiškai susitarta dėl 8 valstybių palaikymo.

Lapkričio 28 d. – gruodžio 3 d. Rabate (Marokas) vykusios 2003 m. konvencijos Tarpvyriausybinių komiteto 17-oji sesijos metu įvyko rinkimai į šio komiteto Vertinimo komisiją, į kurią buvo išrinktas ir Lietuvos kandidatas. Lietuva konkuravo su Albanijos ir Rumunijos ekspertais, gavo 19 Komiteto narių balsų iš 24.

Daugiau informacijos: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1836314/lauzikas-iserinktas-unesco-nematerialaus-kulturos-paveldo-vertinimo-komisijos-nariu>

<https://naujienos.vu.lt/prof-r-lauzikas-apie-naujas-pareigas-unesco-tai-yra-didele-atsakomybe-savo-saliai/>

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/r-lauzikas-iserinktas-unesco-nematerialaus-kulturos-paveldo-vertinimo-komisijos-nariu-56-1974556>

<https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/lietuvas-atstovas-iserinktas-i-unesco-nematerialaus-kulturos-paveldo-tarpvyriausybiniu-komiteto-vertinimo-komisija>

<https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuvas-delegacija-maroke-dalyvauja-unesco-nematerialaus-kulturos-paveldo-konferencijoje>

Lietuvos III-ioji periodinė ataskaita (2018-2021 m.)

Sausio-vasario mėn. vyko baigiamieji periodinės ataskaitos dėl 2003 m. Konvencijos įgyvendinimo darbai ir konsultacijos. Sekretoriatas tęsė redakcinių pastabų teikimą Kultūros ministerijai. Vasario 17 d. Kultūros ministerija UNESCO platformoje pateikė darbo grupės parengtą galutinę periodinę ataskaitą dėl 2003 m.

Konvencijos įgyvendinimo ir nematerialaus kultūros paveldo vertybių, įrašytų į Reprezentatyvų sąrašą, būklės už 2018-2021 m. laikotarpį. Periodinėse ataskaitose pateikta medžiaga skelbiama UNESCO duomenų bazėje (<https://ich.unesco.org/en/state/lithuania-LT?info=periodic-reporting>), ji aktuali kaip atviras šaltinis įvairių šalių mokslininkų publikacijoms, tarptautiniams lyginamiesiems tyrimams ir kt. Šio ciklo ataskaitos aptartos ir patvirtintos 2003 m. Konvencijos Tarpyvyriausybinių komiteto 17-osios sesijos metu (žr. aukščiau).

2003 m. Konvencijos vertimo atnaujinimas ir autentifikavimas

Sausio-vasario mėn. vyko baigiamieji 2003 m. Konvencijos vertimo derinimo darbai ir konsultacijos tarp Kultūros ministerijos ir Sekretoriato. Sekretoriatas, įgyvendindamas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2020 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. ĮV-1374 patvirtintame Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020-2024 m. veiksmų plane numatytą priemonę 1.2.4. (41.2.6.) „atnaujintas ir autentifikuotas UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos vertimas į lietuvių kalbą“, pirmąją 2003 m. Konvencijos vertimo redakciją buvo pateikęs Kultūros ministerijai 2021 gruodžio mėn.

Kovo 28 d. Kultūros ministerija pateikė prašymą autentifikuoti suderintą atnaujintą vertimo redakciją LRVK. Birželio-rugsėjo mėn. vyko baigiamosios konsultacijos dėl vertimo derinimo su Vyriausybės kanceliarijos specialistais, atsakingais už naujos vertimo redakcijos autentifikavimą. Rugsėjo 20 d. nauja Konvencijos vertimo redakcija paskelbta Lietuvos teisės aktų registre: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cf64732038bb11edbc04912defe897d1>
Spalio 5 d. Sekretoriatas kartu su Kultūros ministerija parengė ir paskelbė oficialų pranešimą visuomenei: <https://lrmk.lrv.lt/lt/naujienos/patikslintas-unesco-nematerialaus-kulturos-paveldo-issaugojimo-konvencijos-vertimas>

Naujų Lietuvos vertybių paraiškų rengimas UNESCO nematerialaus kultūros paveldo sąrašams Šiaudinių sodų rišimas Lietuvoje

Sausio-kovo mėn. vyko baigiamieji Šiaudinių sodų tradicijos nominacijos Lietuvoje rengimo darbai ir konsultacijos dėl galutinės paraiškos redakcijos lietuvių ir anglų kalbomis, fotografijų atrankos, filmo korektūrų, tradicijos išsaugojimo priemonių plano sudarymo. Sekretoriatas teikė pastabas, pasiūlymus ir korektūras darbo grupių posėdžių metu ir raštu. Įvyko 3 Lietuvos nacionalinio kultūros centro įsteigtos nominacijos rengimo darbo grupės posėdžiai (sausio 7, 10, 21 d.) ir du Kultūros ministerijos įsteigtos nominacijos rengimo priežiūros grupės posėdžiai (sausio 24 d., kovo 29 d.). Kovo 31 d. nominacija pateikta UNESCO Reprezentatyviajam žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašui (2003 m. Konvencijos taikymo sritis). Pateikus nominaciją, parengtas ir Kultūros ministerijos vardu išplatintas pranešimas žiniasklaidai.

Paraiškos rengimo procese dalyvavo Lietuvos nacionalinio kultūros centro, Sekretoriato, Vilniaus etninės kultūros centro specialistai, A. ir J. Juškų etninės kultūros muziejaus, Lietuvos nacionalinio muziejaus, Lietuvos istorijos instituto ekspertai, taip pat nevyriausybinių organizacijų, asociacijų „Dangaus sodai“ nariai. Kaip sudėtinė paraiškos dalis sukurtas tradiciją pristatantis 10-ies minučių trukmės filmas (rež. D. Simaitis), kuris laisvai prieinamas visuomenei: <https://www.youtube.com/watch?v=g7iks5yz9c4>

Rugsėjo 19 d. Kultūros ministerija, bendradarbiaudama su Sekretoriatu ir Lietuvos nacionaliniu kultūros centru, pateikė techninius paraiškos patikslinimus pagal UNESCO suformuluotus klausimus.

Paraišką 2023 m. vertins tarptautinė UNESCO ekspertų komisija, kurios rekomendacijų Tarpyvyriausybiniam nematerialaus kultūros paveldo apsaugos komitetui tikimasi sulaukti iki 2023 m. lapkričio, galutinio Tarpyvyriausybinių nematerialaus kultūros paveldo apsaugos komiteto sprendimo – 2023 m. lapkričio–gruodžio mėnesiais.

Lapkričio 7 d. Sekretoriato *Youtube* paskyroje paskelbtas vaizdo klipas, skirtas nematerialaus kultūros paveldo bei šiaudinių sodų įtraukimo galimybių sklaidai ir Tarptautinei žmonių su negalia dienai (gruodžio 3 d.). Vaizdo klipo sukūrimą inicijavo Sekretoriatas, bendradarbiaudamas su Lietuvos nacionaliniu kultūros centru. Žiūrėti: <https://www.youtube.com/watch?v=Tymb-ASUDGM>
<https://lrmk.lrv.lt/lt/naujienos/nominacine-paraiska-siaudiniu-sodu-tradicija-pateikta-unesco>;
<https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1661397/lietuva-pateike-paraiska-siaudiniu-sodu-tradicija-irasyti-i-unesco-paveldo-sarasa>;
<https://www.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/lietuva-pateike-paraiska-siaudiniu-sodu-tradicija-irasyti-i-unesco-paveldo-sarasa-1071693>;
<https://www.15min.lt/kultura/naujiena/naujienos/nominacine-paraiska-siaudiniu-sodu-tradicija-pateikta-unesco-1104-1661092>

Europos NKP koordinatorių tinklas

Balandžio 4 d. įvyko nuotolinis Europos NKP koordinatorių tinklo susitikimas. Susitikimą koordinavo Italija, bendradarbiaudama su Suomija. Susitikime dalyvavo daugiau nei 30 dalyvių iš 26 Europos šalių. Susitikimo

tikslas – aptarti tolimesnio bendradarbiavimo perspektyvas. Susitikime Lietuvai atstovavo Kultūros ministerijos Kultūros paveldo politikos grupės vyriausiasis specialistas Gytis Oržikauskas. Susitikime sudaryta tinklo priežiūros grupė (Italijos, Suomijos, Vengrijos, Nyderlandų atstovai). Diskusijos dėl šio tinklo ateities pratęstos 2003 m. Konvencijos Generalinės asamblėjos 9-oje sesijoje liepos 5-6 d., tinklo susitikime dalyvavo Sekretoriato kultūros programų vadovė.

Lapkričio 7 d. Kultūros programų vadovė ir Komisijos narys prof. R. Laužikas dalyvavo nuotoliniame Europos nematerialaus kultūros paveldo koordinatorių tinklo susitikime, kuris buvo skirtas aptarti 2023 m. Konvencijos 20-mečio sukakties ir Europos paveldo dienų (ET), kurios 2023 m. bus skirtos Gyvajam paveldui, minėjimo planams tinklo šalyse narėse.

Leidiny „#HERITAGEALIVE“

Sekretoriatas bendradarbiavo su Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešąja biblioteka, rengiant naują straipsnį, skirtą istorijų pasakojimo tradicijai ir praktikoms Lietuvoje tarptautiniam leidiniui „#HeritageAlive“. Nauji leidinio numeriai kas dvejus metus pristatomi UNESCO Tarpvyriausybinio komiteto sesijų metu. Straipsnio projektas atrankos komisijai pateiktas rugsėjo 29 d.

Istorijų pasakojimo tradicijai ir praktikoms įvairiose pasaulio šalyse skirtą naują leidinį numatoma pristatyti UNESCO Tarpvyriausybinio nematerialaus kultūros paveldo komiteto sesijos, vyksiančios 2023 m. lapkričio-gruodžio mėn., kurioje dalyvaus 180-190 šalių atstovai.

Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadas (toliau Sąvadas)

Sausio mėn. Sekretoriatas teikė pastabas dėl galutinių korektūrų, susijusių su 2022 m. numatytais skelbti naujai įrašomomis Sąvado (2003 m. Konvencijos taikymo sritis) vertybėmis. Vasario 9 d. įvyko Sąvado ekspertų komisijos (joje narių teisėmis dalyvauja Komisijos narys prof. Rimvydas Laužikas ir Kultūros programų vadovė) posėdis dėl papildomai galimų įrašyti 4 vertybių (3 iš jų papildomai patvirtintos). Iš viso 2022 m. nuspręsta įrašyti 9 vertybes: tradicinį muzikavimą cimbolais Ignalinos ir Švenčionių rajonuose; kapinių šventės tradicijas Kisiniuose; lietuvišką ritinį; Vilniaus universiteto studentų šventės FiDi (Fiziko Diena) tradiciją; akmentašystės tradiciją Kelmėje; dzūkų smuikavimo tradiciją; grojimo mažuoju būgneliu tradiciją Rytų Lietuvoje; Jurginių – Jorės – šventės tradiciją Palangoje; naminio alaus gamybos tradiciją Biržų ir Kupiškio krašte. Iš viso nuo 2017 m. gyvuojančiame sąvade (iki 2021 m. teikimo) įrašytos 39 vertybės.

Gegužės 5 d. Vilniaus m. Rotušėje įvyko Nematerialaus kultūros paveldo vertybių įrašymo ir paskelbimo iškilmės. Sertifikatus paraiškų teikėjams bei vertybių saugotojams teikė Kultūros viceministras Albinas Vilčinskas, Lietuvos nacionalinio kultūros centro direktorius Saulius Liausa, Sąvado komisijos nariai. Sąvado ekspertų komisijoje narių teisėmis dalyvauja Komisijos narys prof. Rimvydas Laužikas ir Kultūros programų vadovė.

Rugsėjo 15 d. Kultūros ministerijoje įvyko pasitarimas dėl atnaujinamų Sąvado nuostatų. Pasitarime dalyvavo Kultūros programų vadovė. Teikti siūlymai dėl Sąvado ekspertų komisijos narių kadencijų ir atstovavimo organizacijoms.

Gruodžio 9 d. Lietuvos nacionaliniame kultūros centre įvyko naujų Sąvado vertybių paraiškų vertybių svarstymas. Įvertintos 8 paraiškos, nutarta sausio mėnesį susirinkti į dar vieną komisijos posėdį dėl pakartotinio 2 paraiškų aptarimo. 5 vertybes nutarta įrašyti į Sąvadą po minimalių pataisymų. 1 paraišką nutarta atmesti su galimybe teikti naują paraišką kitais metais. Daugiau informacijos: <https://savadas.lnkc.lt/>

Projektas „LIVIND. Nematerialus kultūros paveldas – šiaurės dimensija“

Lietuva (Sekretoriatas ir Lietuvos nacionalinis kultūros centras) nuo 2021 m. dalyvauja regioniniame projekte „Nematerialus kultūros paveldas – šiaurės dimensija“. Sekretoriato kultūros programų vadovė – šio projekto tarptautinės Priežiūros grupės narė, kartu su kitais Lenkijos, Norvegijos ir Suomijos partneriais. Projektą administruoja Suomijos paveldo agentūra, pagrindinė rėmėja – Suomijos užsienio reikalų ministerija. Projekte iš viso turėjo dalyvauti 10 Šiaurės šalių ir Baltijos valstybių (nuo kovo mėn. 9). Rusijos Federacijai pradėjus karą Ukrainoje, Suomijos užsienio reikalų ministerija priėmė sprendimą atsakyti Rusijos, kaip šio projekto dalyvės. Projektas bus įgyvendintas iki 2023 rugpjūčio mėn., jam skirta 254 000 Eur. Projekto įgyvendinimo metu (daugiausia nuotolinių susitikimų formatu) dalijamasi gerosiomis nematerialaus kultūros paveldo praktikomis,

plečiamas partnerių ratas, diskutuojama darnaus vystymosi, tvarumo ir nematerialaus kultūros paveldo sąsajų temomis.

Balandžio 27 d. Sekretoriatas kartu su Lietuvos nacionaliniu kultūros centru surengė nacionalinio lygmens LIVIND seminarą apie nematerialaus kultūros paveldo ir tvarumo sąsajas. Paskelbta atvira registracija į renginį. Seminare aktyviai dalyvavo per 50 dalyvių, nematerialaus kultūros paveldo praktikų ir specialistų, savivaldybių, kultūros centrų, saugomų teritorijų atstovų. Pagrindinį pranešimą „Gamtininko požiūris į tradiciją. Patirtys Musteikos pasaulyje“ skaitė Komisijos narys ir Baltijos aplinkos forumo vadovas Žymantas Morkvėnas. Vėliau seminaro dalyviai diskutavo ekologijos, nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo temomis 6 diskusijų grupėse. Diskusijų grupių moderatoriai apibendrino pagrindines dalyvių išsakytas mintis. Seminaro dalyvių įžvalgas vizualizavo infografikė Giedrė Godienė. Po šio seminaro Žymantas Morkvėnas pakviestas pristatyti pranešimą „Empatija gamtai ir paveldui: patirtys iš Mustekos“ tarptautiniame LIVIND seminare „Sampratos ir vietos sprendimai, siekiant išsaugoti gyvąjį paveldą ir ekologinį tvarumą“, kuris įvyko gegužės 25 d. (rengėjas – Suomijos paveldo agentūra).

Birželio 6-7 d. Helsinkyje vyko visų LIVIND tarptautinių partnerių iš 9 šalių susitikimas. Lietuvai susitikime atstovavo Lietuvos nacionalinio kultūros centro atstovės: Loreta Sungailienė ir Skirmantė Ramoškaitė bei Sekretoriato kultūros programų vadovė. Susitikimo tikslas - suderinti tolimesnius LIVIND projekto veiklos planus. Rugsėjo 19 d. įvyko LIVIND internetinis seminaras „Gyvasis paveldas ir socialinis tvarumas: bendruomenių gerovė ir dialogas“, kurio metu buvo pristatomos Estijos ir Norvegijos gerosios nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo patirtys, diskutuojama nematerialaus kultūros paveldo ir socialinės sanglaudos sąsajų klausimais. Seminare dalyvavo Lietuvos nacionalinio kultūros centro ir Sekretoriato atstovai.

Lapkričio 14 d. Sekretoriato ir Lietuvos nacionalinio kultūros centro atstovai dalyvavo tarptautiniame projekto LIVIND vebinare, skirtame gyvojo paveldo kultūriniam darnumui.

Iš viso 2022 m. keturiuose LIVIND vebinaruose, skirtuose darnumo ir tvarumo aspektams nematerialaus kultūros paveldo srityje dalyvavo per 400 dalyvių iš 36 skirtingų Šiaurės ir Baltijos šalių, kiekviename renginyje – vidutiniškai nuo 60 iki 90 dalyvių iš 24-28 šalių, 18 pranešėjų.

LIVIND pilotinis projektas, skirtas Lietuvos vietos šventės tvarumo planui parengti

Birželio 28 d. Sekretoriatas ir Lietuvos nacionalinis kultūros centras surengė kūrybines LIVIND dirbtuves Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato lankytojų centre Marcinkonyse. Šis susitikimas su [Varėnos rajono savivaldybės](#), kultūros srities, NVO bei [Dzūkijos](#) nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direktorijos atstovais – nacionalinio LIVIND pilotinio projekto dalis. Dirbtuves vedė asociacijos „Kūrybinės jungtys“ fasilitatoriai Justas Tertelis ir Aurelija Plūkė, pranešimus skaitė Sekretoriato kultūros programų vadovė ir Varėnos savivaldybės atstovė Regina Svirskienė. Dirbtuvėse tikslingai ieškota kūrybinių ir tvarių idėjų, kaip suderinti gyvosios grybavimo tradicijos išsaugojimo, aplinkosaugos, visuomenės ir turizmo tikslus bei sąveikas, vyko diskusijos, dalijimasis patirtimi ir idėjomis, pateikta konkrečių siūlymų Varėnos grybų šventės organizatoriams.

Sekretoriato ir Lietuvos nacionalinio kultūros centro stebėtojų grupė dalyvavo rugsėjo 10 d. vykusioje Varėnos grybų šventėje. Stebėtojų grupė fiksavo veiklas, atspindinčias tradicijos ir tvarumo sąsajas. Jų refleksijos pristatytos baigiamojoje pilotinio vietos projekto veikloje - kūrybinėse dirbtuvėse spalio 18-19 d., dalyvaujant asociacijos „Kūrybinės jungtys“ fasilitatoriams. Jose dalyvavo 28 įvairių vietos kultūros bei aplinkosaugos organizacijų ir bendruomenių atstovai. Dirbtuvėse aptarta 2022 m. įvykusi šventė, analizuoti jos privalumai ir trūkumai, buvo ieškoma sprendimų, kaip stiprinti tradicinės kultūros ir aplinkosaugos sąsajas bei sąveikas, skatinti ekonominį ir socialinį tvarumą. Sekretoriato kultūros programų vadovė pristatė prezentaciją, skirtą tvarumo aspektams atskleisti. Dirbtuvių metu nufilmuoti 8 interviu, kuriuose užfiksuota medžiaga, atspindinti grybavimo tradicijos sampratą bei su Varėnos grybų švente susijusius lūkesčius. Nufilmuotą medžiagą planuojama panaudoti pilotinio projekto vaizdo ataskaitoje bei pristatomuosiuose straipsniuose vietos spaudoje ir projekto partnerių socialiniuose tinkluose. Informacija paskelbta Sekretoriato ir Lietuvos nacionalinio kultūros centro socialiniuose tinkluose. Projektą numatoma baigti iki 2023 m. sausio mėn. pabaigos. Daugiau informacijos: <https://www.facebook.com/UNESCO.LT>; <https://www.facebook.com/liadieskulturoscentras>), <https://aineetonkulttuuriperinto.fi/en/livind>; facebook.com/livindproject

Spalio 13 d. Sekretoriatas, bendradarbiaudamas su Lietuvos nacionaliniu kultūros centru, parengė ir pateikė Suomijos paveldo agentūrai vietos pilotinio projekto, skirto Varėnos grybų šventės tvarumo planui parengti, paraišką daliniam finansavimui (5400 Eur). Suomijos partneriai paraišką patvirtino ir lapkričio 2 d. dvišalis

finansinės paraiškos patvirtinimo aktas pasirašytas. Lietuvos projektas palankiai įvertintas kaip pirmasis (iš 9 šalių projektų) baigiamas įgyvendinti LIVIND vietos projektas.

Šiaurės ir Baltijos šalių nematerialaus kultūros paveldo gerųjų praktikų portalas *Safeguarding practices*

Šiaurės ir Baltijos šalių Gerųjų nematerialaus kultūros paveldo praktikų portale paskelbta dar viena Lietuvos geroji patirtis – Lietuviškos pirties akademija. Informaciją šiam portalui parengė Sekretoriatas ir VŠĮ „Pirties akademija“ praktikai Birutė Lenktytė-Masiliauskienė ir Rimas Kavaliauskas. Kasmet „Lietuviškos pirties akademijos“ organizuojamuose kursuose apsilanko po kelis šimtus žmonių, jos veikla paskatino ir kitų pirties mokyklų, klubų, organizacijų atsiradimą. Lietuviškos pirties akademijos „studentai“ ir „absolventai“ yra susibūrę į „Pirties meistriškumo klubą“. 2009 m. įsikūrusi „Lietuviškos pirties bičiulių draugija“ vienija pirties mėgėjus, o 2018 m. susikūrė ir profesionalus jungianti „Profesionalių pirtininkų asociacija“. Ilgainiui susikūrė profesionalių ir mėgėjų pirtininkų bendruomenė, kuri skleidžia savo įgytas žinias visoje Lietuvoje. Pirčių lankymo tradicija 2019 m. įrašyta į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą.

Šiuo metu portale šalia Lietuviškos pirties akademijos gerosios praktikos anksčiau paskelbtos net 4 Lietuvos gerosios patirtys: tradicinių šokių klubų judėjimas, Stripeikių bitininkystės muziejaus Medkopio šventė, Klaipėdos etninės kultūros centro rengiamos Delmonų dirbtuvės, Vilniaus etninės kultūros centro Virtuali šiaudinių sodų galerija.

Šiaurės ir Baltijos šalių nematerialaus kultūros paveldo gerųjų praktikų portalas paskirtis įgyvendinti UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvenciją (2003) ir skatinti gerųjų patirčių mainus ir žinomumą nematerialaus kultūros paveldo srityje Norvegijoje, Suomijoje, Švedijoje, Farerų salose, Islandijoje, Danijoje, Alandų salose, Grenlandijoje, Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje. Portalą sukūrė Norvegijos amatų institutas ir organizacija Suomijoje „Šiaurės kultūros kontaktai“, bendradarbiaudami su partneriais regione. Vienas iš šio portalo partnerių – Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatas.

Daugiau informacijos: <https://safeguardingpractices.com/country/lithuania/>

Nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo būklės bei jos gerinimo galimybių tyrimas

Lietuvos kultūros tarybos užsakymu vykdytas Nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo būklės bei jos gerinimo galimybių taikomasis tyrimas, kurio tikslas buvo iširti Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių, įrašytų į UNESCO tarptautinius sąrašus, nacionalinį ir savivaldybių sąvadus, aktualizavimo galimybes, remiantis 2016–2021 m. surinktais duomenimis. Sekretoriatas teikė informacinę medžiagą bei konsultacijas rengiant šio tyrimo specifikacijas bei dalyvavo pirmoje rugsėjo 21 d. vykusioje tarpinstitucinėje apklausoje, kurios metu buvo surinkta medžiaga bendruomenių įsitraukimo į nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo procesus, komunikacijos, šiuolaikinių technologijų panaudojimo klausimais.

Sekretoriatas dalyvavo antroje spalio 4 d. vykusioje tarpinstitucinėje apklausoje, kurios metu buvo surinkta medžiaga Sąvado vaidmens paveldosaugos sistemoje, Sąvado plėtros ir sąrangos metodų, nematerialaus kultūros paveldo finansavimo priemonių, papildomo reglamentavimo poreikio klausimais.

Gruodžio 12 d. Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje įvyko Nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo būklės bei jos gerinimo galimybių tyrimo pristatymas. Tyrimą Lietuvos kultūros tarybos užsakymu atliko UAB „BGI Consulting“ ir VŠĮ „KULTUR“. Tyrimo pristatymo renginyje ir diskusijoje dalyvavo Komisijos narys doc. Salvijus Kulevičius (VU). Sekretoriatas bendradarbiavo su tyrėjais, teikė medžiagą ir dalyvavo *focus* grupių diskusijose.

Nematerialaus kultūros paveldo vertybių stebėseną

Lapkričio 8 d. Kultūros programų vadovė pateikė Kultūros ministerijai komentarus, pastabas ir siūlymus dėl rengiamo Nematerialaus kultūros paveldo vertybių, įrašytų į nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą bei tarptautinius UNESCO nematerialaus kultūros paveldo sąrašus, stebėsenos aprašo projekto.

Istorijos ir archeologijos doktorantų seminaras

Rugpjūčio 25-26 d. Klaipėdos universitete įvyko XII nacionalinis istorijos ir archeologijos doktorantų seminaras. Seminarą rengė Klaipėdos universitetas, Lietuvos istorijos institutas, Vilniaus universitetas ir Vytauto Didžiojo universitetas. Seminare buvo pristatyti doktorantų atliekami istorijos ir paveldosaugos tyrimai. Seminare savo pranešimą „Globalaus ir lokalaus sąveikos: UNESCO nematerialaus kultūros paveldo paradigmos kritika“ pristatė VU doktorantė, Sekretoriato kultūros programų vadovė Milda Valančiauskienė.

Ekspertavimo veiklos, dalyvavimas patariamose tarybose

Sekretoriato kultūros programų vadovė dalyvavo šiose ekspertinėse bei patariamose tarybose ir darbo grupėse:

KM Etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo taryboje

Gruodžio 5 d. Kultūros programų vadovė pirmininkavo posėdžiui, kurio tikslas buvo apsvarstyti ir atrinkti 3 paraiškas iš 15 gautų 2022 m. Kultūros ministerijos premijai už etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo puoselėjimą ir skleidimą gauti. Kultūros ministerijai rekomenduoti trys asmenys 2022 m. premijoms gauti.

KM Kultūros ir meno taryboje

Lapkričio 3 ir 10 d. Kultūros programų vadovė dalyvavo nuotoliniuose pasitarimuose dėl kandidatų, teikiamų apdovanoti Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Garbės ženklų „Nešk savo šviesą ir tikėk“, sąrašo svarstymo ir atrankos bei Lietuvos kultūros tarybos lėšomis finansuojamų Stipendijų kultūros ir (ar) meno kūrėjams kvotų nustatymo tvarkos aprašo pakeitimų svarstymo.

Lietuvos kultūros taryboje

Lapkričio 24 d. Kultūros programų vadovė dalyvavo nuotoliniame ekspertų posėdyje dėl paraiškų Lietuvos kultūros tarybos programai „**Strateginis mėgėjų meno renginių finansavimas**“ atrankos.

UNESCO KONVENCIJA DĖL KULTŪROS RAIŠKOS ĮVAIROVĖS APSAUGOS IR SKATINIMO (toliau - 2005 m. Konvencija)

Vasario 8-11 d. UNESCO būstinėje Paryžiuje ir nuotoliniu būdu vyko 2005 m. Konvencijos Tarpvyriausybinių komiteto 15-oji sesija. Šioje sesijoje dalyvavo Milda Vakarainaitė, Kultūros ministerijos Profesionaliosios kūrybos ir tarptautiškumo politikos grupės vyriausioji specialistė, Sekretoriato kultūros programų vadovė ir Gytis Marcinkevičius, Atstovybės ministras patarėjas.

Lietuvos delegacijos pasisakyme, įvertinančiame UNESCO Sekretoriato veiklą 2021 m., akcentuota veiklų, skirtų gebėjimų stiprinimui, Konvencijos įgyvendinimo monitoringui, komunikacijos iniciatyvų svarba. Lietuvos delegacija pasveikino naujas Konvencijos šalis Žaliąjį Kyšulį ir Turkmėniją, taip pat Meksiką už priimtą atsakomybę surengti pasaulinį kultūros politikos forumą „Mondiocult“ 2022 m. Lietuva taip pat pabrėžė, kad kaip šalis narė periodiškai skiria laisvanoriškus įnašus į šios konvencijos fondą. Be to, Lietuva remia ypatingos svarbos UNESCO humanitarinę iniciatyvą „Revive the Spirit of Mosul“: 2018 m. Lietuva skyrė 10 000 Eur, o 2021 m.– 45 000 Eur vystomojo bendradarbiavimo lėšų. Pasisakyme apgailestauta, kad dėl tikslinių laisvanoriškų indėlių į fondą stokos UNESCO Sekretoriatas negalėjo pilnai įgyvendinti veiklos, skirtos kultūros sektoriaus plėtotei skaitmeninėje aplinkoje. Pasidžiaugta Lietuvos nacionalinės iniciatyvos „E-kultūra“ perspektyvomis. Lietuvos atstovai taip pat pabrėžė, kad būtina ateityje svarstyti galimybę jungti ataskaitas apie UNESCO 1980 m. Rekomendacijos dėl Menininko statuso įgyvendinimą ir 2005 m. Konvencijos periodines ataskaitas.

Spalio 27 d. Sekretoriatas kartu su Kultūros ministerija, atsiliepdamis į UNESCO kvietimą, parengė kreipimąsi į Lietuvos kultūros ir kūrybinio sektoriaus nevyriausybines organizacijas (įskaitant kultūros ir kūrybines įmones bei kultūros institucijas), kviesdami pateikti informaciją apie iššūkius, su kuriais jos susidūrė per COVID-19 pandemiją, bei išreikšti savo nuomonę dėl labai mažų, mažų ir vidutinių kultūros ir kūrybos įmonių dalyvavimo apklausose, skirtose įvertinti šios konvencijos įgyvendinimą ją ratifikavusiose šalyse. Surinkti duomenys padės išryškinti problemines sritis ir būtinas stiprinti veiklos kryptis, susijusias su pilietinės kultūros visuomenės vaidmens svarba, ir bus aptarti 2005 m. Konvencijos Tarpvyriausybinių komiteto 16-oje sesijoje (2023 m. vasario 7-10 d.). Daugiau informacijos: <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/kvieciame-kulturos-ir-kurybinio-sektoriaus-nevyriausybinis-organizacijoms-dalyvauti-unesco-apklausoje>

Rekomendacija dėl menininko statuso

Lapkričio 17 d. Kultūros ministerija pateikė UNESCO užpildytą ataskaitą dėl Rekomendacijos dėl menininko statuso įgyvendinimo Lietuvoje 2019-2022 m. laikotarpiu. Tai jau 4-oji Lietuvos teikta ataskaita. Daugiau informacijos: <https://en.unesco.org/creativity/governance/status-artist>

Pasaulinė konferencija MONDIACULT 2022

Rugsėjo 28-30 d. Meksiko mieste (Meksika) įvyko Pasaulinė UNESCO kultūros politikos ir darnaus vystymosi konferencija MONDIACULT 2022. Tai didžiausias pastarųjų dešimtmečių kultūros politikos renginys, subūręs kultūros ministrus, vyriausybinės agentūras ir nevyriausybinių sektorių iš viso pasaulio. Į jį susirinko beveik 2600 dalyvių. UNESCO ir Meksikos kvietimu 150 valstybių į konferenciją atsiuntė delegacijas, 135 iš jų aukščiausiu lygiu atstovavo kultūros ministrai. Nuo 2025 m. ketinama įsteigti Pasaulinį kultūros politikos forumą, kurį kas ketverius metus organizuos UNESCO. Per 150 valstybių atstovų priėmė Kultūros deklaraciją, kurioje akcentuojama, kad kultūra – tai visuotinė viešoji gėrybė. Deklaracijoje atspindėti šalių susitarimai dėl bendro veiksmų plano, raginant valstybes išskirti kultūrą kaip atskirą tikslą šalia kitų JT darnaus vystymosi tikslų, pabrėžiama menininkų socialinių ir ekonominių teisių, kūrybos laisvės svarba, būtinybė užtikrinti vietos bendruomenėms teises saugoti ir perduoti savo protėvių žinias, kultūros ir gamtos paveldo apsaugos reikšmė. Deklaracijoje skatinama užtikrinti kultūros įvairovę skaitmeninėje aplinkoje, menininkų intelektualinės nuosavybės teises. Deklaracijoje vyriausybės kviečiamos įsipareigoti stiprinti kovą su neteisėta prekyba kultūros vertybėmis, stiprinant tarptautinį bendradarbiavimą, siekiant paskatinti meno rinkos dalyvius neprekiuoti vertybėmis, kurių kilmė nėra įrodyta. Vis dėlto deklaracijoje nepaminėtos aktualijos, tokios kaip Rusijos vykdomas karas Ukrainoje – tai labiausiai europiečių ir jų sąjungininkų kritikuotas deklaracijos trūkumas.

Į Konferenciją vyko Lietuvos Kultūros ministerijos ir Atstovybės delegacija, kuriai vadovavo Kultūros ministras Simonas Kairys. Ministras dalyvavo teminėje sesijoje „Paveldas ir kultūros įvairovė krizinėse situacijose“, kurios metu perskaitė nacionalinį pranešimą ir plenarinėje sesijoje pristatė bendrą Rusijos karą Ukrainoje smerkiančią deklaraciją 48 pasaulio šalių (Albanijos, Andoros, Australijos, Kanados, Didžiosios Britanijos, Ekvadoro, Sakartvelo, Gvatemalos, Islandijos, Japonijos, Moldovos, Monako, Juodkalnijos, Naujosios Zelandijos, Šiaurės Makedonijos, Norvegijos, Palau, San Marino, Šveicarijos, Ukrainos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Austrijos, Belgijos, Bulgarijos, Kroatijos, Kipro, Čekijos, Danijos, Estijos, Suomijos, Prancūzijos, Vokietijos, Graikijos, Vengrijos, Airijos, Italijos, Latvijos, Lietuvos, Liuksemburgo, Maltos, Nyderlandų, Lenkijos, Portugalijos, Rumunijos, Slovakijos, Slovėnijos, Ispanijos ir Švedijos) vardu. Deklaraciją pasirašiusios šalys reikalauja Rusijos tuoj pat baigti karą Ukrainoje, atsitraukti iš suverenos valstybės teritorijos, taip pat sustabdyti daromą didžiulę žalą Ukrainos gamtos, kilnojamam ir nekilnojamam kultūros paveldui.

Spalio 27 d. Sekretoriato kultūros programų vadovė Kultūros ministerijai pateikė redakcines pastabas dėl Mondiacult deklaracijos vertimo.

UNESCO kūrybinių miestų tinklas

Vilnius, Literatūros miestas

Sausio 20 d. Sekretoriato siūlymu įvyko posėdis Vilniaus m. savivaldybės administracijos kultūros skyriuje dėl galimybės Vilniui tapti ICCORN tinklo nariu. Šis tinklas, kurį koordinuoja Norvegijos vyriausybė, jungia miestus, kurie kas dvejus metus priima ir padeda bent vienam pabėgėliui menininkui, atvykstančiam iš pavojingų pasaulio vietų. Dalis ICCORN miestų taip pat yra UNESCO kūrybinių miestų tinklo nariai. Pasiūlymas priimtas palankiai, laukiama tolimesnių Vilniaus m. savivaldybės veiksmų.

Vasario 2 d. įvyko Vilniaus m. savivaldybės kultūros skyriaus pasitarimas dėl viešosios įstaigos „Vilnius UNESCO Literatūros miestas“ steigimo. Pasitarime derinti būsimos įstaigos veiklos formato klausimai, Sekretoriatas teikė redakcines pastabas raštu dėl Vilniaus m. savivaldybės administracijos pasiūlymo dėl sprendimo investuoti projektui, teikiamam Vilniaus miesto tarybai. Kovo 3 d. įvyko Vilniaus m. tarybos kultūros komiteto posėdis dėl šios viešosios įstaigos steigimo. Sekretoriato ir kitų dalyvavusių institucijų atstovai pateikė argumentus, kodėl būtų svarbu turėti autonomišką įstaigą, suinteresuotą Vilniaus, kaip literatūros miesto, garsinimu. Kultūros komitetas siūlymui pritarė. Po svarstymų kituose Vilniaus m. tarybos komitetuose ir pritarus Vilniaus m. tarybai, balandžio 1 d. įsteigta ir ėmė veikti viešoji įstaiga „Vilnius UNESCO Literatūros miestas“.

Balandžio 1 d. įvyko pasitarimas-konsultacija su Anykščių m. savivaldybės atstovais dėl galimybės 2023 m. Anykščiams teikti literatūros miesto paraišką UNESCO kūrybinių miestų tinklui. Pasitarime dalyvavo Sekretoriato kultūros programų vadovė.

Pasaulinei romano savaitei skirti renginiai

Spalio 13–19 d. Vilnius UNESCO literatūros miestas drauge su Vilniaus muziejumi, Vilniaus miesto savivaldybės centrine biblioteka ir Naujosios Vilnios biblioteka, paminėjo UNESCO paskelbtą Pasaulinę romano savaitę. Pirmą kartą paminėta Pasaulinė romano savaitė – proga atkreipti dėmesį į rašymo, skaitymo bei knygų industrijos

visame pasaulyje svarbą bei pagerbti įvairių su literatūrine kūryba susijusių suinteresuotųjų šalių – nuo romanistų, poetų, scenaristų, dramaturgų, literatūros kritikų, tinklaraštininkų iki žurnalistų – darbą. Šiais metais taip pat paminėtos Jameso Joyce'o romano „Ulisas“ išleidimo 100-osios metinės. Projektas „ULISAS. Europos Odisėja“ vyko 18-oje Europos miestų, kiekviename jų chronologine tvarka buvo skaitomi „Uliso“ skyriai. Vilniui, kaip sparčiai besikeičiančiam miestui, atiteko 3-iasis romano skyrius. Vilniečiai ir miesto svečiai buvo kviečiami į skaitymus, kuriuose „Uliso“ 3-įjį skyrių interpretavo teatro „Atviras ratas“ aktoriai Aldona Vilutytė, Matas Dirginčius ir Justina Smieliauskaitė.

Lapkričio 17 d. įvyko Literatų namų, VŠĮ „Vilniaus literatūros miestas“ būstinės, įsikūrusios buvusiose LNUKS patalpose Šv. Jono 11, atidarymas. Atidarymo programoje vieši renginiai, rašytojų susitikimai su skaitytojais, paskaitos, poezijos apie Vilnių skaitymai, kt. Viename iš renginių, atidarymo diskusijoje kartu su Vilniaus m. savivaldybės vicemere Edita Tamošiūnaite, Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininke Birute Jonuškaite ir VŠĮ „Vilniaus literatūros miestas“ vadove Rūta Kaikare dalyvavo Sekretoriato kultūros programų vadovė. Daugiau informacijos: <https://vilnius.lt/lt/vilniusliterature-0/>
<https://www.delfi.lt/kultura/naujienos/vilniuje-atidaryti-literatu-namai-dzinas-isleistas-is-butelio.d?id=91780355>
<https://www.delfi.lt/kultura/naujienos/vilniuje-duris-atvers-literatu-namai-uzsukti-pasikalbėti-apie-knygas-gales-visi.d?id=91659363>

Kaunas, Dizaino miestas

Spalio 11-15 d. Kaune įvyko kasmetinis UNESCO Dizaino miestų potinklio susitikimas. Kaune surengti šį potinklio miestų susitikimą nuspręsta Australijos mieste Geelong 2021 m. Susitikimo tikslas – suburti tarpdisciplininę lyderių grupę, kuri aptartų socialinių, aplinkosauginių, kultūrinių ir miesto dizaino projektų klausimus, sektoriaus galimybes stiprinti dizaino vaidmenį transformuojant prarastus miestus, erdves ir tapatybes: po karo, klimato katastrofų, pasaulinių nelaimių, epidemijų, dalyvautų diskusijose *miesto dizainas laimei* tema. Susitikime dalyvavo tokie pasauliniai dizaino tinklai, kaip iCoD (*International Council of Design*), BEDA (*Bureau of European Design Associations*), EIDD (*Design for All Europe*). UNESCO Dizaino miestų tinklo susitikimas vyko po Kaunas2022 organizuojamos Tarptautinės dizaino tinklų asamblėjos skėčiu.

Tarptautinės džiazos dienos minėjimas

Balandžio 30 d. Tarptautinės džiazos dienos proga Kultūros radijo stotis LRT KLASIKA, Lietuvos džiazos federacija ir Sekretoriatas surengė šventinį džiazos koncertą. Ypatingas šios transliacijos svečias – saksofonininkas iš Ukrainos Andrey Chmut. Koncerte taip pat pasirodė didelis būrys Lietuvos džiazos profesionalų – muzikantai Giedrius Nakas (fortepijonas), Gediminas Stepanavičius (kontrabosas), Domantas Razmus (būgnai), solistai: Marius Šinkūnas (vibrofonas), Donatas Petreikis (saksofonas), Dainius Paulauskas ir Valerijus Ramoška (fortepijonas ir trimitas), Petras Vyšniauskas (saksofonas), Veronika Chi Chi (vokalas), Mindaugas Stumbras (gitara), Andrejus Polevikovas (fortepijonas) ir Girmantė Vaitkutė (vokalas). Džiazos dienos koncertas buvo transliuojamas tiesiogiai per LRT KLASIKĄ, televizijos kanalą LRT PLIUS, portale LRT.lt, LRT, Lietuvos džiazos federacijos ir Komisijos socialinę paskyrą *Facebook*.

Daugiau informacijos: <https://www.facebook.com/UNESCO.LT/videos/324282816317369>
<https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/1680513/tarptautinei-dziazos-dienai-sventinis-koncertas-ir-ypatingas-svecias-is-ukrainos>
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000212056/lrt-klasika-gyvai-dziazas-uz-taika-unesco-tarptautines-dziazos-dienos-koncertas>

4-oji Maltos meno stovykla „Taikos spalvos“

Rugpjūčio 15 d. Sekretoriatas pateikė Maltos nacionalinei UNESCO komisijai Lietuvos menininkės Rimos Blažytės (Vilniaus dailės akademijos meno ir scenografijos katedros absolventės) kandidatūrą dalyvauti 4-ojoje Maltos ir Andoros nacionalinių UNESCO komisijų rengiamoje kasmetinėje menininkų stovykloje „Taikos spalvos“, kuri vyko lapkričio 5-17 d. Maltoje. Šios stovyklos tikslas – tarpkultūriniai mainai ir dialogas tarp skirtingoms kultūroms ir šalims atstovaujančių menininkų.

MINIMOS SUKAKTYS

Spalio 6 d. ir gruodžio 12 d. Sekretoriato kultūros programų vadovė dalyvavo *M.K. Čiurlionio 150-ųjų gimimo metinių minėjimo nacionaliniu ir tarptautiniu mastu programos projektui parengti* darbo grupės nuotoliniuose susitikimuose. Susitikimų metu aptartas minėjimo programos projektas, veiklos planai bei jų įgyvendinimas, paraiška UNESCO minimų datų programai.

Lapkričio 30 d. Sekretoriatas, bendradarbiaudamas su Nacionaliniu M.K. Čiurlionio muziejumi, pateikė UNESCO M.K. Čiurlionio 150-ųjų gimimo metinių nominacijos paraišką minimų datų programai, kuriai moralinės paramos raštus pateikė Estija, Latvija ir Lenkija.

PASAULIO KULTŪROS IR GAMTOS PAVELDO APSAUGOS KONVENCIJA

Atidėta 45-oji Pasaulio paveldo komiteto sesija

Balandžio mėn. Pasaulio paveldo komiteto biuras priėmė sprendimą atidėti 45-oji UNESCO Pasaulio paveldo komiteto sesija, kuri turėjo įvykti birželio 19-30 d. Kazanėje, pirmininkaujant Rusijos Federacijai (daugiau informacijos: <https://whc.unesco.org/en/sessions/45COM/>). Remiantis Darbo taisyklių 4.1 straipsniu, tik Pasaulio paveldo komitetas, pasikonsultavęs su UNESCO generaline direktore, gali keisti Pasaulio paveldo komiteto sesijos datą ir vietą. Nepaisant didelių diplomatinių pastangų ir tarptautinės bendruomenės spaudimo dėl Rusijos karo veiksmų Ukrainoje, nepavyko įtikinti balso teisę turinčias šalis imtis radikalesnių sprendimų. Liepos 8 ir 20 d. Pasaulio paveldo komiteto biuro posėdžiuose nepavyko rasti bendro sutarimo dėl Sesijos tolimesnio organizavimo, įskaitant jos vietą ir laiką. Sprendimai buvo atidėti, pati situacija įšaldyta.

17-oji neeilinė Pasaulio paveldo komiteto sesija

Gruodžio 12 d. Pasaulio paveldo komitetas susirinko į 17-ąją neeilinę sesiją, kurioje pagaliau priimti reikšmingi sprendimai dėl 45-osios Pasaulio paveldo sesijos organizacijos. Darbotvarkėje pagrindinis dėmesys skirtas Pasaulio paveldo komiteto darbo procedūrų taisyklės 2.1 pakeitimui. Remiantis dokumentu, Pasaulio paveldo komiteto sesija turi vykti kasmet. Nutarta 45-ąją Pasaulio paveldo komiteto sesiją rengti kitais metais. 2023 m. sausio mėn. bus apsispręsta dėl sesijos datos, vietos bei patvirtinta preliminarinė darbotvarkė. Sesijos organizacijos postūmiui įtakos turėjo lapkričio 22 d. Rusijos Federacijos ambasadoriaus Aleksandro Kuznecovo pareiškimas apie atsistatydinimą iš Pasaulio paveldo komiteto pirmininko pareigų. Remiantis Komiteto darbo tvarkos taisyklėmis, pirmininko mandatas pagal abėcėlinę pirmumo teisę atitenka Komiteto biuro vicepirmininkui. Juo tapo Saudo Arabijos karalystė, paskirdama pirmininko pareigas eiti nuolatinę ambasadorę prie UNESCO, jos karališkąją didenybę princesę Haifa Al Mogrin. Daugiau informacijos: <https://whc.unesco.org/en/sessions/17EXTCOM/>

III-asis pasaulio paveldo vertybių periodinių ataskaitų ciklas

Balandžio 19 d. gauta informacija apie Pasaulio paveldo vertybių III-iojo ciklo Europos ir Šiaurės Amerikos regiono periodinių ataskaitų rengimą. Numatyta ciklo pradžia - 2022 rugsėjo mėn., galutinės ataskaitos teikiamos 2023 liepos mėn. Pasaulio paveldo centro prašymu pateikta nacionalinių koordinatorių ir vietos valdytojų kontaktinė informacija, taip pat keturių pasaulio paveldo vertybių teritorijų ir apsaugos zonų ribų GIS duomenys, kuriuos planuojama suvesti į vieningą Pasaulio paveldo vertybių skaitmeninę duomenų bazę. Ruošiantis III-ajam periodinių ataskaitų ciklui, svarstyti tarpvalstybinių vertybių, turinčių bendrą teritoriją su Rusijos Federacija ir Baltarusija, jungtinės ataskaitos rengimo iššūkiai. Šiuo tikslu Sekretoriatas inicijavo kreipimąsi į Pasaulio paveldo centrą, siekiant susitarti dėl individualios ataskaitos pateikimo. Tarpininkaujant Ambasadorei Jolantai Balčiūnienei priimtas sprendimas Kuršių nerijos bei Struvės geodezinio lanko ataskaitas teikti individualiai.

Spalio 20-21 d. surengtas koordinacinis Europos ir Šiaurės Amerikos regiono susitikimas, kuriame dalyvavo Lietuvos nacionaliniai koordinatoriai kultūros ir gamtos paveldui. Susitikime pristatyta periodinių ataskaitų parengimo tvarka ir priemonės, aptarti kylantys klausimai.

Lapkričio 15 d. ir gruodžio 8 d. Sekretoriatas organizavo susitikimus su pasaulio paveldo vertybių vietos valdytojais, susijusių institucijų atstovais, kuriuose pasidalinta informacija iš regioninių susitikimų, aptarta ataskaitų parengimo eiga, koordinavimo darbai ir klausimų turinys. Remiantis buvusiu patirtimi, nuspręsta nesteigti formalių darbo grupių, bet periodiškai organizuoti susitikimus su nacionaliniais koordinatoriais Sigita Bugeniene ir Rūta Baškyte. Informuota apie Struvės geodezinio lanko vertybės kuravimo perdavimo Aplinkos ministerijai procedūras. Sutartas periodinės ataskaitos parengimo „vidinis“ terminas – 2023 m. birželio 1 d.

Šalių narių atvirosi darbo grupė dėl istorinės atminties vietų, susijusių su neseniai įvykusiais konfliktais

Sausio – birželio mėn. vyko Pasaulio paveldo komiteto sprendimu 44COM 8 įsteigtos atvirosios darbo grupės posėdžiai. Darbo grupės tikslas – parengti Pasaulio paveldo komiteto 45-osios sesijos svarstymui gairių dokumentą vietovėms, susijusioms su neseniai vykusiais konfliktais, kurios galėtų būti įrašomos į Pasaulio paveldo sąrašą. Diskusijų pagrindu tapo ICOMOS ir kitų nepriklausomų ekspertų išvados, kuriose tokių vietovių įrašymas vertinamas skeptiškai, nes tokių XX-XXI a. įvykių istorinė ir politinė atmintis yra subjektyvi, kintanti ir tokių vietovių įrašymas į Pasaulio paveldo sąrašą galėtų tapti politinių įtampų priežastimi. Išvadose siūloma tokių vietovių įamžinimui rasti kitas UNESCO programas, pavyzdžiui, UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo sąrašą, UNESCO „Pasaulio atmintis“ programą ir kt. Gairių dokumente šių vertybių įrašymui iškeltos trys esminės

sąlygos: 1) būtina pagrįsti tokių vertybių išskirtinę visuotinę reikšmę; 2) remiantis vi kriterijumi istorinės atminties vietos turi turėti materialios vertės sąsajas, ypač pabrėžiant supančią aplinką, kraštovaizdį, siejamą su istorinių įvykių kontekstu; 3) remiantis bendromis nominacijų parengimo nuostatomis, šioms vertybėms turės būti atlikta palyginamoji analizė. Paraiškos šalis, iškilus poreikiui, turės dalyvauti mediacijos procese, siekdama įtraukti suinteresuotas šalis, kurioms ši paraiška turi reikšmę ir istorinę svarbą. Pasitelkus programos „Pasaulio atmintis“ modelį buvo pasiūlyta įvesti užginčijimo mechanizmą, kuriuo bus galima išreikšti nepritarimą nominacijoje pateiktai istorinių įvykių interpretacijai, reikšmėms bei ieškoti sutartino konsensuso.

Darbo grupėje Lietuvai atstovavo ir pasiūlymus teikė Kultūros ministerijos kultūros paveldo vyr. specialistė Sigita Bugenienė, Atstovybės delegatas Gytis Marcinkevičius, Komisijos narys doc. dr. Salvijus Kulevičius ir Sekretoriato paveldo programų vadovė.

Tarpinstitucinė darbo grupė dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo keitimo

Balandžio – birželio mėn. vyko intensyvūs tarpinstitucinės darbo grupės susitikimai dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (toliau – NKPAĮ) keitimo, kuriuose svarstyti Sekretoriato pasiūlymai dėl Pasaulio paveldo konvencijos nuostatų integravimo į nacionalinę teisę. Aptartos tokios Konvencijos sritys, kaip pasaulio paveldo sąvokos harmonizavimas su nacionaliniais teisės aktais, pasaulio paveldo vertybių valdymo planų ir išskirtinės visuotinės vertės aprašų įteisinimas, tarptautinis vertybių statusas (ar reikšmingumo lygmuo), nacionalinių koordinatorių ir vietos valdytojų funkcijų nustatymas. Ieškota teisinių sprendimų dėl Poveikio paveldui vertinimo ir jo procedūrinių sąlygų nustatymo, Konvencijos įgyvendinimo gairių 172 punkto įgyvendinimo, suinteresuotų grupių dalyvavimo proceso, gebėjimų stiprinimo ir švietimo programų įtvirtinimo. Kultūros ministerijos iniciatyva įsteigta darbo grupė dėl NKPAĮ keitimo iki 2023 m. IV ketv. turi parengti galutinius teisinių formuluočių pasiūlymus, siekiant Konvenciją integruoti į nacionalinę teisę. Darbo grupėje Sekretariatui atstovauja Paveldo programų vadovė.

Vykdam NKPAĮ pataisų rengimo komunikacinę sklaidą Sekretoriato atstovė teikė interviu rengiamame Kultūros ministerijos spaudos pranešime.

Pasaulio paveldo vertybių valdymo planų gairės

Balandžio 23 d. suderintas UNESCO pasaulio paveldo Lietuvoje valdymo planų rengimo gairių projektas, patvirtintas Kultūros ministro įsakymu. Valdymo plano gairės parengtos kartu su Kultūros ministerijos Kultūros paveldo politikos grupe, siekiant nustatyti aiškias ir vienodas valdymo planų rengimo, tvirtinimo, stebėsenos ir atnaujinimo nuostatas UNESCO pasaulio paveldui Lietuvoje ir paveldui, esančiam Preliminariajame konvencijos šalių narių paveldo sąraše.

2011 m. Rekomendacijos dėl istorinio urbanistinio kraštovaizdžio klausimynas

Lapkričio mėn. Pasaulio paveldo centrai pateiktas 2011 m. Rekomendacijos dėl istorinio urbanistinio kraštovaizdžio klausimynas, skirtas įvertinti rekomendacijų poveikį urbanistinio paveldo aplinkai ir jų įgyvendinimo efektyvumą. Klausimyną užpildė Kultūros ministerijos atstovai talkinant Sekretariatui. Paskutinį kartą klausimynas teiktas 2018 m. Rekomendacijos yra UNESCO patvirtintas dokumentas, skirtas istorinei, urbanizuotai aplinkai saugoti, vystyti ir plėtoti siekiant integralaus požiūrio į paveldėtas materialias/nematerialias vertybes, derinant kultūrinę, ekonomines, socialines reikmes.

Viešos paskaitos Vilniaus ir Vytauto Didžiojo universitetų studentams, gidų rengimo kursams

Sekretoriato darbuotojos parengė ir pristatė paskaitas, kuriose supažindinta su UNESCO organizacija, jos tikslais, veiklos kryptimis, prioritetais. Plačiau pristatytos UNESCO programos, ypač pasaulio paveldo koncepcija, pasaulio paveldo sąrašas, jo globali reikšmė ir vertybių įvairovė. Paskaitos surengtos:

- spalio 25 d. VDU Paveldosaugos ir turizmo programos magistrams;
- lapkričio 11 d. Žirmūnų mokymo centre Kelionių gido specialybės studentams;
- lapkričio 28 d. VU Vilniaus universiteto 3 ir 4 kurso geografijos ir 3 kurso aplinkotyros ir aplinkosaugos studentams.

Paroda „Lietuvos vertybės UNESCO sąrašuose ir registruose“

2022 m. organizuotas Sekretoriato interaktyvios parodos „Lietuvos vertybės UNESCO sąrašuose ir registruose“ eksponavimas VU MKIC'e ir Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje. „UNESCO savaitės“ renginių metu vykdytos edukacijos UNESCO kuruojamų mokyklų moksleiviams (edukatorė Indrė Antanavičiūtė).

Šis projektas, bendradarbiaujant su Vilniaus dailės akademijos Grafinio dizaino katedra, parengtas 2020 m., minint UNESCO pasaulio paveldo Lietuvoje metus. Parodos stendai supažindina su 11 Lietuvos vertybių, įrašytų į skirtingus UNESCO tarptautinius sąrašus, pristato jų išskirtines savybes ir pasaulinę reikšmę. Plačiau žr. 3.1 Daugiau informacijos: <https://biblioteka.vu.lt/apie/naujienos/1708-bibliotekoje-veikia-paroda-lietuvos-paveldo-vertybes-unesco-sarasuose-ir-registruose>; <https://www.lnb.lt/parodos/8944-paroda-lietuvos-paveldo-vertybes-unesco-sarasuose-ir-registruose>

Kelio ženklų projektai

Liepos mėn. suderinti Kernavės archeologinės vietovės, Kuršių nerijos kelio ženklų projektai, kuriuos įgyvendino Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba. Juose naudojamas UNESCO pasaulio paveldo logotipas. Remiantis logotipų naudojimo taisyklėmis, projekto maketai suderinti su UNESCO būstine ir Sekretoriatu.

Pasaulio paveldo konvencijos 50-ties metų minėjimo iniciatyvos

Sekretoriatas atsiliepė į UNESCO Pasaulio paveldo centro kvietimą pateikti šalies Pasaulio paveldo vertybių fotografijas artėjančiam Pasaulio paveldo konvencijos 50-ties metų jubiliejui, kurio proga buvo rengiama lauko ekspozicija UNESCO būstinės priegose. Bendradarbiaujant su Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcija, Vilniaus senamiesčio agentūra ir Nacionaliniu Kuršių nerijos parku buvo atrinktos 19 fotografijų būsimai parodai. Šie kadrai taip pat bus naudoti platesnėje UNESCO komunikacinėje sklaidoje – propaguojant pasaulio paveldo objektų įvairovę visose platformose, įskaitant skaitmeninius kanalus, nuotraukų duomenų bazes. Parodai pasirinkta autorės Renatos Kilinskaitės fotografija „Pervalkos švyturys“.

Konferencija, skirta 50 - ties metų UNESCO pasaulio paveldo konvencijos Europoje minėjimui

Sausio mėn. Sekretoriatas išplatino Tarptautinio kultūros centro, Lenkijos ICOMOS ir Krokuvos miesto kvietimą birželio 8-11 d. dalyvauti konferencijoje, skirtoje 50-ties metų UNESCO pasaulio paveldo konvencijos Europoje minėjimui, siekiant aptarti konvencijos iššūkius ir pasiekimus. Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros direktorius, vietos valdytojas Gediminas Rutkauskas konferencijoje skaitė pranešimą apie Vilniaus istorinio centro išsaugojimo ir valdymo patirtis.

UNESCO kvietimas teikti paraiškas tarptautiniam kadruočių piešimo konkursui

Sekretoriatas išplatino kvietimą teikti paraiškas tarptautiniam kadruočių piešimo konkursui tema „Pasaulio paveldas ir klimato kaita“. Konkurso tikslas - kūrybiškai pažvelgti į pasaulio gamtos ir paveldo išsaugojimo iššūkius, susijusius su klimato kaitos grėsmėmis ir kartu ieškoti tvarių, klimatui neutralių sprendimų, užtikrinančių žmonijos paveldo išsaugojimą ateinančioms kartoms. Geriausi kūrybiniai sprendimai bus profesionaliai išplėtoti į animacinius filmus. UNESCO Pasaulio paveldo edukacijos programos dėka jau 20 m. kuriami animaciniai filmai apie pasaulio paveldą vaikams. 2002 m. sukurtas personažas Paveldukas („*Patrimonio*“), padeda vaikams pažinti pasaulio paveldo vietas. Daugiau informacijos: <https://whc.unesco.org/en/patrimonio/>

Kvietimas teikti paraiškas pasaulio paveldo objektų interpretacinio planavimo kursams

Sekretoriatas išplatino kvietimą teikti paraiškas ir dalyvauti kursuose, kurie skirti Pasaulio paveldo vertybių valdytojams ir kitiems dirbantiems kultūros paveldo objektuose, susijusiems su paveldo pristatymu ir interpretavimu. Kursų tikslas - auginti kompetencijas ir suteikti žinių apie paveldo verčių interpretavimo sritį, įskaitant jos principus, praktiką ir planavimo procesą, siekiant įdiegti interpretavimo priemones į kasdienes veiklas pasaulio paveldo objektuose. Kursus organizavo UNESCO (*Regional Bureau for Science and Culture in Europe*) kartu su Europos paveldo interpretavimo asociacija (*European Association for Heritage Interpretation - Interpret Europe*). Kursuose dalyvavo Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijos specialistai.

Tarptautinė konferencija „Varšuvos rekomendacija – paveldo atkūrimo įvadas“

Sekretoriatas išplatino informaciją apie lapkričio 24 d. vykusią UNESCO Pasaulio paveldo centro, Lenkijos kultūros paramos centro prie Lenkijos kultūros ministerijos bei ICCROM organizuotą hibridinę tarptautinę konferenciją „Varšuvos rekomendacija – paveldo atkūrimo įvadas“, skirtą tampresniam regioniniam ir institucijų bendradarbiavimui, taip pat iššūkiams ir galimybėms, susijusioms su skaitmeninimu, dokumentavimu ir holistiniu požiūriu į paveldo atkūrimą. Renginyje dalyvavo ekspertai iš UNESCO, ICCROM, Nacionalinio kultūros paveldo instituto.

Kvietimas dalyvauti Pasaulio paveldo savanorystės programos veiklose

Sekretoriatas išplatino kvietimą dalyvauti Pasaulio paveldo savanorystės programos veiklose. Šių jubiliejinį metų projekto tema – „Pasaulio paveldo savanoriai – darbas dėl ateities“.

Pasaulio paveldo savanorių programa siekia skatinti jaunas žmones aktyviai dalyvauti UNESCO Pasaulio paveldo apsaugos, išsaugojimo ir sklaidos procesuose. Pagrindiniai programos tikslai – stiprinti jaunų žmonių gebėjimus, siekti praktinių ir profesinių žinių. Remiantis šia iniciatyva, kiekvienais metais UNESCO Pasaulio paveldo vietovėse rengiamos savanorių stovyklos, į kurias kviečiamas atvykti jaunimas iš viso pasaulio, siekiant jį supažindinti su šalies paveldu ir vykdyti konkrečius savanoriškus darbus. Daugiau informacijos: <https://whc.unesco.org/en/news/2495>

Kauno modernizmo paraiška „Modernusis Kaunas: Optimizmo architektūra, 1919-1939“

2021 m. gruodžio 20 d. tarptautinis ICOMOS Pasaulio paveldo skyrius pateikė Kauno modernizmo paraiškos tarpinę ataskaitą, prašydami papildomos informacijos į nurodytus klausimus, susijusius su Kauno modernistinio paveldo apsauga ir valdymu, urbanistinio planavimo istorija, paraiškos koncepcija ir išskirtinės vertės ir jos vertingųjų savybių pagrindimu. Sausio-vasario mėn. Kultūros ministerija inicijavo kelis posėdžius, kuriuose aptartas reikalingos informacijos parengimas. Atsakymai pateikti 2022 m. vasario 28 d. Galutinis ICOMOS ekspertų paraiškos vertinimas turi būti pateiktas 6 savaitės iki Pasaulio paveldo komiteto sesijos.

Liepos 21 d. įvyko Kultūros ministerijos inicijuotas tarpinstitucinis pasitarimas. Dalyvaujant Atstovybės, Sekretoriato atstovams, aptartos tolimesnės Kauno modernizmo nominacijos svarstymo procedūros. Kylantys sunkumai dėl 45-osios Pasaulio paveldo komiteto sesijos organizacijos paskatino apsvarstyti galimus tolimesnius scenarijus. Visi sutarė, kad Lietuvos delegacija sesiją boikotuos, jei Rusija būtų likusi pirmininkauti. Po 17-osios neeilinės Pasaulio paveldo komiteto sesijos, įvykusios gruodžio mėn., tikėtina, kad Kauno paraiškos nagrinėjimas bus perkeltas į 2023 m.

Liepos 27 d. Sekretoriato paveldo programų vadovė susiklosčiusią Pasaulio paveldo sesijos ir Kauno paraiškos situaciją LRT žurnalistams komentavo laidoje „Panorama“: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000225641/kauno-unesco-paraiska-kremliaus-rankose-kulturos-ministerija-pareiske-boikotuosianti-rusijos-pirmininkavima>

Vilniaus istorinis centras

Sausio 15 d. Nacionalinis komitetas „ICOMOS Lietuva“ pateikė skundą Pasaulio paveldo centrui ir tarptautiniam ICOMOS biurui dėl Vilniaus istorinio centro apsaugos ir valdymo prioritetų rengiant Vilniaus bendrąjį planą (toliau – BP). Skunde pabrėžiama, kad BP rengimo ir derinimo procesas nebuvo skaidrus, įskaitant viešinimo procesą, nesilaikoma procedūrinių reikalavimų rengiant Poveikio paveldui vertinimą. Taip pat, atkreipiamas dėmesys į teisinio reguliavimo problemą kultūros paveldo apsaugos srityje. Kultūros ministerijos kartu su Sekretoriatu parengtame atsakyme išdėstyta argumentuotas paaiškinimas dėl skundo turinio informuojant PPC ir ICOMOS apie numatomas NKPĮ pataisas, kurios turėtų ženkliai pagerinti pasaulio paveldo vertybių valdymą ir išpildyti tarptautinius procedūrinius reikalavimus. Tarptautinio ICOMOS prašymu Lietuva pateikė įpareigojantį tvarkaraštį, pagal kurį numatyta 2023 m. IV ketv. pateikti patvirtintą pasaulio paveldo vietovės - Vilniaus istorinio centro valdymo planą ir 2024 m. IV ketv. patvirtintą Vilniaus senamiesčio specialųjį planą.

Kuršių nerija

Rugsėjo mėn. Pasaulio paveldo centras pateikė Rusijos Federacijos (toliau – RF) ir Lietuvos institucijoms ICOMOS techninę apžvalgą dėl Kuršių nerijos išsaugojimo būklės. Apžvalgos turinys yra iš esmės skirtas Rusijos Federacijai, tačiau išreiškiamas bendras susirūpinimas dėl visos Kuršių nerijos vientisumo ir išlikimo sąlygų, minamas 42COM 7B.25 PPK sprendimas, kuriame prašoma Šalis nares parengti pakrančių ir apsauginių kopagūbrių konstrukcijų išsaugojimo strategiją, pateikti informaciją apie padarytą pažangą reaguojant į grėsmes. Lapkričio mėn. Aplinkos ministerija (toliau – AM) talkinant Sekretariatui pateikė Lietuvos atsakymą, kuriame akcentuojama Lietuvos valstybės vykdomi tarptautiniai projektai ir teisinė sistema reglamentuojanti pakrančių ir apsauginių kopagūbrių apsaugą, išskiriant trumpalaikes ir ilgalaikes priemones. Taip pat pabrėžta, kad nepaisant sudėtingos geopolitinės padėties AM teikė informaciją ir dalinosi patirtimi, siekiant pagerinti RF pusės Kuršių nerijos išsaugojimo perspektyvas. Atkreiptas dėmesys, kad vyksta tamprus tarpinstitucinis bendradarbiavimas su mokslo įstaigomis, vykdam mokslinius tyrimus ir kopų būklės vertinimus bei stebėseną dėl galimų grėsmių – stiprių audrų, potvynių, klimato kaitos ir pan. Paaiškintos prevencinės grėsmių mažinimo priemonės, turistų ir poilsiautojų srautų valdymas.

Kernavės archeologinė vietovė

Gegužės 9 d. Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcija iniciavo susitikimą su Kultūros ministerijos ir Sekretoriato atstovais aptarti Kernavės archeologinės vietovės valdymo plano rengimą. Šių metų direkcijos veiklos plane numatyta suderinti techninę užduotį, atlikti esamos būklės analizę (SSGG + periodinių ataskaitų analizę), parengti valdymo sistemos ir valdymo plano koncepciją. Posėdyje aptartos galimos konsultacijos su išorės ekspertais ir valdymo plano rengėjai. Taip pat, kalbėta apie Kernavės archeologinės vietovės mokslinės bazės atnaujinimą, veiklų išplėtimą. Apsvarstytos galimybės organizuoti praktikas, skatinti savanorystę, plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą.

Liepos 7 d. Kultūros ministro įsakymu Nr. ĮV-603 sudaryta Kernavės archeologinės vietovės, įrašytos į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą, valdymo plano priežiūros grupė, kurioje Sekretoriatui atstovauja paveldo programų vadovė R. Kepežinskienė. Ta pati atstovė deleguota ir į Vilniaus istorinio centro valdymo plano parengimo priežiūros grupę.

Rugpjūčio 25 d. pasirašytas Kultūros ministro įsakymas Nr. ĮV-700, kuriuo pradedamas rengti Kernavės archeologinės vietovės valdymo planas. Šiuo tikslu, rugsėjo mėn. inicijuoti keli nuotoliniai susitikimai su Kernavės kultūrinio rezervato direkcija ir Kultūros ministerijos atstovais dėl techninės užduoties parengimo. Sekretoriatas tarpininkavo ieškant tinkamo išorės eksperto kandidatūros. Preliminariai sutarta su prof. Geatano Palumbo, ir prof. dr. Claus von Carnap-Bornheim dėl tolimesnių konsultacijų.

Spalio 6 d. Valstybinis Kernavės kultūrinio rezervato direkcija organizavo pirmąjį Kernavės valdymo plano priežiūros grupės posėdį, kuriame pristatyta ir patvirtinta Kernavės archeologinės vietovės valdymo plano rengimo techninė užduotis. Projektas parengtas kartu su Kultūros ministerijos ir Sekretoriato atstovais.

UNESCO NELEGALIAUS KULTŪROS VERTYBIŲ ĮVEŽIMO, IŠVEŽIMO IR NUOSAVYBĖS TEISĖS PERDAVIMO UŽDRAUDIMO PRIEMONIŲ KONVENCIJA (toliau – 1970 m. Konvencija)

Darbo grupė dėl Etikos kodekso, skirto prekiautojams kultūros vertybėmis

Kovo mėn. Sekretoriatas išplatino kvietimą teikti Lietuvos eksperto kandidatūrą į UNESCO Tarpvyriausybinių komiteto, skatinančio kultūros vertybių grąžinimą į kilmės šalį arba jos grąžinimą neteisėto pasisavinimo atveju (ICPRCP), darbo grupę dėl Tarptautinio etikos kodekso, skirto prekiautojams kultūros vertybėmis. Šio dokumento pataisos turėjo būti parengtos 23-ajai ICPRCP sesijai. Sėkmingai pateikta Lietuvos nacionalinio muziejaus direktorės dr. Rūtos Kačkutės kandidatūra. Daugiau žr. į 23-ąją ICPRCP sesiją.

Kandidatavimas į konsultacinę ekspertų grupę dėl kolonijinės ir užsienio šalių okupacijos prarastų kultūros vertybių grąžinimo ir restitucijos

Kovo mėn. išplatinta informacija ir kvietimas teikti Lietuvos eksperto kandidatūrą konsultaciniams ekspertų susitikimams dėl kolonijinės ar užsienio šalių okupacijos prarastų kultūros vertybių grąžinimo ir restitucijos. Tarpvyriausybinių Kultūros vertybių grąžinimo į kilmės šalį arba jų grąžinimo neteisėto pasisavinimo atveju skatinimo komitetas (ICPRCP) vysto bendradarbiavimą ir procedūrinę praktiką dėl dvišalių susitarimų, susijusių su vertybių grąžinimu į kilmės šalį. Pateikta Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direktoriaus dr. Ramojaus Kraujelio kandidatūra, tačiau rinkimų į darbo grupę procedūros atidėtos.

Daugiau informacijos apie Komiteto veiklą: <https://en.unesco.org/fightrafficking/icprcp>

UNESCO/EU konferencija, skirta stiprinti kovą su neteisėta prekyba kultūros vertybėmis

Balandžio mėn. Sekretoriatas teikė pasiūlymus dėl Lietuvos atstovo dalyvavimo UNESCO ir ES bendroje konferencijoje „*Strengthening the fight against illicit trafficking of cultural property*“, kuri įvyko birželio 9 d. UNESCO būstinėje, Paryžiuje. Konferencijoje sutiko dalyvauti dr. Rūta Kačkutė, kuri jau įsitraukusi į šios srities ekspertinę veiklą.

Remiantis dalyvės išvalgomis, konferencijoje aptartos nelegalios prekybos kultūros vertybėmis priežastys, visų grandžių institucijų – policijos, teisininkų, kaltintojų, teisėjų ir ekspertų - bendradarbiavimas kovojant su tokia prekyba. Pabrėžta skaitmeninių platformų, kuriose yra ar bus ieškoma vertybių, būtinybė ir svarba, taip pat poreikis rengti specialius mokymus policininkams.

Konferencijoje pristatytas tyrimas, kuris rodo, jog didelę dalį pinigų savo veiklai ISIS įgyja iš nelegalios prekybos kultūros vertybėmis. Pažymėta, kad dalis uždirbtų pinigų įsisavinama per bankus, todėl finansų sektorius irgi turi tapti partneriu.

Atkreiptas dėmesys į visuomenės švietimo svarbą, ypač vietos bendruomenėse, mokyklose. Pristatytos įvairios visuomenės švietimo iniciatyvos, muziejų veiklos. Viena tokių projektinių iniciatyvų - Erasmus + projektas PITCHER, skirtas mokyti mokytojus ir parengti reikiamą ugdymo medžiagą šia tema.

10-oji Pagalbinio komiteto sesija

Gegužės 16-17 d. įvyko 1970 m. Konvencijos valstybių narių Pagalbinio komiteto 10-oji sesija. Jos metu pristatyta 1970 m. Konvencijos Sekretoriato veiklos ataskaita, darbo grupės rekomendacijos dėl priemonių stiprinti šios konvencijos įgyvendinimą, konsultacijų su meno rinka dėl Tarptautinio prekiautojų kultūros vertybėmis ir etikos kodekso pataisos rezultatai, konvencijos išteklių mobilizavimo plano pažangos ataskaita. Kitų numatytų klausimų aptarimui pritrūko laiko, nes komiteto pirmininkas - Irano nuolatinis atstovas, skyrė didelį dėmesį debatams dėl kultūros paveldo situacijos karo nusiaubtoje Ukrainoje. Lenkai kaip šio komiteto nariai, ėmėsi lyderystės pristatydami specialiai įkurtą darbo grupę, užsiimančią Ukrainos kultūros paveldo apsauga. Šiam tikslui buvo skirta 1 mln. Eur, apsaugos priemonės, įranga. Taip pat Lenkijos atstovai inicijavo 10.SC5 sprendimo pakeitimą, kuriame karinių konfliktų Ukrainoje akivaizdoje prašoma 1970 m. Konvencijos sekretoriato stebėti nelegalaus kultūros vertybių gabenimo iš Ukrainos atvejus ir glaudžiai bendradarbiauti su Ukrainos institucijomis ir kitais atstovais bei rengti reguliarias ataskaitas apie situaciją šalyje. Rusijos Federacijos atstovai visais būdais siekė atgrasyti nuo šio sprendimo priėmimo, tačiau po ilgų diskusijų ir su tam tikromis išlygomis jis buvo priimtas. Ukrainos atstovas informavo, kad 30-ye Ukrainos regionų įvykdyti karo nusikaltimai, tarpe kurių kultūros vertybių vagystės iš muziejų. Lietuva sesijoje dalyvavo stebėtojos teisėmis.

23-ioji Tarpvyriausybinių komiteto dėl kultūros vertybių grąžinimo į kilmės šalis arba jų restitucijos neteisėto pasisavinimo atveju (ICPRCP) sesija

Gegužės 18-20 d. vyko 23-ioji Tarpvyriausybinių komiteto dėl kultūros vertybių grąžinimo į kilmės šalis arba jų restitucijos neteisėto pasisavinimo atveju (ICPRCP) sesija. Joje nagrinėti klausimai dėl priemonių stiprinti 1970 m. Konvencijos įgyvendinimą, ataskaita apie konvencijos 50-mečio minėjimą. Didelis dėmesys skirtas Grąžinimo ir restitucijos bylų komiteto veiklos rezultatams. Sesijoje pristatyti Partenono skulptūrų, kurios buvo įsigytos ir eksponuojamos Jungtinės Karalystės Britų muziejuje Londone grąžinimo į Graikiją klausimams. Kol kas JK laikosi pozicijos, kad Partenono skulptūros yra teisėta Britų muziejaus nuosavybė. Vėliau Graikija anonsavo, kad Italijos Palermo miesto muziejus nusprendė Graikijai grąžinti savo turimą Partenono skulptūrų dalį. Taip pat buvo nagrinėtas pirmą kartą žmogaus kaukolės (*The Broken Hillman Skull*) atvejis. Šią muziejinę vertybę iš JK siekia susigrąžinti Zambija.

Sesijoje aptartas ICPRCP vaidmuo, siekiant daugiašalio ir dvišalio bendradarbiavimo, tarpininkavimo ir sutaikinimo. Pristatyti tyrimai ir studijos, vykdomos viešosios komunikacijos priemonės. Klausimui dėl muziejų vaidmens kovojant su neteisėta prekyba kultūros vertybėmis ir palengvinant jų grąžinimą, Ukrainos atstovai pasiūlė sprendimo pakeitimą, pateikdami naują punktą apie tai, kad šalys narės, įvertindamos dabartinę situaciją Ukrainoje, įspėtų muziejus savo šalyse būti atsargiems dėl krizinėse situacijose esančių šalių kultūros vertybių. Rusija pasiūlė sprendime neminėti Ukrainos, o traktuoti pasiūlymą kaip bendrą visoms šalims, esančioms krizinėse situacijose. Pataisai buvo pritarta. 12 klausimu svarstytos darbo grupės rekomendacijos dėl UNESCO tarptautinio etikos kodekso prekiautojams kultūros vertybėmis. Etikos kodeksas papildytas punktais, įpareigojančiais prekiautojus kultūros vertybėmis imtis visų būtinų priemonių, kad aptiktų pavogtas, neteisėtai iškastas ar neteisėtai išvežtas kultūros vertybes. Taip pat raginama užtikrinti, kad kultūros vertybė būtų teisėtai įgyta, eksportuota teisėtai išduotu eksporto sertifikatu. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas internetinių pasiūlymų peržiūrai. Lietuva sesijoje dalyvavo stebėtojos teisėmis. Svarstytinas Lietuvos kandidatavimas į komitetą.

24-oji ICPRCP sesija vyks 2024 m. gegužės mėn. pab. - birželio mėn. pradžioje.

1970 metų Konvencijos įgyvendinimo klausimynas

Kultūros ministerija, apibendrinusi su Kultūros paveldo departamento, Užsienio reikalų ministerijos, Muitinės departamento ir Kultūros ministerijos Atminties institucijų politikos grupės atsiųstus duomenis, parengė ataskaitą dėl UNESCO 1970 metų Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje, kuri turėjo būti pateikta iki gruodžio 31 d.

KULTŪROS VERTYBIŲ APSAUGOS GINKLUOTO KONFLIKTO METU KONVENCIJA (HAGOS KONVENCIJA)

Neeilinė Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu komiteto sesija

Estijos prašymu kovo 18 d. sušaukta neeilinė Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu komiteto sesija, skirta reaguoti į Ukrainoje vykstantį karą. Šią iniciatyvą palaikė ir kitos komiteto narės: Austrija, Čekija, Graikija, Japonija, Nigerija, Suomija ir Ukraina (Komitete yra 12 narių).

Komitetas paskelbė deklaraciją (<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380949>), kuria smerkiama Rusijos Federacijos agresija, pabrėžiama būtinybė užkirsti kelią Ukrainos kultūros paveldo naikinimui. Rusija raginama laikytis Hagos konvencijos ir jos abiejų protokolų bei ratifikuoti Antrąjį protokolą, kartu pabrėžiant, kad agresorė privalo laikytis pačios konvencijos ir jos Pirmojo protokolo nuostatų, nes yra prisijungusi prie šios konvencijos. Ukraina paraginta, bendradarbiaujant su UNESCO, kuo skubiau pažymėti konvencijos ženklu „Mėlynasis skydas“ svarbiausius istorinius paminklus ir paveldo vietas savo šalyje bei kultūros vertybes gabenančių transportą. Valstybės narės, UNESCO ir kitos ekspertinės organizacijos pakviestos teikti visokeriopą pagalbą ir patarti Ukrainai.

Atsiliepdamas į Ukrainos prašymą, komitetas nutarė iš Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu fondo skirti 50 000 JAV dolerių. Pirminiai identifikuoti poreikiai ir Ukrainos atliekami veiksmai, kuriems bus panaudota ši pama: kultūros vertybių ženklavimas skiriamuoju Konvencijos ženklu („Mėlynuoju skydu“); kultūros vertybių, ypač nekilnojamųjų kultūros vertybių, apsaugos stiprinimas; kilnojamųjų kultūros vertybių išvežimas iš didelės rizikos zonų ir jų laikinas saugojimas Ukrainos Vyriausybės nustatytose vietose; išsamus žalos registravimas ir įrodymų apie galimus Hagos konvencijos pažeidimus rinkimas; sustiprintos apsaugos suteikimas neatidėliotiniais atvejais, taip pat specialios apsaugos suteikimas atrinktoms kultūros vertybėms, siekiant sustiprinti jų neliečiamybę. Komitetas taip pat paragino UNESCO sekretoriatai padėti Ukrainai rengiant ir teikiant prašymus įtraukti kultūros vertybes į Tarptautinį kultūros vertybių ginkluoto konflikto atveju sąrašą, taip suteikiant joms sustiprintą apsaugą.

Sesijoje stebėtojų teisėmis nuotoliniu būdu dalyvavo Atstovybės ministras patarėjas Gytis Marcinkevičius, Kultūros ministerijos Kultūros paveldo politikos grupės vyr. specialistas Gytis Oržikauskas ir Generalinė sekretorė. Lietuvos atstovas (G. Marcinkevičius), išreikšdamas pritarimą šiai sesijai ir priimtai deklaracijai, paragino komitetą nedelsiant veikti ir panaudoti reikiamus UNESCO įrankius. Taip pat pažymėjo, kad Lietuva nesutinka, jog Pasaulio paveldo komiteto 45-oji sesija vyktų Rusijoje. Tokią nuostatą išsakė ir beveik visos ES narės, komiteto susitikime pasisakę narių ir stebėtojų teisėmis.

„Blue Shield International“ prezidento vizitas Baltijos šalyse

Balandžio 25-29 d. Baltijos šalyse lankėsi „Blue Shield International“ prezidentas prof. Peteris Stone. Komisijos kvietimu balandžio 27-29 d. jis atvyko į Lietuvą. „Mėlynasis skydas“ yra tarptautinė nevyriausybinė organizacija, įkurta 1996 m., konsultuojanti UNESCO kultūros paveldo apsaugos klausimais ginkluoto konflikto atveju.

Balandžio 28 d. Kultūros ministerijoje organizuotas susitikimas su organizacijos vadovu, kuris skaitė du pranešimus Hagos konvencijos įgyvendinimo tema ir dalinosi patirtimi vykdydamas įvairias tarptautines misijas gelbstint kultūros paveldą ginkluoto konflikto metu ir siekiant tarptautinės teisės įgyvendinimo konflikto šalyse. Ši organizacija taip pat teikia ekspertinę, techninę ir kt. paramą Ukrainos kultūros paveldui išsaugoti.

P. Stone vizito tikslas konsultuoti Baltijos šalių valstybines paveldo institucijas dėl grėsmių kultūros paveldui ir parengties karinio konflikto atveju, apžvelgiant pasaulyje taikomą kultūros vertybių apsaugos praktiką. Susitikime taip pat dalyvavo Lenkijos Nacionalinio muziejų ir kolekcijų instituto Viešųjų kolekcijų apsaugos departamento vadovas p. Krzysztof Osiewicz, Kultūros viceministras Rimantas Mikaitis, Atminties institucijų politikos grupės patarėja Vaiva Lankelienė. Organizuotas P. Stone susitikimas su žiniasklaidos atstovais:

<https://www.delfi.lt/kultura/naujienos/ko-darbas-padeti-apsaugoti-kulturos-vertybes-karo-metu-daugelis-pamirsta-pacia-svarbiausia-taisykle.d?id=90105229>

<https://fb.watch/cGhwivr4b6/>

<https://sc.bns.lt/view/item/424963>

<https://kauno.diena.lt/naujienos/vilnius/miesto-pulsas/ypac-aktualus-blue-shield-organizacijos-prezidento-vizitas-lietuvoje-1075172>

<https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/kulturos-vice-ministras-rimantas-mikaitis-turime-persvarstyti-viso-baltijos-regiono-kulturos-paveldo-apsaugos-budus-bei-strategijas>

17-oji Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu tarpvyriausybinių komiteto sesija

Gruodžio 15-16 d. įvyko 17-oji Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu tarpvyriausybinių komiteto sesija. Jos metu nagrinėta sekretoriato veiklos ataskaita, įskaitant apžvalgą apie kultūros vertybių apsaugą Ukrainoje, taip pat Konvencijos fondo lėšų rinkimo strategija. Patvirtinti Konvencijos II -ojo protokolo įgyvendinimo gairių pakeitimai. Nagrinėti prašymai suteikti tarptautinę pagalbą iš Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu fondo ir ataskaitos apie suteiktą pagalbą Barbadosui, Burkina Fasui, Meksikai ir Ukrainai. Suteiktas sustiprintos apsaugos statusas Nacionaliniam antropologijos muziejui Meksikoje. Taip pat sesijoje nagrinėti 1999 m. antrojo protokolo įgyvendinimo stebėsenos ir priežiūros mechanizmai.

Sesijos metu Estijos atstovė supažindino su Ukrainos draugų grupės pareiškimu, kurį parėmė ir Lietuva. Atkreipiamas dėmesys, kad Rusijos padaryta žala Ukrainos kultūros vertybėms yra daug didesnė nei užfiksuota UNESCO duomenimis. Išreikšta padėka UNESCO organizacijos įgyvendinamai veiklai, kuria stiprinama kultūros vertybių apsauga Ukrainoje ir remiamas pasirengimas atkūrimo etapui, tiekiant patariamąją, techninę bei materialinę paramą. Raginama iširti pagal Ženevos konvencijos ir jos papildomą I protokolą bei 1954 m. Hagos konvenciją tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus, įskaitant įsipareigojimą saugoti kultūros objektus. Lietuva sesijoje dalyvavo stebėtojos teisėmis.

Bendravimas su žiniasklaidos atstovais Hagos konvencijos tema

Sekretoriato paveldo programų vadovė teikė informaciją ir komentarus žiniasklaidos atstovams apie UNESCO Hagos konvencijos veikimo principus karo atveju, paveldo situaciją karo Ukrainoje akivaizdoje ir UNESCO pastangas jį apsaugoti:

Vasario 27 d. LRT klasika tiesioginiame eterielyje;

Kovo 15 d. interviu „Panevėžio balsas“ žurnalistei Daivai Savickienei;

Balandžio 2 d. LRT laidoje „Panorama“;

Balandžio 16 d. interviu BNS žurnalistei Akvilei Masiokaitei Liubinienei

3.5. KOMUNIKACIJA IR INFORMACIJA (V UNESCO PROGRAMA)

UNESCO PROGRAMA „PASAULIO ATMINTIS“

Sibiro tremtinių laiškų ant beržo tošies paraiška

Kovo 25 d. Rygoje vyko Baltijos šalių darbo grupės, rengiančios nominaciją teikimui į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Tarptautinį registrą, posėdis. Jame nutarta prie atnaujinamos paraiškos kviešti prisijungti ir kitas šalis, turinčias tokio dokumentinio paveldo (Sibiro tremtinių laiškai ant beržo tošies): Lenkiją, Moldovą, Suomiją, Ukrainą, ir kt. Posėdyje dalyvavo Nacionalinio komiteto „Pasaulio atmintis“ pirmininkas prof. dr. Rimvydas Laužikas ir Generalinė sekretorė, kurie buvo pakviesti dalyvauti ir Latvijos nacionalinės UNESCO komisijos rengiamoje iškilmingoje liudijimų teikimo ceremonijoje, įrašant Latvijos dokumentinį paveldą į Latvijos nacionalinį registrą „Pasaulio atmintis“.

Ruošiantis paraišką atnaujinimui, Generalinė sekretorė kreipėsi į ankstesnėje paraiškoje dalyvavusias Lietuvos institucijas dėl galimai atsiradusių naujų dokumentų jų saugomose kolekcijose. Gauti neigiami atsakymai iš šių: Šiaulių „Aušros“ muziejaus, Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direktcijos, Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus, Biržų krašto muziejaus „Sėla“, Laisvės kovų ir tremties istorijos muziejaus Priekulėje, Panevėžio kraštotyros muziejaus.

Generalinė sekretorė kreipėsi į Ukrainos nacionalinės komisijos Generalinį sekretorių Artur Oganov ir pristatė nominaciją bei pakvietė dalyvauti pasitarime. Gegužės 31 d. M. Mašanauskienė surengė nuotolinį parengiamąjį susitikimą su Ukrainos nacionalinės komisijos sekretoriato darbuotoja Olha Novytska, atsakinga už programos „Pasaulio atmintis“ veiklas.

Birželio 7 d. įvyko nuotolinis susitikimas, kuriame dalyvavo Baltijos šalių, Lenkijos ir Ukrainos nacionalinių komisijų Generaliniai sekretoriai ir dokumentinio paveldo programą kuruojantys darbuotojai. Kolegos iš Latvijos trumpai pristatė paraiškos rengimo priešistorę ir eigą, o M. Mašanauskienė parengė ir pristatė svarbiausius jos tikslus, būtinus akcentus, būdą atskleisti pasaulinę šio paveldo svarbą, sąsajas su šiuolaikine visuomene ir jo reikšmę dabarčiai. Susitikimo metu buvo nutarta toliau ieškoti partnerių šiai paraiškai: kalbinti Moldovą ir Suomiją. M. Mašanauskienė savo ruožtu kreipėsi į Japonijos nacionalinės komisijos Generalinį sekretorių, tačiau kol kas

atsakymo nesulaukta. Taip pat buvo sutarta, kad Latvijos kolegoms parengs oficialius raštus/kvietimus Lenkijos ir Ukrainos kolegoms, kviečiant jų šalių atminties institucijas prisidėti rengiant šią paraišką. Oficialūs šių šalių sutikimai gauti.

Kreipimasis dėl Rusijos dalyvavimo programoje

Kovo viduryje UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ sekretoriatas išplatino kvietimą valstybėms narėms susipažinti su šalių pateiktomis svarstyti paraiškoms į Tarptautinį registrą, kurios pirmą kartą po programos atnaujinimo yra skelbiamos specialiaje portale. Sekretoriatas perdavė kvietimą ir prisijungimo nuorodas Nacionalinio komiteto „Pasaulio atmintis“ ekspertams, nes sudaryta galimybė, naudojantis specialia forma, teikti komentarus, papildomą informaciją ar paraiškas užginčyti. Komiteto nariai, peržiūrėję paraiškas, pasiūlė reikalauti, kad būtų net nesvarstoma ir išbraukiama Rusijos literatūros ir meno archyvo paraiška (F. Dostojevskio rankraščiai). M. Mašanauskienė, vadovaudamasi atnaujintais Registro nuostatais, pasiūlė ne užginčyti pačią paraišką, nes tokiu būdu būtų įsivelta į nesibaigiantį ir beprasmį susirašinėjimą su Rusijos puse, o rengti bendrą kreipimąsi į UNESCO programos sekretoriatą dėl Rusijos pašalinimo iš šios programos apskritai. Šio dokumento projektui buvo pasidalinta su kolegomis iš Latvijos, Estijos ir Lenkijos. Po ilgų diskusijų ir pasitarimų, parengto dokumento projektui kolegoms pritarė. Liepos 14 d. Nacionalinio komiteto pirmininkas prof. Rimvydas Laužikas šį kreipimąsi išsiuntė. Jokio atsakymo nėra gauta.

Nacionalinio komiteto „Pasaulio atmintis“ posėdis

Liepos 4 d. įvyko Nacionalinio komiteto „Pasaulio atmintis“ posėdis. Jam pirmininkavo komiteto pirmininkas prof. Rimvydas Laužikas, dalyvavo komiteto nariai dr. Ramūnas Kondratas, Nijolė Klingaitė-Dasevičienė, dr. Povilas Blaževičius, Neringa Češkevičiūtė, Daina Čenytė ir Miglė Mašanauskienė. Taip pat posėdyje dalyvavo KPD direktoriaus pavaduotojas Robertas Motuzas.

Atsižvelgiant į ankstesnį komiteto nutarimą pakoreguoti Registro nuostatus, numatant apribojimus Registro objektų savininkams (privatiems juridiniams ar fiziniams asmenims) negražinamai išvežti iš Lietuvos į Registrą įtrauktus objektus, ir pageidaujant surengti susitikimą šiuo klausimu su Kultūros paveldo departamento (toliau – KPD) atstovais, M. Mašanauskienė pakvietė šiame posėdyje dalyvauti KPD direktoriaus pavaduotoją Robertą Motuzą. Prieš posėdį su komiteto nariais buvo el. paštu pasidalinta R. Motuzo siūsta medžiaga – LR Vyriausybės nutarimai ir jų pataisos dėl kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš LR būtina turėti KPD leidimą ir t.t. R. Motuzas paaiškino, kad privatūs asmenys nesikreipia į KPD leidimo išvežti jų turimą dokumentinį paveldą, tik institucijos. Tačiau tai gali būti siejama ir su tuo reiškiniu, kad ruošiantis aukcionams, kreipiamasi, tad tai gali pasitarnauti kaip papildoma kontrolė.

Komiteto pirmininkas pasiūlė šį klausimą spręsti visų pirma koreguojant LR Vyriausybės 2004 m. lapkričio 9 d. nutarimą Nr. 1424 „Dėl kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš LR taisyklių ir kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš LR būtina turėti KPD prie KM leidimą, sąrašo patvirtinimo“, papildant Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų aprašymą pagal kategorijas dokumentinio paveldo objektais, įrašytais į Lietuvos nacionalinį registrą „Pasaulio atmintis“. Šiam pasiūlymui pritarė komiteto nariai, jam neprieštaravo ir KPD atstovas, todėl nutarta dėl jo įgyvendinimo toliau kreiptis į Komisijos Vykdomąjį komitetą ir Komisijos pirmininką, prašant pritarimo ir tarpininkavimo teikiant pakeitimą LR Vyriausybės nutarimui. Tai įgyvendinus, sutarta atitinkamai koreguoti ir Registro nuostatus, ir dokumentinio paveldo saugotojams skirtą paraiškos formą, kurią privaloma pateikti, siekiant objektus įrašyti į Registrą. Svarbu pažymėti, kad įrašyta į Registrą dokumentų kolekcija negali būti išskaidyta ir visam laikui išvežta iš LR.

Komisijos sekretariatui inicijuojant UNESCO savaitę rugsėjo 19-23 d., komiteto nariai buvo supažindinti su preliminaria renginių programa Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje. Tarp kitų aktualių temų programoje numatyta paminėti ir UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ 30-metį. Posėdyje buvo tariamasi su komiteto nariais dėl renginio formato ir turinio. Kadangi savaitės programoje planuojama daug diskusijų, nutarta surengti proginio leidinio ir poros vizualių Registro objektų pristatymą.

Klausimynas apie UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ nacionalinius komitetus

Lapkričio 8 d. Generalinė sekretorė pateikė atsakymus programos „Pasaulio atmintis“ sekretariatui apie Lietuvos nacionalinio komiteto struktūrą, sudėtį, veiklą, tikslus, išsamiai pristatė Nacionalinį registrą.

Periodinė ataskaita dėl 2015 m. Rekomendacijos dėl dokumentinio paveldo, įskaitant skaitmeninį, išsaugojimo ir prieigos įgyvendinimo 2019-2022 m.

Gruodžio 5 d. Generalinė sekretorė pateikė periodinę ataskaitą programos „Pasaulio atmintis“ sekretariatui apie veiklas, susijusias su 2015 m. Rekomendacijos įgyvendinimu Lietuvos atminties institucijose 2019-2022 m. Tarpininkaujant Nacionalinio komiteto narei dr. Rūtai Pileckaitei-Vasilienei, KM Atminties institucijų politikos grupės vadovei, prie ataskaitos rengimo prisidėjo vyr. specialistas Tomas Kulešius.

Susitikimas dėl programos „Pasaulio atmintis“ Nacionalinio registro objektų skaitmeninimo pažangos

Gruodžio 9 d. Generalinė sekretorė inicijavo susitikimą su Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Generalinio direktoriaus pavaduotoja informacijos išteklių ir paslaugų plėtrai Sandra Leknickiene ir Informacijos išteklių departamento direktore Jolita Steponaitiene. Jo metu buvo nutarta atnaujinti iniciatyvą suskaitmeninti visus dokumentinio paveldo objektus, įrašytus į Nacionalinį registrą ir juos paskelbti Lietuvos skaitmeninto kultūros paveldo portale www.epaveldas.lt ir, bendradarbiaujant su Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka, Europos kultūros paveldo skaitmeninėje platformoje EUROPEANA.

KITA VEIKLA

Darbas VU Komunikacijos fakulteto kūrybos komunikacijos bakalauro programos atnaujinimo komitete

Praėjusių metų pabaigoje pakviesta dalyvauti Komiteto dėl VU Komunikacijos fakulteto Kūrybos komunikacijos programos atnaujinimo darbe, Sekretoriato atstovė M. Mašanauskienė, susipažinusi su pirminiu atnaujintos programos projektu, sausio 13 d. komiteto pirmininkei doc. dr. Ritai Repšienei pateikė savo pirmines pastabas. Konsolidavus visų komiteto narių pasiūlymus, buvo parengtas dar vienas programos variantas ir išplatintas vertinimui iki vasario 7 d. Vasario 18 d. ir kovo 4 d. surengti nuotoliniai komiteto posėdžiai, kurių metu aptarta atnaujinta programa. Jos paskutinė versija dar kartą išplatinta komitetui.

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Kūrybos komunikacijos bakalauro programa yra viena populiariausių Lietuvoje, tačiau jaučiamas poreikis ją peržiūrėti ir atnaujinti, atsižvelgiant į potencialių darbdavių poreikius ir pastabas studentų praktikų metu bei labai platų pačių studentų interesų lauką.

Komiteto nariai: VU Komunikacijos fakulteto dekanas prof. dr. Rimvydas Laužikas, Studijų reikalų prodekanas doc. dr. Martynas Petrikas, Žurnalistikos ir medijų tyrimų centro vedėja dr. Renata Šukaitytė-Coenen, partnerystės doc. Liutauras Elkimavičius, lektorė Gitana Krikščiūnaitė, partnerystės doc. Daiva Lialytė ir Nacionalinės kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacijos direktorė Edita Sabalionytė.

Radijo laida „Žurnalistų namai“

Vasario 7 d. Miglė Mašanauskienė dalyvavo radijo laidoje „Žurnalistų namai“, kuri transliuojama radijo stotyje Extra FM. Laidos tema – „Kaip išlikti mažoms valstybėms ir tautoms globaliame pasaulyje?“, laidos vedėjas – Žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius. Laidoje kalbėta apie UNESCO prioritetus, veikimo būdus, įvairovės ir medijų raštingumo skatinimą, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos veiklas ir pan. Laidos įrašas: <https://extrafm.lt/podcast/zurnalistu-namai-pokalbis-su-migle-masanauskiene/>

Medijų ir informacinio raštingumo savaitė

Spalio 24-31 d. jau vienuoliktą kartą vyko UNESCO inicijuota Medijų ir informacinio raštingumo savaitė. Kasmet skirtingoje pasaulio šalyje organizuojama konferencija šiais metais vyko Nigerijoje. Konferencijai suteiktame pavadinime („*Nurturing trust: A Media and Information Literacy Imperative*“) ir programoje pabrėžiama pasitikėjimo ir solidarumo tarp skirtingų visuomenės grupių ir sektorių stiprinimo svarba. Vieną iš šios konferencijos diskusijų, skirtą aptarti, kokį poveikį medijų ir informacinis raštingumas daro globalaus pilietiškumo ugdymui („*Media and Information Literacy for Global Citizenship: Values of mutual understanding and trust*“), moderavo prof. dr. Kristina Juraitė, viena iš VDU UNESCO-UNITWIN medijų ir informacinio raštingumo tyrimų centro vadovių.

Lietuvoje pagrindinį renginių organizavimo vaidmenį atliko viešosios bibliotekos, bendradarbiaudamos su valstybinėmis institucijomis, universitetais ir nevyriausybinėmis organizacijomis. Tą savaitę bibliotekose vyko diskusijos, protmūšiai, kūrybinės dirbtuvės, filmo peržiūra ir „pabėgimo kambariai“ miestų bibliotekose. Taip pat

buvo paskelbtas skaitymo iššūkis, skatinantis iki mėnesio galo perskaityti bent vieną knygą apie medijų ir informacinį raštingumą ir laimėti prizus.

Šiai iniciatyvai buvo suteiktas Komisijos patronažas. Atidarymo renginyje Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje sveikinimo žodžius tarė Lietuvos Respublikos kultūros viceministras Vygintas Gasparavičius, Nacionalinės bibliotekos generalinis direktorius ir Komisijos narys prof. dr. Renaldas Gudauskas ir Komisijos pirmininkas Rimantas Žylius. Paskaitą „Artimas tolimas medijų raštingumas: dabarties būklė ir žinojimo spragos“ skaitė viena iš VDU UNESCO-UNITWIN medijų ir informacinio raštingumo tyrimų centro vadovių prof. dr. Auksė Balčytienė. Jie dalyvavo ir vėliau vykusioje diskusijoje.

Generalinė sekretorė padėjo rengėjams ieškant partnerių, rengiant pranešimą spaudai. Pasibaigus MIR savaitei, savo įžvalgomis pasidalino su Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos žurnalo „[Tarp knygu](#)“ rengėjais straipsnyje apie prabėgusią MIR savaitę.

Renginių programa šiame [plakate](#), daugiau informacijos - specialiai šiai savaitei sukurtoje [Facebook paskyroje](#).

LR Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos diskusijos dėl istorijos politikos Lietuvoje

Lapkričio 23 d. ir gruodžio 7 d. Sekretoriato generalinė sekretorė buvo pakviesta dalyvauti LR Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos organizuojamose diskusijose dėl istorijos politikos Lietuvoje. Šiose diskusijose dalyvavo Lietuvos Respublikos Prezidentūros, Vyriausybės, Užsienio reikalų, Krašto apsaugos, Kultūros, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijų, Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos istorijos instituto, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Muziejų asociacijos, Bibliotekų asociacijos, Vilniaus, Klaipėdos, Vytauto Didžiojo ir Mykolo Romerio universitetų, Lietuvos karo akademijos atstovai.

Pirmoje diskusijoje buvo kalbama apie istorijos politikos formavimo koncepciją ir poreikį. Antroje – pakviestos dalyvauti institucijos ir akademinė bendruomenė išsamiai apžvelgė, kaip šiandien formuojama istorijos politika, kokios institucijos veikia ir kaip jos koordinuoja savo veiklas tarpusavyje. Taip pat aptarti iššūkiai ir sėkmingi projektai bei iniciatyvos, teisės aktai, kurie apčiuopia istorijos politikos formavimą Lietuvoje.

Generalinė sekretorė parengė trumpą pranešimą, kaip Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriato dirbama su istorijos politika, kokios programos ir iniciatyvos įgyvendinamos.

3.6. UNESCO SAVAITĖ

Birželio 3 d. vykusiame vidiniame Sekretoriato susirinkime buvo parengta ir patvirtinta preliminarai „UNESCO savaitės“ programa. Norint pasiekti platesnę auditoriją, nutarta renginius organizuoti Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, kuri turi puikią infrastruktūrą, profesionalią komandą ir ilgametę patirtį. Atsižvelgta ir į tai, kad visą rugsėjį ir spalį bibliotekoje buvo eksponuojama anksčiau Sekretoriato iniciatyva parengta paroda - trys interaktyvūs standai, skirti 11 Lietuvos vertybių, įrašytų į UNESCO registrus ir sąrašus. Taip pat parengtos šią parodą lydinčios edukacijos, kurios ir buvo surengtos parodos eksponavimo vietoje. Birželio 6 d. programa pristatyta Vykdomojo komiteto posėdyje, 14 d. vykusiame nuotoliniame susitikime su Atstovybe, 28 d. vykusiame susitikime su URM JT departamento atstovais, o 30 d. išsiųsta Komisijai.

Rugsėjo 19–23 d. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje vykusio „UNESCO savaitė“ – renginių ciklas, kurio tikslas – suburti skirtingų sektorių ir organizacijų atstovus, Lietuvos ir užsienio šalių ekspertus bendroje susitikimų, pokalbių ir diskusijų platformoje bei aptarti aktualias UNESCO temas ir veiksmus švietimo, mokslo, kultūros, informacijos ir komunikacijos srityse. Pirmą kartą organizuojamoje „UNESCO savaitėje“ buvo suplanuotos šešios diskusijos, šešiolika tarpdisciplininių ir sritinių pranešimų bei kūrybinės dirbtuvės. Programa orientuota į globalius iššūkius, susijusius su klimato kaitos poveikiu paveldui, klimato kaitos švietimu, žaliosiomis technologijomis, dirbtinio intelekto etika, visuomenės įtraukumu, dezinformacija ir istorinės atminties svarba.

Rugsėjo 19 d.

Įvadinė „UNESCO savaitės“ atidarymo diskusija „**Lietuva ir UNESCO: kaip išnaudojame narystės galimybes?**“ buvo skirta UNESCO, globalios daugiašalės organizacijos ir intelektualinio forumo, veiklos principams, strategijoms, tikslams, Lietuvos dalyvavimo šioje organizacijoje vertei bei narystės iššūkiams nūdienos kontekstuose aptarti. Diskusijoje dalyvavo LR nuolatinė atstovė prie UNESCO, ambasadorė Jolanta Balčiūnienė, LR Prezidento patarėja Vilma Bačkiūtė, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto Tarptautinių santykių

katedros profesorė Dr. Dovilė Jakniūnaitė, VU Komunikacijos fakulteto dekanas, Skaitmeninių kultūrų ir komunikacijos katedros profesorius, Komisijos narys prof. dr. Rimvydas Laužikas, LR ministro pirmininko patarėjas, Komisijos pirmininkas Rimantas Žylius. Diskusiją moderavo publicistas, Vilniaus politikos analizės instituto ekspertas, VU TSPMI alumnas Donatas Puslys.

Į antrąją diskusiją „**Kas atsakingas už mūsų skaitmeninį atsparumą?**“ pakvietė Vytauto Didžiojo universiteto UNESCO katedra ir Baltijos skaitmeninio atsparumo tyrimų centras DIGIRES. Buvo aptariama, kokiais būdais siekti, jog visuomenės skaitmeninio atsparumo stiprinimo pastangos taptų tvaria, į demokratinį procesą kreipiančia, visuotinai įgalinančia ir ryžtingą atsaką išpuoliams prieš žmogaus teises ir demokratiją sutelkiančia jėga. Diskusijoje dalyvavo VDU UNESCO medijų ir informacinio raštingumo įtraukiai žinių visuomenei katedros vadovė, Viešosios komunikacijos katedros profesorė, DIGIRES projekto vadovė ir vyriausioji tyrėja dr. Auksė Balčytienė, LR kultūros viceministras Vygintas Gasparavičius, Europos Parlamento narė Rasa Juknevičienė, Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius, naujienų portalo „Delfi“ vyr. redaktorė Rasa Lukaitytė-Vnarauskienė; moderavo žurnalistė Brigita Sabaliauskaitė. Renginys buvo transliuojamas Delfi portale bei pritraukė didelį skaicijų peržiūrų: [Diskusija „Kas atsakingas už mūsų skaitmeninį atsparumą?“ - DELFI TV](#)

Technologijų pažangos ir žmogaus teisių klausimai buvo gvildenami diskusijoje „**Kodėl pasauliui reikia dirbtinio intelekto etikos?**“. Verslo, mokslo ir valdžios sektorių atstovai svarstė, ar 2021 m. priimta UNESCO rekomendacija dėl dirbtinio intelekto etikos atliepia šio dokumento kūrėjų keliamus tikslus: apsaugoti žmogaus teises ir skatinti pozityvią bei lygybės ir įtraukties principais grindžiamą dirbtinio intelekto technologijų plėtrą visame pasaulyje, taip pat aptarė kitus dirbtinio intelekto poveikio keliamus iššūkius ir ateities vizijas. Dalyvavo „Vinted“ vyriausias duomenų mokslininkas Jevgenij Gamper, „Surfshark“ duomenų strategijos vadovė Karolina Griciūnė, „GovTech laboratorijos“ vadovė Arūnė Matelytė, Mykolo Romerio universiteto „Legaltech“ centro vadovas dr. Paulius Pakutinskas, Kauno technologijos universiteto Dirbtinio intelekto centro vadovė dr. Agnė Paulauskaitė-Tarasevičienė. Moderavo Lietuvos dirbtinio intelekto asociacijos prezidentas Dovydas Čeilutka.

Dienos renginius užbaigė projekto „**Urbanizuotų vietovių paveldo automatinis monitoringas**“ pristatymas. Dr. Tadas Žižiūnas pristatė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų komandos dar 2014 m. parengtą projektą, kuriuo siekiama šiuolaikinių technologijų pagalba automatizuoti paveldo monitoringo procesą. Pasitelkus dirbtinį intelektą, tiksliai identifikuojami to paties objekto dviejų skirtingų laikotarpių 3D taškų debesų skirtumai, parodantys per atitinkamą laikotarpį įvykusius pokyčius. Šio sėkmingo projekto dėka buvo sukurta, testuota ir parengta naudoti Vilniaus senamiesčio monitoringą atliekanti programinė įranga, kuri, tikėtina, netolimoje ateityje iš esmės pakeis kultūros paveldo monitoringo kokybę.

Rugsėjo 20 d.

Antrosios dienos renginiai buvo skirti Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos 50-ties metų sukakčiai ir prasidėjo nuotoline paskaita „**Klimato kaitos poveikis, rizika ir prisitaikymas. VŠĮ „Škotijos istorinė aplinka“ bendradarbiavimo praktika ir metodai**“, kurią skaitė VŠĮ „Škotijos istorinė aplinka“ klimato kaitos politikos koordinatorė dr. Mairi H. Davies. Minint konvencijos sukaktį, klausytojai buvo kviečiami susipažinti su globaliu mastu taikomais metodais ir priemonėmis, padedančiais veiksmingai reaguoti į klimato kaitos keliamas grėsmes. Paskaitoje buvo aptariama Škotijos kultūros paveldo prevencinė apsauga kovoje su klimato kaita, stebėsenos metodologija, klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo praktika. Remiantis 2009 m. Škotijos Klimato kaitos įstatymu, viešoji įstaiga „Škotijos istorinė aplinka“ įsipareigoja prisidėti prie klimato kaitos švelninimo, prisitaikymo ir tvarios veiklos, susijusios su istorine paveldo aplinka. Ši įstaiga įgyvendina tokias klimato kaitos programas, kaip „*Climate Ready Scotland: Scottish Adaption Climate Change Program*“ ir „*Our Place in Time: The Historic Environment Strategy for Scotland*“. Bendradarbiaujant su skirtingų sričių specialistais pradėtos taikyti naujos klimato kaitos poveikio, rizikos ir prisitaikymo prie istorinės aplinkos praktikos bei metodai. Kartu su paveldo sektoriaus partneriais parengtas Klimato kaitos poveikio Škotijos istorinei aplinkai vadovas (angl. „*A Guide to Climate Change Impacts on Scotland’s Historic Environment*“). Talkinant Britanijos geologijos tarnybai ir Škotijos aplinkos apsaugos agentūrai, surinkti duomenys apie esamus gamtos pavojus, pvz., potvynių ir pakrančių erozijas, jų riziką. Ši informacija buvo naudojama jautrumo klimato kaitai rodikliams nustatyti. Tuo tarpu Škotijos pasaulio paveldo vietovėse pritaikytas klimato pažeidžiamumo indekso (KPI) metodas, pirmą kartą sėkmingai išbandytas Orknio neolitinė širdis paveldo vietovėje. Bendradarbiavimu grįsta praktika ir metodai padeda tvariai saugoti ir prižiūrėti paveldo objektus, didinant istorinės aplinkos atsparumą kintančiam klimatui ir apsaugoti ją ateities kartoms.

Kitas pranešimas buvo skirtas Lietuvos kontekstui. Kuršių nerijos nacionalinio parko direktoriaus pavaduotoja Lina Dikšaitė pristatė atvejo studiją „**Kuršių nerija – klimato kaitos iššūkiai**“. Buvo kalbama apie tai, kaip klimato kaita Kuršių nerijos išlikimui kelia naujus iššūkius – dažnos ir stiprios audros, vandens lygio kilimas, sniego dangos ir įšalo nebuvimas, karščio bangos, sausros. Labiausiai dėl to kenčia stambūs kultūrinio

kraštovaizdžio elementai – apsauginis paplūdimio bei didysis kopagūbriai, marių pakrantės su ragais (iškyšuliais). Bendrame komplekse su žmogaus veikla šie pokyčiai gali būti labai reikšmingi. Tai puikiai iliustruoja kopų žemėjimas Parnidžio draustinyje, pažintiniame take Naglių gamtiniame rezervate ar apsauginiuose kopagūbriuose. Klimato kaita skatina ir kitus neigiamus procesus, pavyzdžiui, sukcesiją, invazinių augalų spartų plitimą. Kol kas nėra vienos nuomonės ir požiūrio dėl klimato kaitos poveikio Kuršių nerijai, nėra atliktos išsamios analizės ir parengta veiksmų plano. Tačiau, kaip pabrėžė lektorė, jau dabar suvokiama, kad prisitaikymui prie klimato kaitos reikės skirti vis daugiau dėmesio ir lėšų.

Diskusijos „**leškant harmonijos tarp žaliosios energijos ir saugomų teritorijų**“ dalyviai kvietė ieškoti konsensuso tarp UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ tikslų bei saugomų teritorijų apsaugos principų ir atsinaujinančios energetikos keliamų iššūkių, kelė klausimus, ar galima harmonija, derinant plėtros ir apsaugos siekius; būti ar nebūti alternatyvios energijos šaltiniams saugomose teritorijose ar jų paribiuose; kaip išlaikyti pusiausvyrą tarp vėjo ir saulės elektrinių statybų ir saugomų gamtos bei kultūros vertybių ir kada žaliaji energija tampa nebe tokia žalia. Diskusiją moderavo rašytojas, žurnalistas, ekologijos aktyvistas Marijus Gailius, diskutavo Aplinkos ministras Simonas Gentvilas, Žaliosios politikos instituto analitikė, Lietuvos žaliųjų partijos pirmininkė, visuomeninė aplinkos ministro patarėja žaliosios politikos klausimais leva Budraitė, energetikos ekspertas, Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacijos prezidentas Martynas Nagevičius, ornitologas, gamtosaugininkas, visuomenininkas, rašytojas Selemonas Paltanavičius, Vytauto Didžiojo universiteto profesorius ir UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Lietuvos nacionalinio komiteto pirmininkas dr. Algimantas Paulauskas.

Rugsėjo 21 d.

Trečiąją UNESCO savaitės dieną buvo tęsiama klimato kaitos tema, skirta klimato kaitos švietimo integravimo į bendrąjį ugdymą klausimams. Buvo skaitomi keli pranešimai ir surengta diskusija „**Klimato kaitos švietimo integravimas į bendrąjį ugdymą**“. Svarstyta, kodėl svarbu klimato kaitos temą integruoti į bendrojo ugdymo programas ir kaip tai sėkmingai padaryti. Atsižvelgiant į tai, kad diskusijos klimato kaitos švietimo tema dažniausiai apsiriboja neformaliojo švietimo iniciatyvomis, šiame renginyje buvo orientuojamasi į formalųjį švietimą mokyklose. Kartu su pranešėjais iš Lietuvos, Italijos ir Prancūzijos buvo siekiama kompleksiskai panagrinėti dabartinę situaciją bei reikalingus pokyčius, atsižvelgiant į UNESCO tyrimus ir rekomendacijas, užsienio praktiką, Lietuvos moksleivių lūkesčius bei aptariant atnaujintas bendrojo ugdymo programas ir mokytojų rengimo klausimus.

Renginio kontekstą ir siekius pristatė Sekretoriato švietimo programų vadovė, ASPnet mokyklų koordinatore Dalia Stabrauskaitė. Pirmoje dalyje buvo pristatyta situacija pasaulyje. Dr. Eric Guilyardi, klimato mokslų instituto LOCEAL-IPSL klimatologas, UNESCO centro statusą turinčio Klimato švietimo biuro OCE prezidentas, kalbėjo tema „Klimato kaitos švietimas: globalus kontekstas su lokaliais iššūkiais“. Apie privalomą klimato kaitos švietimą Italijos mokyklose kalbėjo dr. Susanna Iacona Salafia, Italijos nacionalinės UNESCO komisijos atstovė, atsakinga už švietimo sritį.

Antroji pranešimų dalis buvo skirta aptarti situaciją Lietuvoje. Šakių „Žiburio“ gimnazijos, priklausančios UNESCO ASPnet mokyklų tinklui, moksleivė, „Fridays for Future“ organizacijos narė, pasisakė tema „Klimato švietimas – apkrova švietimo sistemai ar būtinybė?“ Pranešimą „Atnaujintas ugdymo turinys: ar pakankamai dėmesio skiriame klimato krizei?“ pristatė Arminas Varanauskas, asociacijos Žinių ekonomikos forumas vadovas, tarptautinės ekspertų grupės 1974 m. UNESCO rekomendacijai atnaujinti narys. Vilniaus universiteto profesorius, klimatologas dr. Egidijus Rimkus skaitė pranešimą „Mokytojų rengimas – esminė aplinkosauginio švietimo sąlyga“.

Pabaigoje vyko D. Stabrauskaitės moderuojama diskusija tarp suinteresuotų organizacijų ir institucijų atstovų. Joje dalyvavo Ūla Balaševičiūtė, Kynė Genovaitė (geografijos mokytoja ekspertė, vadovėlių ir mokymo priemonių autorė, Lietuvos geografų draugijos prezidentė), dr. Judita Liukaitytė - Kukienė (AM Klimato politikos grupės vadovė), Margarita Purlienė (NŠA Ugdymo turinio skyriaus metodininkė), dr. Egidijus Rimkus, Arminas Varanauskas.

Šis renginys pristatytas LRT radijo laidoje „Vienkartinė planeta“:

https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000235042/vienkartine-planeta-kodel-apie-klimato-kaita-mazai-moko-mokykloje?fbclid=IwAR3zqXMUC77Lx0fwSmoem37H8I4xyGToBxZniPIQ0L_I1ivrL6W7Lf74QZ8

Rugsėjo 22 d.

Siekiant pristatyti **nematerialaus kultūros paveldo įtraukimo** galimybes, surengtas **susitikimas** su asociacijos „Dangaus sodai“ rišėjais, kurio metu šiaudinių sodų meistrė Vida Sniečkuvienė pristatė darbo su turinčiais įvairių negalių žmonėmis patirtis bei metodus. Po susitikimo įvyko **praktinės kūrybinės dirbtuvės**, dalyvaujant Vilniaus neįgaliųjų dienos centro ir Arkos bendruomenės “Betzata” nariams. Diskusijoje, skirtoje **šiaudinių sodų ir bendrai nematerialaus kultūros paveldo gyvybingumo, tęstinumo iššūkiams bei perspektyvoms šiuolaikinėje visuomenėje**, šiaudinių sodų tradicijos praktikai ir nematerialaus kultūros paveldo ekspertai aptarė vertybių įrašymo į UNESCO sąrašus reikšmę ir galimą poveikį tradicijos praktikams. Diskusijoje dalyvavo sodų rišėja, asociacijos „Dangaus sodai“ vadovė, Vilniaus etninės kultūros centro specialistė Marija Liugienė, Lietuvos nacionalinio kultūros centro direktoriaus pavaduotoja, etnomuzikologė Vida Šatkauskienė, sodų rišėjas, verslininkas, sąmoningumo ir kūrybos erdvės „inTegra House“ bei darželio ir mokyklos „Patirčių slėnis“ bendrąjūrėjas Rinardas Goda, architektas, dizaineris, ekologinio dizaino idėjų propaguotojas Vytautas Puzeras, etnomuzikologas, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Baltijos kalbų ir kultūros instituto bendradarbis doc. dr. Gustaw Juzala. Moderavo Komisijos kultūros programų vadovė, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto doktorantė Milda Valančiauskienė.

Rugsėjo 23 d.

Minint UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ 30-metį, penktadienį buvo pristatytas naujas elektroninis leidinys **„Fiksuoti istoriją. Lietuvos dokumentinis paveldas, įrašytas į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ tarptautinį ir nacionalinį registrus“** bei trys išskirtinės vertės dokumentinio paveldo objektai: XX a. pradžios lietuviškų šelako plokštelių kolekcija, Vilijos-Neries aukštupio žemėlapis, sudarytas 1857 m. grafo Konstantino Tiškevičiaus surengtos ekspedicijos metu, ir Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Jogailos privilegija Vilniaus katedrai. Leidinį „Fiksuoti istoriją. Lietuvos dokumentinis paveldas, įrašytas į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ tarptautinį ir nacionalinį registrus“ pristatė jo sudarytoja Sekretoriato generalinė sekretorė Miglė Mašanauskienė. Pranešėja pasakojo, jog leidinys pristato išskirtinės vertės dokumentinio paveldo objektus, įrašytus į šios programos tarptautinį ir nacionalinį registrus. Šiuo metu Tarptautiniame registre įrašyti 3 pasaulinės reikšmės objektai, saugomi Lietuvoje ir kaimyninėse valstybėse. Visi jie liudija istorijos įvykius ar reiškinius, turėjusius ne tik valstybinę, bet ir pasaulinę reikšmę: „Baltijos kelio – žmonių grandinės“ dokumentų kompleksas, Radvilų archyvų ir Nesvyžiaus bibliotekos kolekcija bei Liublino unijos aktas. Kas dvejus metus pasipildantis Lietuvos nacionalinis registras talpina 82 dokumentus ar jų rinkinius, dokumentuojančius įvairius valstybės istorijos įvykius ar raidos etapus. 42 iš jų yra pripažinti regioninės ir 40 – nacionalinės reikšmės dokumentais. Pirmieji 12 objektų buvo įrašyti 2006 m. Pirmasis numeris simboliškai suteiktas Martyno Mažvydo „Katekizmui“ – pirmai spausdintai knygai lietuvių kalba, vieninteliam egzemplioriui Lietuvoje. Leidinys paskelbtas Komisijos tinklalapyje [Fiksuoti istorija Pasaulio atmintis.pdf \(unesco.lt\)](https://unesco.lt/fiksuoti-istorija-pasaulio-atmintis.pdf) lietuvių ir anglų kalbomis.

Renginio dalyviai taip pat buvo kviečiami susipažinti su keliais įdomiais ir labai skirtingais dokumentinio paveldo objektais. Juos pristatė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Muzikos ir vizualiųjų menų skyriaus Kultūrinės veiklos vadybininkė Asta Bielinskienė, VU bibliotekos Mokslinių tyrimų ir paveldo rinkinių departamento direktorė Nijolė Klingaitė-Dasevičienė ir Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Knygos muziejaus skyriaus darbuotoja Agnė Zemkajutė.

„UNESCO savaitės“ uždarymo renginys pristatė **L'Oréal-UNESCO programos „Moterims moksle“** Lietuvos laureates: dr. Ievą Plikusienę ir Gretą Jarockytę. Trečioji pranešėja dr. Joana Smirnovienė dėl sveikatos aplinkybių negalėjo dalyvauti renginyje. Pranešimuose pristatyti novatoriški ir tarptautiniu mastu pripažinti koronaviruso baltymų ir specifinių antikūnų sąveikų tyrimai, nanovaistų vėžio diagnostikai ir gydymui tyrimai. Renginio metu laureates pasveikino ir apie programos svarbą kalbėjo Komisijos pirmininkas Rimantas Žylius ir LMA prezidentas akad. Jūras Banys.

Vilniaus universiteto Chemijos ir geomokslų fakulteto docentė, 2022 m. L'Oréal-UNESCO programos „Moterims moksle“ Tarptautinių kylančių talentų apdovanojimų laureatė dr. Ieva Plikusienė pristatė pranešimą L'Oréal-UNESCO programos „Moterims moksle“ svarba ir įtaka karjerai“. Dr. Ieva Plikusienė buvo įvertinta už novatoriškus tyrimus kuriant ir tobulinant optinius biologinius jutiklius, skirtus naujojo koronaviruso baltymų ir specifinių antikūnų tyrimui. Jos atliekami tyrimai svarbūs norint suprasti, kaip antikūnai jungiasi su viruso baltymais ir kaip šis virusas gali būti neutralizuotas. Dr. I. Plikusienė pristatė savo atliekamus tyrimus ir L'Oréal-UNESCO tarptautinių kylančių talentų programą.

Nacionalinio vėžio instituto jaunesniosios mokslo darbuotojos ir 2022 m. L'Oréal-UNESCO programos „Moterims moksle“ Baltijos šalių Jaunųjų talentų Lietuvos prizininkės Gretos Jarockytės pranešimas „Daugiafunkcių

nanodalelių tyrimai vėžinėse ląstelėse“ buvo skirtas pristatyti įvairių nanodalelių kaip ateities nanovaistų vėžio diagnostikai ir gydymui tyrimus. Nanodalelės, kurios gali būti naudojamos tiek diagnostikai, tiek gydymui, vadinamos teranostinėmis nanodalelėmis. Viena pagrindinių pranešėjos tyrimų kryptų yra daugiasluoksnių nanodalelių tyrimai. Kiekvienas šių nanodalelių sluoksnis atlieka skirtingas funkcijas, o kiekviena funkcija yra „įjungiamą“ apšvietus skirtinga šviesa. Tokios daugiafunkcinės nanodalelės galėtų būti proveržis vėžio diagnostikoje ir gydyme. Kol kas tai yra fundamentiniai tyrimai, todėl šios nanodalelės testuojamos tik su vėžinėmis ląstelėmis *in vitro*. Taip pat nanodalelės tiriamos ir pasitelkiant erdvinės ląstelių kultūras – sferoidus. Šie ląstelių sferoidai yra tarsi maži navikai ir leidžia ištirti, kaip įvairios nanodalelės elgtųsi navike.

„UNESCO savaitę“ organizavo Sekretoriatas, kiti partneriai: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Užsienio reikalų ministerija, Lietuvos nacionalinis kultūros centras, Vytauto Didžiojo universitetas, Vilniaus universitetas.

Renginius transliavo MB „Smart Industry“ LRT mediatekoje (19-20 d.) ir Komisijos *Youtube* kanale (19-23 d.). Renginių įrašai saugomi LRT mediatekoje:

<https://www.lrt.lt/mediateka/video/unesco-savaite>

Ir Komisijos *Youtube* kanale: <https://www.youtube.com/user/UNESCOLT>

Renginiai anglų kalba vyko su sinchroniniu vertimu į lietuvių kalbą.

Apie „UNESCO savaitę“ LR laidoje „Ryto allegro“ kalbėjo Generalinė sekretorė, Komisijos narys, VU prof. Rimvydas Laužikas, VDU UNESCO Medijų ir informacinio raštingumo katedros prof. Auksė Balčytienė ir Lietuvos dirbtinio intelekto asociacijos vadovas Dovydas Čeilutka. Laidos įrašas: <https://podcasts.apple.com/gb/podcast/ryto-allegro-ukrainie%C4%8Diai-ragina-nestatyti-serg%C4%97jaus/id582972954?i=1000579894065>

Apie „UNESCO savaitę“ ir aktualijas LRT laidoje „Labas rytas, Lietuva“ kalbėjo ambasadorė Jolanta Balčiūnienė. Laidos įrašas: [Žinios. UNESCO savaitė - LRT](#)

4. LIETUVOS NACIONALINĖS UNESCO KOMISIJOS PATRONAŽAS, REKOMENDACIJOS KITŲ ORGANIZACIJŲ PROJEKTAMS, BENDRADARBIAVIMO SUTARTYS

SUTEIKTAS KOMISIJOS PATRONAŽAS PROJEKTAMS

Patronažas 22-ajai Nacionalinei bibliotekų savaičiai „Tvari biblioteka“

Atsižvelgiant į 2017 m. kovo 15 d. Patronažo suteikimo sutarties Nr. 11BS-4 punktą 1.1.2, kuriame nurodoma, jog „Nacionalinių bibliotekų savaitės sąrašas gali būti atnaujinamas atskiru priedu prie sutarties“, 2022 m. patronažas suteiktas balandžio 23-29 d. Nacionalinės bibliotekų savaitės „Tvari biblioteka“ renginiams: <https://www.lbd.lt/naujienos/nacionaline-biblioteku-savaite/>.

22-oji bibliotekų savaitė buvo dedikuota tvarumo temai. Daugelis renginių buvo susieti su ekologija, žaliuoju kursu, bendruomenės įtraukimu į tvarias veiklas, medžiagų perdurbimu, taip pat situacija diktavo ir savo temas - bibliotekininkai organizavo renginius, nukreiptus prieš karą Ukrainoje ir skirtus palaikyti ukrainiečius bei pabėgėlius iš Ukrainos, apsistojučius Lietuvoje.

Patronažas projektui „Muzikinė drama, skirta karaimams“

Birželio 7 d. į Sekretoriatą kreipėsi Lietuvos karaimų kultūros bendrija, prašydama globoti Karaimų metams skirtą renginį, muzikinės dramos spektaklį. Vykdomojo komiteto pritarimu, projektui suteikta Komisijos globa.

Muzikinį spektaklį kūrė garsūs kūrėjai – kompozitorius Linas Rimša, režisierius Dalius Abaris, scenarijaus ir libreto autorius Alvydas Šlepikas, choreografės Agnija Šeiko ir Aušra Krasauskaitė, scenografė Sigita Šimkūnaite, kostiumų dailininkė Sandra Straukaitė, video menininkai Vaclovas Nevčesauskas ir Lukas Miceika, valstybinis dainų ir šokių ansamblis „Lietuva“ ir kt.

Projekto įgyvendinimo laikotarpis: rugpjūčio - spalio mėn.

Patronažas TV laidos „Stop juosta“ projektui

Rugpjūčio 24 d. TV laidos „Stop juosta“ kūrybinė komanda kreipėsi dėl patronažo projektui „Virsmo ir laisvės architektūra. Lietuvių paveldas emigracijoje“, kuriai buvo suteiktas Komisijos patronažas. Projektas skirtas išeivių lietuvių ir litvakų architektų, gyvenusių JAV (Niujorke, Čikagoje, Detroite, Klivlende), Kanadoje (Toronte, Monrealyje) ir PAR (Pretorijoje, Johanesburge) palikimui. Šiose šalyse yra išlikę daugelis lietuviškų artefaktų,

reikšmingų Lietuvos architektūros istorijai ir jos raidai, tačiau iki šiol tai nebuvo tyrinėta. TV projekto komandai talkino žinomi modernizmo tyrėjai, istorikai, architektūros specialistai - KTU doc. dr. Vaidas Petrusis, architektūros istorikė Jolita Kančienė, VDU prof. Milda Danytė, VDU doc. dr. Kastytis Antanaitis ir kt. Televizijos laidos „Stop juosta“ projektai jau nuo 2016 m. globojami Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos. Per šį laikotarpį kūrybinė komanda yra parengusi daugiau nei 170 laidų populiariančių Lietuvos modernizmo kultūrą, supažindinančių su meno, architektūros pasiekimais ir kultūrinėmis Europos įtakomis. Daugiau informacijos: <https://www.youtube.com/channel/UCgWsG8aAol5ok0alpHXdOQ>

Patronažas projektui „Medijų ir informacinio raštingumo (MIR) savaitė Lietuvos viešosiose bibliotekose“

Rugsėjo 9 d. Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka pateikė prašymą suteikti patronažą projektui „Medijų ir informacinio raštingumo (MIR) savaitė Lietuvos viešosiose bibliotekose“, kuris buvo numatytas įgyvendinti spalio 24-31 d.

Lietuvoje Medijų ir informacinio raštingumo savaitė buvo organizuojama pirmą kartą ir vyko Lietuvos viešosiose bibliotekose. Pasaulinės MIR savaitės 2022 metais Lietuvoje tikslas – padėti suprasti medijų ir informacinio raštingumo svarbą ir reikšmę pilietinei visuomenei, paskatinti pasitikrinti savo MIR žinias, elgesį ir gerinti raštingumo įgūdžius. Veiklas orientuojant suaugusiųjų auditorijai, organizatoriai siekė, kad medijų ir informacinis raštingumas taptų įrankiu pilietinės visuomenės telkimui, įgalinimui, piliečių tapatumo jausmo stiprinimui, sąmoningumo didinimui. Vykdomojo komiteto narių balsų dauguma buvo pritarta patronažo suteikimui.

KOMISIJOS SUTEIKTOS REKOMENDACIJOS

Vasario 17 d. Sekretoriatas parengė **rekomendaciją VDU UNESCO medijų ir informacinio raštingumo įtraukiai žinių visuomenei katedrai**, teikiančią bendrą Baltijos šalių paraišką Europos Komisijos specialiai programai *European Digital Media Observatory*, skirtai partnerysčių stiprinimui įvairiuose Europos regionuose kovos su dezinformacija lauke.

Vasario 22 d. kolegų iš Latvijos prašymu ir pritariant Komisijos Vykdomajam komitetui, Sekretoriatas parengė **rekomendaciją Latvijos nacionalinės komisijos sekretoriatui** teikiant prašymą dėl UNESCO finansavimo jų projektui iš taip vadinamos UNESCO Dalyvavimo programos *Participation Programme | UNESCO*. Projektas „Muziejai, bibliotekos ir Darnaus vystymosi tikslai: bendrasis nuostatas taikant vietos lygmenyje“, skirtas tęsti pradėtą bendradarbiavimą tarp Latvijos, Estijos ir Lietuvos muziejų specialistų ir bibliotekininkų, šią iniciatyvą išplėtojant į Moldovą ir Sakartvelą.

Kovo 30 d. Sekretoriatas parengė **rekomendaciją Lietuvių etninės kultūros draugijos ir Tradicinių šokių draugijos projektui**, skirtam Tradicinių šokių klubų judėjimo 20 metų veiklos apibendrinimui ir nominacijos rengimui UNESCO. Tradicinių šokių klubų judėjimas Lietuvoje paskelbtas gerąja nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo praktika Šiaurės ir Baltijos šalių gerųjų praktikų portale.

BENDRADARBIAVIMO SUTARTYS

Dalyvavimas projektų programoje E. kultūra

2022 m. tęsėsi anksčiau pradėta E. kultūra ekspertų kompetencijų tinklo veikla dėl kuriamos E. kultūra platformos. Kuriamos programos tikslas - užtikrinti integralią paiešką ir vartotojui patogią „vieno langelio“ principu grįstą prieigą prie kultūros turinio. Nuotolinių posėdžių metu atminties institucijos ir kitos kultūros organizacijos pristatė savo turimas informacines sistemas, teikiamas paslaugas išorės ar vidaus vartotojams, planuojamas technologines idėjas ir siekiamus tikslus. E. kultūra platformos vystytojai rinko informaciją, kad galėtų suprojektuoti ir įdiegti atitinkamas sistemų tarpusavio sąsajas. Generalinė sekretorė pristatė Komisijos svetainėje www.unesco.lt publikuojamą UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ nacionalinį registrą, teikė duomenis, dalyvavo konsultacijose, pildė apklausą.

Birželio 22 d. Sekretariate surengtas susitikimas su E. kultūra ekspertais Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Projektų valdymo skyriaus vadove Giedre Čistoviene ir Generalinio direktoriaus pavaduotoju infrastruktūrai Aidu Sinkevičiumi, nes Kultūros ministerijos įgaliojimu Nacionalinė biblioteka paskirta projekto „E. kultūros platforma (vieningas suskaitmeninto ir skaitmeninio kultūros ir audiovizualinio turinio, elektroninių paslaugų ir sklaidos portalas)“ vykdytoju. Nuotoliu šiame susitikime taip pat dalyvavo Generalinio direktoriaus pavaduotoja mokslui ir strateginei plėtrai Ingrida Vėliutė bei KM Strateginių pokyčių grupės vadovė Eglė Saudargaitė.

Generalinė sekretorė ir kultūros programų vadovė pristatė tris objektus, kuriuos norima padaryti prieinamus per kuriamą platformą: Komisijos svetainėje www.unesco.lt publikuojamą UNESCO programos „Pasaulio atmintis“

nacionalinį registrą, Kryždirbystės kelių žemėlapij <https://kryzdirbysteskelias.lt/> ir Vilniaus apskrities nematerialaus kultūros paveldo NVO katalogą <https://www.nematerialuspaveldasno.lt/apie-projekta.htm>.

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka ir Sekretoriatas, atsižvelgdami į 2021-2030 metų Kultūros ministerijos kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 08-001-04-01-03 (PP) „Investicijos į kultūros išteklių skaitmeninimą ir prieinamumą“, patvirtintos 2022 m. balandžio 27 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu Nr. ĮV-428 „Dėl 2021–2030 metų Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 08-001-04-01-03 „Investicijos į kultūros išteklių skaitmeninimą ir prieinamumą“ aprašo patvirtinimo“ aprašo, ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“, patvirtinto 2021 m. liepos 28 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimu dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo Nr. CM4171/21, sudarė bendradarbiavimo sutartį dėl skaitmeninių ar suskaitmenintų kultūros išteklių atvėrimo ir naudojimo visuomenės poreikiams.

Susitikimas su socialiniais partneriais dėl Vilniaus universiteto Antrosios pakopos Paveldosaugos studijų savianalizės

Lapkričio 23 d. Paveldo programų vadovė buvo pakviesta į Vilniaus universiteto Istorijos fakultetą dalyvauti Antrosios pakopos Paveldosaugos studijų savianalizės susitikime su socialiniais partneriais.

Susitikimo metu pristatytas ilgalaikis bendradarbiavimas su Vilniaus universitetu, paminėta dvišalė sutartis. Remiantis dokumentu, institucijos įsipareigojusios prisidėti prie abipusės profesinės veiklos, įgūdžių ir kompetencijų mainų, įgyvendinant universitetui (ir atvirkščiai – Komisijai) aktualias UNESCO programas, projektus ir tyrimus. Paminėtas sėkmingas nacionalinės reikšmės projektas – Kauno modernizmo architektūros nominacijos parengimas. Projektui vadovavo Vilniaus universiteto profesorė Marija Drėmaitė. Pagal dvišalės sutarties nuostatas universitetas deleguoja savo narius į Nacionalinę UNESCO komisiją. Šiuo metu jam atstovaujantis doc. dr. Salvijus Kulevičius yra įsitraukęs į įvairius bendros veiklos formatus - teikia ekspertinę UNESCO pagalbą darbo grupėse, bendradarbiauja kompetencijų stiprinimo srityje. Akcentuota, kad Sekretoriatas suteikia galimybę VU paveldosaugos studentams atlikti praktiką ir rengia viešas paskaitas, vykdo aktualią informacijos sklaidą.

5. KITA

5.1. UNESCO GENERALINĖS DIREKTORĖS VIZITAS LIETUVOJE

Lietuvos Respublikos Prezidento kvietimu sausio 22 dieną Lietuvoje lankėsi UNESCO generalinė direktorė Audrey Azoulay. Vizito metu Prezidentas G. Nausėda ir A. Azoulay aptarė Lietuvos narystės UNESCO Vykdomojoje taryboje prioritetus, tarė sveikinimo žodžius Europos kultūros sostinės 2022 atidarymo renginyje Nemuno saloje, lankėsi Kaune vykstančiose parodose.

Prezidentas ir UNESCO vadovė aptarė Lietuvos narystės UNESCO Vykdomojoje taryboje prioritetus – žurnalistų saugumą ir kovą su dezinformacija. Prezidentas taip pat pabrėžė, kad Lietuvai ypač svarbūs įtrauktis ir lygių galimybių švietime klausimai, aptarė UNESCO Pasaulio paveldo centrui Paryžiuje pateiktą nominacinę paraišką „Modernistinis Kaunas: optimizmo architektūra, 1919–1939“.

UNESCO vadovė aplankė Kauno XI forto muziejų, kur apžiūrėjo ekspoziciją apie Holokaustą ir pagerbė jo aukas. Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje susipažino su Čiurlionio tapybos darbais bei William'o Kentridge'o paroda „Tai, ko nepamename“, o Lietuvos banko rūmuose – Yoko Ono instaliacija „Ex It“, kurioje susitiko ir su tuo metu Generalinės sekretorės pareigas ėjusia Marija Drėmaite. Vakare, Europos kultūros sostinės iškilmingo atidarymo renginio „Sukilimas“ metu, A. Azoulay tarė sveikinimo kalbą. Daugiau: <https://unesco.lt/archives/5006>